

Co-funded by the ERASMUS +
Programme of the European Union

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Povečanje jezične kompetencije romske nacionalne manjine, „**BOLJE SUTRA**“

ISTRAŽIVANJE O ISPITIVANJU JEZIČNIH KOMPETENCIJA ROMSKE NACIONALNE MANJINE

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Uvod	1
Anketa koju je zaključio DRPDNM	5
Anketa koju je zaključio ROMNI-APS	26
Anketa koju je zaključila ROMKINJA	42
Istraživanje koje su zaključili PESG i LUNA.....	67
Zaključak	96

Impresum:

Autori:

- Sportsko učilište PESG
 - Sanda Gale
 - Antonija Bekić
- DRPDNM
 - Tjaša Kozijan
- ROMNI – APS
 - Saška Jovanović
- ROMKINJA
 - Majda Jovanović
 - Mima Jovanović
- Udruga romskog prijateljstva "LUNA"
 - Duško Kostić

Ova publikacija odražava samo stavove autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Istraživanje o ispitivanju jezičnih kompetencija romske nacionalne manjine

Uvod

U sklopu projekta KA2-2020-1-HRO1-KA204-077749 Povećanje jezičnih kompetencija romske nacionalne manjine – „Bolje sutra“ u okviru programa Erasmus+ Ključna aktivnost 2: Strateška partnerstva, provedeno je istraživanje za testiranje jezika kompetencije i ključne kompetencije romske nacionalne manjine. Projekt provode partneri iz 4 europske zemlje (Hrvatska, Italija, Slovenija i Srbija) s ciljem omogućavanja stjecanja znanja i vještina za uključivanje romske nacionalne manjine u lokalnu zajednicu.

Istraživanje je provedeno u izravnom kontaktu s ciljanom grupom, kroz terenske intervjue i pristup online istraživanju. Partneri su koristili svoju postojeću kontaktnu mrežu za pristup ispitanicima. S obzirom na situaciju vezanu uz pandemiju uzrokovana Covidom - 19, terensko istraživanje je imalo poteškoća pogotovo u Sloveniji i Italiji koje su imale stroge epidemiološke mjere kao što su karantena i policijski sat.

Svi se partneri slažu da je pandemija otežavala dolazak do romskih naselja. To je posebno izraženo u Srbiji jer su često ilegalna i bez adekvatne infrastrukture (npr. struja) te velik broj njih, iako mlađi ispitanici, nije mogao ispuniti online upitnik. U Italiji su angažirali posrednika da obide romska naselja i ručno bilježi odgovore. Slično je bilo i u Sloveniji i Srbiji, a kasnije su te odgovore unijeli u online upitnik.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 159 ispitanika:

- (*Italija*) ROMNI - APS 20 ispitanika (10 muškaraca i 10 žena)
- (*Slovenija*) Udruga za razvoj volonterskog rada Novo mesto (DRPDNM) 46 ispitanika (29 žena i 16 muškaraca)
- (*Srbija*) Udruženje Romkinja 31 ispitanik (15 žena i 16 muškaraca)
- (*Hrvatska*) Sportsko učilište PESG i Udruga prijateljstva Roma "LUNA" 62 ispitanika (23 muškarca i 23 žene).

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Najveći broj ispitanika je u dobi od 15-54 godine. Važno je napomenuti da je istraživanje stavilo poseban naglasak na ravnopravnost spolova.

Upitnik je uključivao pitanja o romskom jeziku koji se govori u obitelji, kao što su:

- *romani chib*
- *Ljimba d 'BJash*
- *Sinta*
- *drugi*

Upitnikom se pokušalo saznati obrazovanje i status na tržištu rada. Ispitanicima su ponuđeni odgovori kako vide položaj Roma u zemljama u kojima žive, koliko je jezičnih barijera i koliko ih sve to sprječava u društvenoj integraciji i interkulturalnosti. Pitanja su dala informacije o tome koliko su angažirani u pronalasku posla u skladu sa svojim obrazovanjem.

Jedan od pozitivnih pokazatelja svakako je da 33 ispitanika ima završenu srednju školu ili završenu stručnu spremu. Udruga Roma je u svom istraživanju navela da je udio onih koji su završili srednju školu među njihovim ispitanicima 41,9%, što nije mali broj s obzirom na istraživanje iz 2014. „Drugo izvješće o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva” prema kojem je samo 11% imalo završenu srednju školu. Ipak, treba uzeti u obzir broj ispitanika, odnosno uzorak na kojem je istraživanje provedeno.

Što se tiče Slovenije i istraživanja Udruge za razvoj dobrovoljnog rada Novo Mesto (DRPDNM), 67% ispitanika samo povremeno komunicira s lokalnim stanovništvom, a tek 37% njih svakodnevno. Komunikacija je usko povezana s odlaskom po osnovne namirnice, na policiju, na posao ili s prijateljima. Istraživanje u Sloveniji među onim ispitanicima koji dobro govore slovenski pokazalo je da osjećaju više straha i nelagode oko toga kako započeti razgovor. Istraživanjima, primjerice na primjeru Slovenije, jasno je da su Romi zbog postojanja snažnih stereotipa ponekad nemotivirani i nespremni promijeniti svoj status. Zanimljivo, velik broj njih vjeruje da će web stranica koja će nastati kao glavni rezultat projekta pomoći lokalnom stanovništvu da ih razumije kroz pitanje identiteta i tradicije. Romskoj nacionalnoj manjini identitet je iznimno važan, što se može vidjeti u mekim istraživanjima poput ovog.

U Italiji je istraživanje provela udruga ROMNI - APS o Romima s područja bivše Jugoslavije i romskoj skupini Sinti. Između romske nacionalne manjine i lokalnog stanovništva postoje

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

posebni odnosi koji su rezultirali potpunom odvojenošću. I ovdje se problematizira pitanje prisilne asimilacije, umjesto da se radi na integraciji i međusobnom uvažavanju. I sami Romi se pitaju koliko lokalno stanovništvo zna o njihovoj kulturi te žele li oni učiti o njima? Zaključak na temelju odgovora iz upitnika je da poznavanje jezika dovodi do lakše komunikacije s ostatkom stanovništva i automatski lakšeg zapošljavanja te pozitivnoj integraciji u lokalnu zajednicu. Problem u Italiji je i s Romima Sintima, koji odlično govore talijanski, ali su im prezimena prepoznatljiva te unatoč integraciji i dalje postoji diskriminacija.

Udruga Romkinja iz Niša smatra da je ovo istraživanje jasan pokazatelj da je poznavanje jezika zemlje u kojoj se živi i obrazovanje ključno za uključivanje u društvo. Uključivanje u društvo obrazovanjem, a kasnije i sudjelovanjem na tržištu rada rezultiralo bi izlaskom iz začaranog kruga siromaštva. Problem u Srbiji su mnoga nelegalna romska naselja i nepostojanje bilo kakve infrastrukture, što dodatno otežava ionako tešku situaciju. Obrazovanje je ključ integracije romske nacionalne manjine, zaključak je istraživanja Udruge Romkinja. Smatraju da je razlika između ovog istraživanja i prethodnih u tome što se jasno komunicira integracija, a ne asimilacija jer će integracijom zadržati svoj identitet što im je iznimno bitno, doprinijet će zajednici u kojoj žive te mogu obrazovati svoje sunarodnjake o svojoj romskoj kulturi.

U Srbiji su imali jezičnih poteškoća s Romima s Kosova jer uglavnom govore albanski. U Srbiji je jezična situacija među Romima prilično specifična zbog njihovog porijekla; Albanski govori 20% ispitanika, dok 13,3% govori rumunjski - rumunjski u kombinaciji sa srpskim.

Udruga prijateljstva Roma "LUNA" i Sportsko učilište PESG smatraju da se ovo istraživanje razlikuje s obzirom na strukturu pitanja i odgovora dobivenih neposrednim kontaktom. Upravo će ti podaci biti nova referentna točka na kojoj će udruga i škola temeljiti svoj rad, posebice na jačanju jezičnih kompetencija i digitalne pismenosti te poticanju inkluzije i interkulturnalnosti. Uz pomoć svoje mreže volontera proveli su istraživanje u Osječko-baranjskoj županiji sukladno epidemiološkim mjerama. Poteškoće koje su bile na terenu su kako ciljanoj skupini objasniti zašto je projekt važan i koji su rezultati projekta za poboljšanje integracije Roma na globalnoj razini.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Anketa koju je zaključio DRPDNM

Uvod

Romska zajednica u Novom Mestu najveća je od svih romskih zajednica u Sloveniji. Osim drugih vizija DRPDNM-a, oni kontinuirano rade s Romima i teže da se osjećaju dobrodošli u lokalnoj zajednici, osnažujući ih za školovanje i rad. Time se osjećaju ugodno, ali i korisno u svojim lokalnim zajednicama.

Obitelj je jedna od najvećih vrijednosti za Rome. Stoga se većina mladih djevojaka vrlo brzo udaje, kao i mladići. Neki od njih počnu pohađati osnovnu školu, ali rijetko je završe. Neki od razloga su rani brak i mala ili nikakva podrška roditelja. Tradicija je još uvijek vrlo prisutna i teško ju je prekinuti.

Što se tiče tržišta rada, poteškoće u pronalaženju posla su vrlo prisutne. Njihovo ime i prezime govori puno, a i izgled, nered koji je vidljiv izvana igra veliku ulogu u lokalnoj zajednici da ne budu prihvaćeni ili barem ne naklonjeni kada ili ako uđu na tržište rada. Konkurenca na tržištu rada je vrlo velika i zbog ovih činjenica imaju vrlo male šanse dobiti posao. Stoga zbog stereotipa Romi se susreću sa poteškoćama u pronašlasku posla.

S druge strane, Slovenija je vrlo društvena zemlja, što u tom smislu ima opstruktivno značenje. Kada im država pruži financijsku i materijalnu potporu koja je dovoljno velika za dobar život, smanjite njihovu motivaciju za ulazak na tržište rada.

Međutim, neki od njih nalaze posao u nevladinim organizacijama, školama kao čistači, u lokalnim komunalnim poduzećima, međutim ti su poslovi ipak privremeni. Dodatno otežavajuća i činjenica je da nemaju iskustva u radu, da se boje novih stvari i situacija. Ukratko, nedostatak je motivacije ozbiljan problem zbog tradicije i zbog stereotipa.

Ponekad motivaciju za rad pronađu u novcu, ali čim shvate da zbog statusa primaju mnogo manje novaca (u plaći) od onoga što dobivaju od države, gubi se motivacija za rad.

Svjesni su da će im plaća ovisiti o obrazovanju i iskustvu, ali zbog vrlo jake tradicije i bez potpore obitelji i roditelja ne odlučuju se ulagati u obrazovanje.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Što se tiče tehnologije, moramo reći da su vrlo aktivni na društvenim mrežama i vole pretraživati na Google-u. Stoga postoji prilično velik interes za aplikacije za online učenje. Međutim, problemi se javljaju zbog nedostatka znanja, kako koristiti određenu aplikaciju za učenje. Motivacija se u ovom trenutku smanjuje te u tom vidu može pomoći naše osoblje/socijalni radnici i naša nevladina organizacija.

U većini našeg rada s Romima motiviramo ih da ostanu fokusirani i nešto nauče. Stoga je ostati fokusiran na zadatak ili cilj, jedna od njihovih velikih problema u vidu obrazovanja te izalska na tržište rada.

Metodologija

Naša metodologija, kako bismo dobili njihove točne odgovore na anketama, temeljila se na:

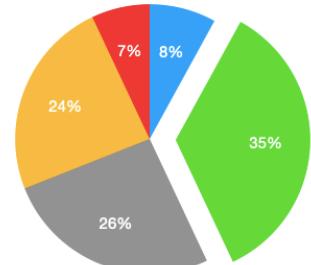
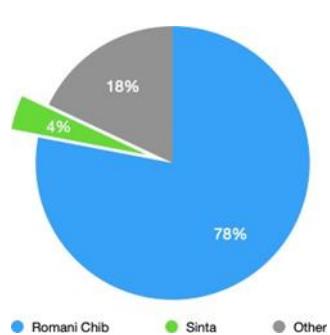
1. *Obrazloženju* – neka pitanja, riječi, fraze su teško mogli razumjeti, a također je bilo prilično teško objasniti zašto trebaju odgovoriti na anketu.
2. *Usmjeravanju* anketirane osobe za odgovorati na pitanja - mnogi od njih čitaju i pišu ali su nepismeni te također imaju poteškoća u razumijevanju
3. *Pomoći* anketiranim *razmisliti* o mogućim odgovorima, i konačno
4. *Zajednički pronaći* rješenja i konačne odgovore.

Međutim, upitnici su se mirno ispunili. Unatoč problemima s motivacijom i fokusom, ispitanici su pokazali veliki interes, pa su čak razgovarali i o pojedinim pitanjima koja su uslijedila, što mjerimo kao uspjeh.

Rezultati

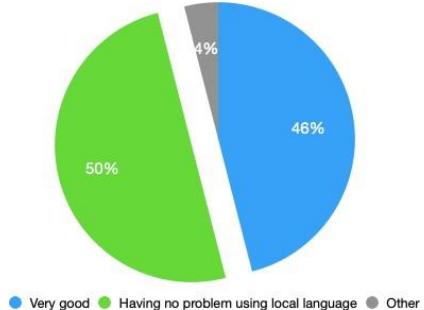
Intervjuirali smo ukupno 46 odraslih Roma, od čega 16 muškaraca i 30 žena. 27 ispitanika koji su odgovorili na intervju su u dobi od 15-25 godina, dok su ostali u dobi od 25-54 godine. Zbog nedostatka znanja u korištenju tehnologije je razlog zašto su naši djelatnici koristili vlastiti e-mail kako bi mogli ispuniti odgovore u Google obrascu.

Na temelju ovih činjenica i lokalne situacije Roma spomenutih u uvodu, možemo sumirati odgovore na ankete u skladu s tim.

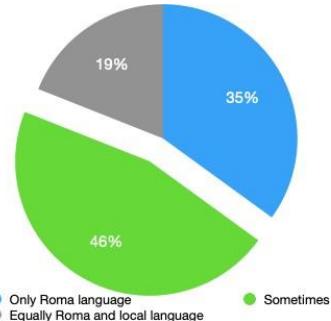

● Successfully concluded secondary school
 ● Successfully concluded first 4 years of elementary school
 ● Successfully concluded elementary school
 ● Not concluded elementary school
 ● Not concluded secondary school

Poznavanje lokalnog jezika:

Govor lokalnog jezika kod kuće:

Što se tiče zapošljivosti:

Redovitost razgovora s lokalnim stanovništvom:

63% ispitanika povremeno razgovara s lokalnim stanovništvom, a 37% svakodnevno.

Uglavnom komuniciraju na lokalnom jeziku radi korisnosti i svakodnevnih potreba - u školi, u trgovini, u bolnici, u policiji, na poslu, s lokalnim prijateljima.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Samo 4% je zaposleno, 6,5% radi na crno, a ostali nisu zaposleni.

Samo 8,7% aktivno traži posao.

Kao što je već gore objašnjeno, u velikoj većini imaju poteškoća s ispunjavanjem uvjeta za prijavu na posao, poput slanja životopisa. Bez pomoći je nemoguće prijaviti se za posao. 26% se osjeća samopouzdano na razgovoru za posao, dok se svi ostali suočavaju s poteškoćama, osjećaju se nelagodno i boje se toga.

Konačno, svi ispitanici smatraju da bi im web stranica ili aplikacija na vlastitom romskom jeziku pomogla da steknu bolji društveni status te da im pomogne u potrazi za poslom. Postotak ispitanika koji bolje razumiju slovenski od romskog pokazuje da su posredno prisiljeni svakodnevno se služiti domaćim jezikom te stoga svjesni važnosti lokalnog jezika za njihovo aktivno, učinkovito i korisno uključivanje u društvo s lokalnim stanovništvom. Tome je tako jer oni većinom nečitko čitaju i pišu. Znaju samo čitati i govoriti lokalni jezik, i tome je tako jer su to naučili u školi ili u aktivnostima u nevladinim organizacijama. Većina njih ne zna čitati niti jedan romski jezik i lakše bi im bilo da imaju audio ili video materijal, a ne tekst.

47% ispitanika prihvatio bi daljnje učenje kako bi se povećale mogućnosti za zapošljavanje, ali većina ne.

10% ne razmišlja o važnosti jezika, dok 4,3% jezik nije važan. Isti postotak ne razumije pitanje, dok većina misli da je jezik jako važan.

37% ispitanika smatra da nedostatak znanja jezika ne predstavlja problem, dok većina smatra da je to problem.

Oni koji ne govore slovenski jezik najveću prepreku vide u svojoj sposobnosti razgovora, a ne u samom znanju jezika. Ali priznaju važnost poznavanja lokalnog jezika, a što je najvažnije i njegovog svakodnevnog korištenja (u trgovini, razgovoru s mještanima itd.).

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Što se tiče pitanja vezanih za web stranicu:

44% ispitanika smatra da web stranica ne bi poboljšala njihov status u lokalnoj zajednici, dok 67,5% ispitanika smatra da nedostatak znanja jezika nije razlog njihove diskriminacije u društvu. Također, 83% sudionika smatra da ne mogu izgubiti vlastiti identitet ako govore lokalni jezik. Ovdje vidimo međusobnu povezanost snažne tradicije i stereotipa koji prate njihovu svakodnevnicu te naravno nedostatak motivacije za njezinu promjenu.

67% ispitanika smatra da društvo ne može drugačije misliti o njima samo zbog jezika. Mnogo je drugih čimbenika koji ih definiraju kao Rome i zbog kojih su neprihvaćeni i marginalizirani.

Zaključak

Jasno je da značaj tradicije i rodnog porijekla te snažnih stereotipa čine odrasle Rome nemotiviranim i nespremnima za promjenu svog statusa. Njihova tradicija i kultura dobro im pristaju, dok od strane države dobivaju finansijsku, socijalnu i zdravstvenu potporu. Razlog nedostatku školovanja kako bi bili konkurentniji na tržištu rada je nesrazmjer između zaštite prava manjina koje dobivaju iz zemlje i tradicije Roma.

Međutim, smatramo da bi web stranica koju je izradio projekt *Bolje Sutra* mogla pomoći lokalnoj zajednici da ih bolje razumije i počne prihvati njihov identitet. S druge strane, da bi mogli samostalno koristiti web stranicu (odrasli Romi) potrebno je osigurati video ili audio materijal, a ne tekst. Podršku za njihovu motivaciju za korištenjem svakako bi trebali pružiti socijalni radnici i druge ustanove i osoblje koje se već s njima radilo.

DODATAK 1:

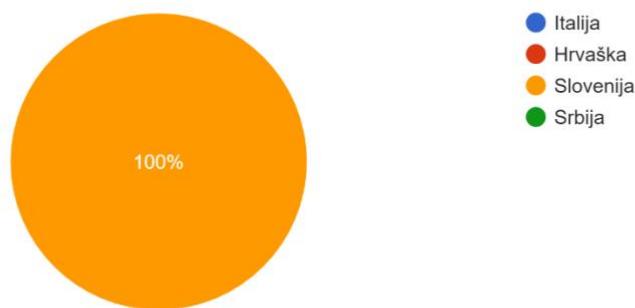
8

Pitanje za provjeru jezičnih u ključnim kompetencijama romske narodne manjine

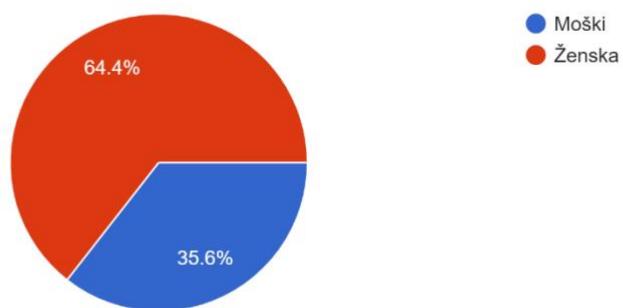
1. Katera je vaša matična država?

46 responses

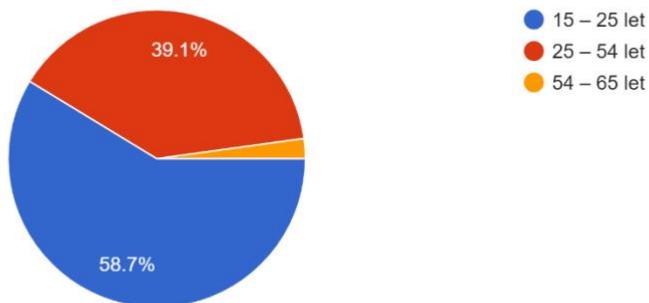
2. Spol:

45 responses

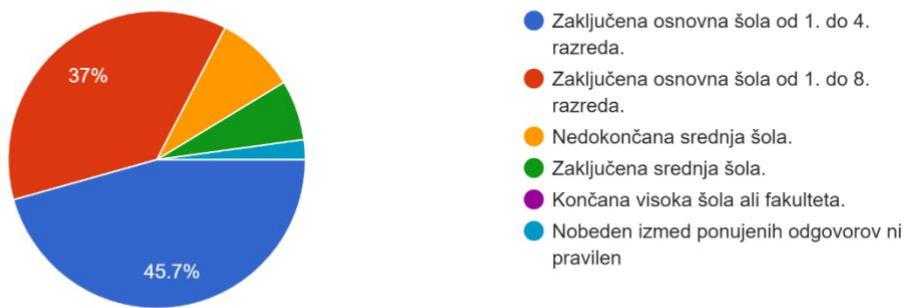
3. V katero starostno skupino spadate:

46 responses

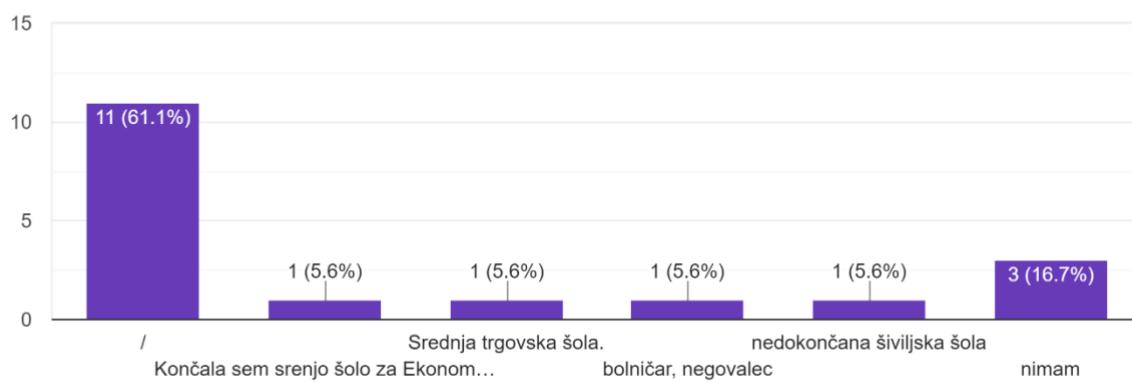
4. Prosimo, da izberete enega izmed ponujenih odgovorov, ki veljajo za vas:

46 responses

5. V kolikor imate zaključeno srednjo šolo/visoko šolo/fakulteto, vas prosimo, da nam napišete, katero?

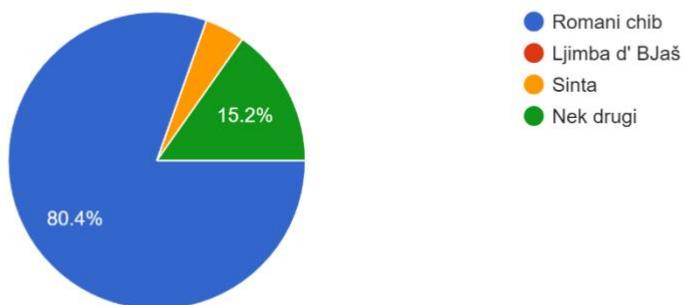
18 responses

10

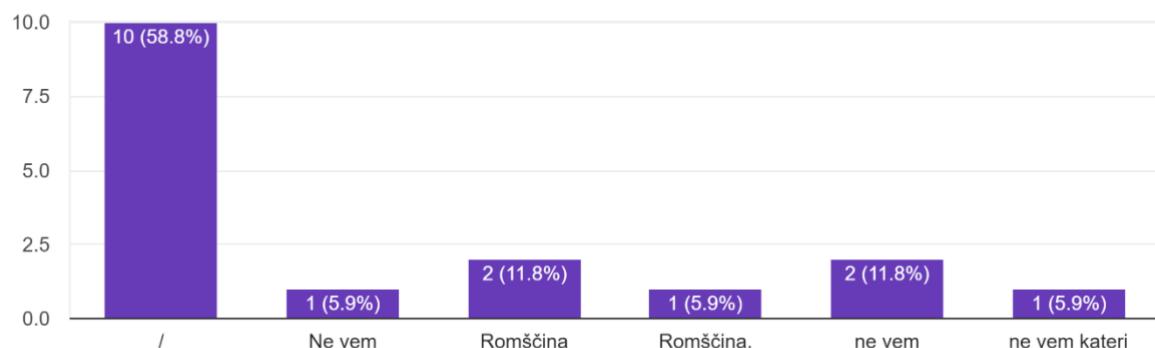
6. V vašem gospodinjstvu govorite naslednji romski jezik:

46 responses

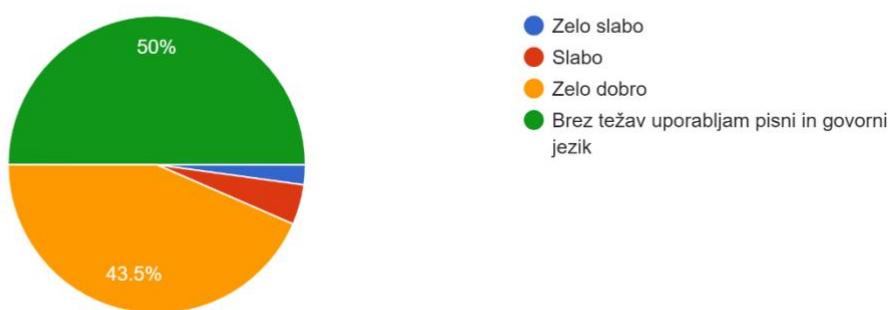
7. V kolikor v vašem gospodinjstvu govorite neki drugi romski jezik, vas prosimo, da nam napišete kateri?

17 responses

8. Ocenite vaše znanje jezika države, v kateri živite:

46 responses

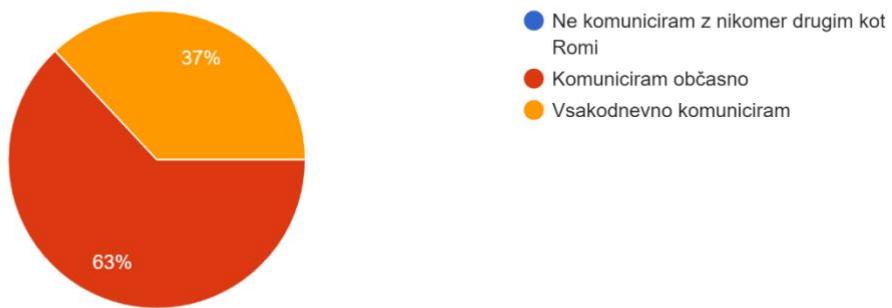
9. Ali v vašem gospodinjstvu poleg romščine govorite tudi jezik države, v kateri živite?

46 responses

10. Ocenite svojo komunikacijo z neromskim prebivalstvom:

46 responses

11. Molimo vas da nam navedete kada i zašto komunicirate s neromskim stanovništvom? 46 odgovora

s prijatelji, v trgovini

Zato, ker živim u ne romskom naselju

Ko grem v trgovino, sodišče

V slovenščini se pogovarjam, če obiščemo razne institucije (CSD, ZRSZ, pošta, banke)

ko kaj prodajemo, saj imamo doma kmetijo

Če imamo posjete, ki ne razumijejo romščine

Zato, ker slovenščino slabo razumem in zelo slabo govorim

Ko gremo v trgovinu, pri liječniku

Trgovina, zdravstveni dom, Ric - škola za odrasle, DRPD.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

če sretнем koga, pri liječniku, v trgovini

Z neromskim prebivalstvom komuniciram vsakodnevno, ker imam tudi neromske prijatelje.

Poleg tega pa pam z neromi, kadar grem v trgovinu, ko grem opraviti ali komunicirati pa sve druge opravke.

Kadar grem opraviti različne opravke, ki so nujni. Ker se drugačije ne bi mogao sporazumeti.

s prijatelji, v trgovini, doma

Kadar grem v službo, trgovinu.... Ker se drugačije ne bi mogao sporazumeti.

Veliko poznanih prijateljev je civilov

ko prodajemo avte

Pokličem, ko tko kaj prodaja ali pa tko rabi od mene

Na Facebooku ali pa kadar igram igrico PUBG, gdje sam povezan i s ostalima.

ko grem k liječniku, trgovini, po telefonu z ne Romi

Ko pridejo civili na posjeti, u trgovini, pri liječniku, pa ko kam grem.

KO me pokliče učiteljica, če se sretнем kojeg znanog ne roma, na CSD, pošti, banki, trgovini

Ko grem v trgovinu ali pa v kakvo drugo javno ustanovo. Ker se z drugim ne bi mogla sporazumeti.

v šoli, trgovi

Če pridejo posjeti, če kam gremo

ko grem v trgovino

Pridejo na posjet

s prijatelji, ko kaj kupujem

kadar grem v trgovino, ko grem na pošto, ko sem s prijatelji

jaz vedno govorim slovensko, tudi z Romi

Trgovina, liječnik, policija, škola, DRPD...

Ko se pogovarjam s prijateljima, grem v šolo, na prakso, v trgovinu.... Ker se drugačije ne bi mogao sporazumeti.

Kadar grem v trgovinu

ZD, trgovina, policija, tujci...

Kadar pridejo posjeti, ki niso Romi

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

pri prodaji raznih stvari, u trgovini

Imam strica civila, tako da komuniciram svaki dan, ker on ne govori na romsko doma, v trgovini, s prijatelji

Za avtonet, nakupi, avtomobile, v trgovini, s prijatelji.

Razni posjeti, če kam gremo

Oče civil, v trgovini, ko policaj ustavi.

ovisno kako in kad, če kdo pride in ne zna romsko, v trgovini, oz. povsod tam, gdje ne razumejo romsko

Trgovina, šola, ZD...

Zaradi šole, treninga in potovanja u druge družine.

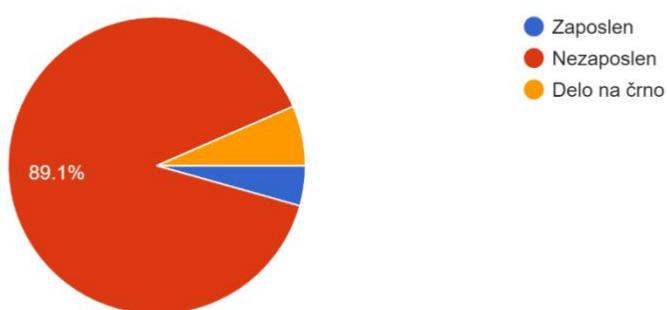
Ko grem v službu, ko se družim s prijateljima, ko grem opraviti svaku opravke.... Ker se drugačije ne bi mogao sporazumeti.

prodajam automobile

Ko grem v trgovino, v gostilno, na banku, na pošto.... Ker se drugačije ne bi mogao sporazumeti.

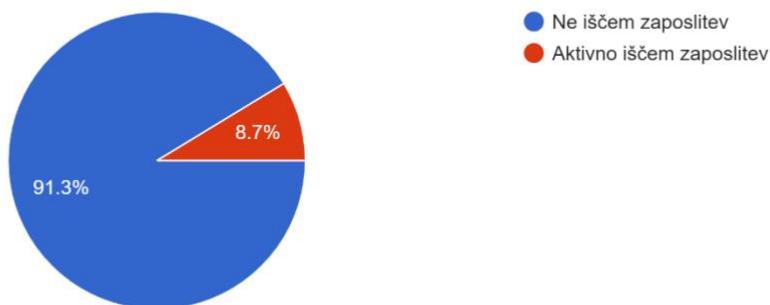
12. Vaš status na trgu dela:

46 responses

13. Iščete zaposlitev:

46 responses

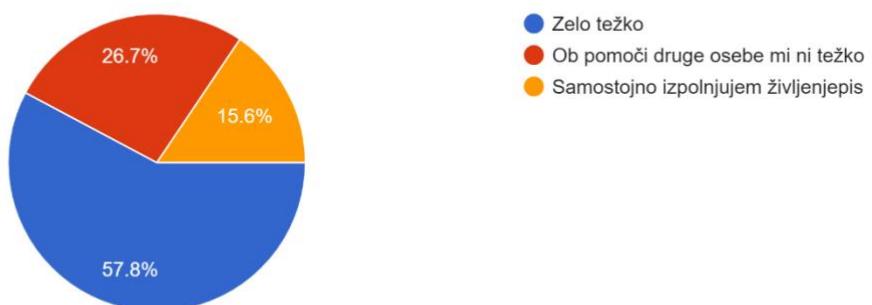
14. V kolikor iščete zaposlitev, pišete življenjepis (CV):

44 responses

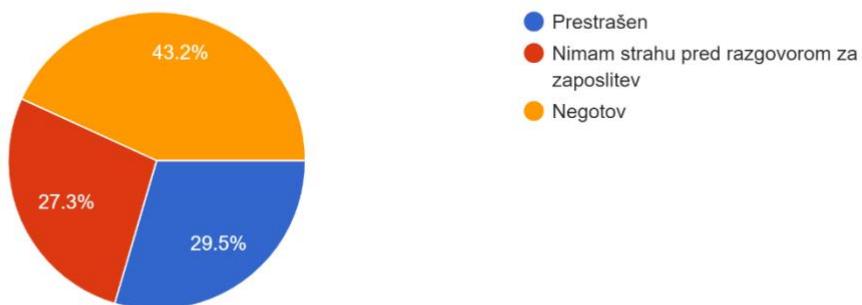
15. Kako težko vam je izpolniti življenjepis?

45 responses

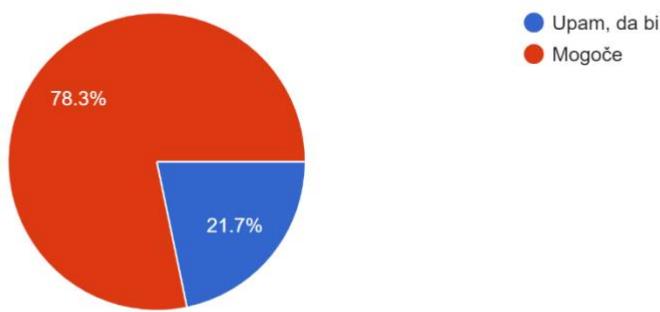
16. Na razgovoru za zaposlitev sem:

44 responses

17. Bi vam spletna stran v romskih jezikih in v jeziku države, v kateri živite, pomagala?

46 responses

18. Molimo vas da nam u dva stavka pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. 45 odgovora

/

bi prije našla kar rabim, če bi bila spletna stran v romskem jeziku

ker razumem slovenščino

To je, jer postoji više vrsta romščine

Nemam pristup internetu.

razumem slovensko

Romski jezik je zelo težko brati.

ne vem, mi je sve eno

Možda bi lakše napravili stvari za školu i kasnije i za službu.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

ker bi več razumela, to je naš jezik

Možda mi bi. Međutim, bi još uvijek koristio web stranicu na slovenskom jeziku, jer mi je tako lakše.

Meni ne, jer se ne koristim spletom na web stranici. Možda pa bi prišla prav mojim vnukom, prvenstveno za školu.

mi je svejedno. razumem oboje

Možda bi mi, ali web stranice se ne koriste mnogo.

Da će ne razumijem slovensko bi na romsko
romskih jezikov je veliko in jih je teže brat kot slovenščino

Saj vem sve.

Ker, bi više razumela v romščini

Za vse.

Pomagalo bi zato, jer bi bolje razumjela mi sloven stvari, ki ih ne razumijem

Možda bi mi pomagala, če bi bila u romskom jeziku, ki ga ja razumem. Tako bi se naučila bolje brati i pisati u svom jeziku, jer ga koristimo skoro ne koristimo.

niti ne, ker je romski jezik težko brat

Možda bi, ker tudi Romi ne govorimo vsi enake romščine

da bi više bila na računalniku

Če ne bi razumjela slovensko , bi na romsko

ne vem, ker ne koristim spleta

mi je dovoljno slovensko

Ne znam iskati informacije lakše govorim sicer. Morda bi pomagalo.

Možda bi mi pomagala, če bi bila u romskom jeziku, ki ga ja razumem. Sicer pa ne bi imela velikega pomena, saj sem navajena brati in pisati v slovenščini.

Različne romščine tako da se ne može razumjeti

Internet bi prevajal, ali mora se paziti romska narečja.

Bolje je, če je v slovenščini

Mislim, da ne bi sve razumio zbog drugog romskog jezika

Meni bi pomagala, enim se ne dopade nič, tako, da se ne bi uopće ubadali s tem
ne znam točno, jer dobro znam slovenščino in sve najdem na računalu

Ker obvladam slovenščino, je ne rabim.

Če bi bila ista romščina kao što govorim bi bilo fajn, drugačije ne

Kakšne slovenske stvari se ne razume. Težko je kaj slovensko kdaj napisat po slovensko.

Bolje razumijem, če berem in pišem slovensko kot romsko

Pomagalo bi mi, če bi razumela romski jezik, če bi bila dolenjska romščina.

Težko se ga dalo brati, lako je u slovenskem jeziku.

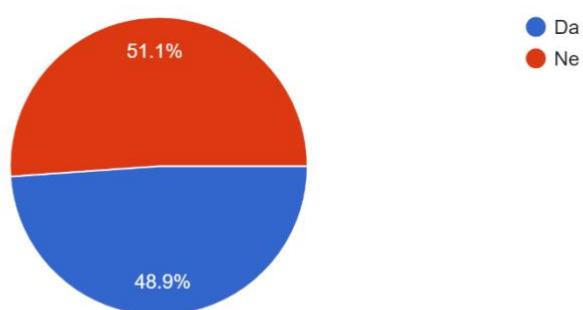
Še zmeraj bi se koristio na web-strani slovenskog jezika, jer mi je tako lakše. V svojem jeziku naime nisam navajena.

Preje znam prebrat samo en jezik

Ne bi mi pomagala, jer mi je jednostavno koristiti web stranicu samo u slovenskim.

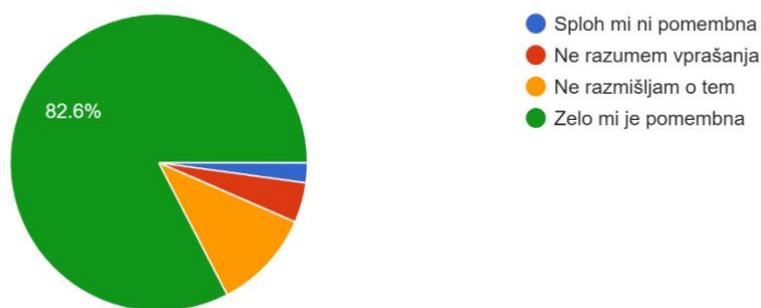
19. Ali sprejemate nadaljnje izobraževanje, da bi si povečali možnosti na trgu dela?

45 responses

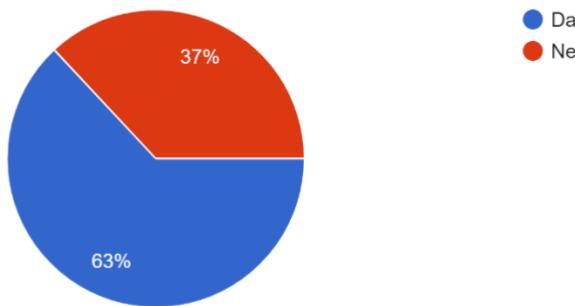
20. Kako pomembna je za vas uporaba jezika države, v kateri živite?

46 responses

21. Menite, da vam neznanje jezika države, v kateri živite, predstavlja oviro v vašem vsakdanjem življenju?

46 responses

22. Molimo vas da nam u dva stavka pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. 44 odgovora

ni ovira, ker znam slovensko

ker ne bi mogla nikamor iti, se ne bi mogla z nikomer pogovarjati

Ker bi drugi govorili slovensko in ne bi razumeo

Razumem slovensko

razumem slovensko

ne bi se znala, ker ne bi nič razumjela in ne bi znala nič vprašat

ker ne znam dobro govoriti, osjećam se slabo

ker zna jezik države

Ne razumijem onda kaj piše, ne znamo se odzvati, ne znamo nalog.

/

Ne, jer bez problema koristim pisni i govorni jezik države, u kojem živim.

Ne, saj znam jezik vrlo dobro. Če ga ne bi znala, pa bi to predstavljalo velik problem.

Neznanje jezika države bi mi predstavljala oviro. Ipak ja nima tega problema, jer znam jezik vrlo dobro.

Vse povsod jezik rabiš

znam osnove slovenščine

Nimam nobenih ovir.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

S slovenskim jezikom nimam toliko problema, jer sam se dobro naučio in mi ni problem govoriti slovensko.

ne vem

Nekoga bi morala imati s sabo, da mi pove kaj kaj pomeni.

Če ne znaš jezika, onda ne razumiješ određenih stvari, zato je znanje jezika, države u kojoj živim vrlo važno

Da, saj se uopće ne bi mogla sporazumeti z neromskim prebivalstvom. Brez tega dakle ne bi šlo, odnosno zelo težko.

znam slovenski jezik

Ker se ne bi znala pogovarjati in ne bi razumjela drugih
mi ne predstavlja ovire

Slovenščina je još uvijek najbolja važna, što se ne bi znalo razložiti
ker imamo djecu, da jim lahko pomagamo in če ne razumijemo jezika države u kojem bivamo je to nemogoče

ker se ne bi mogla sporazumevat

Težje se sporazumevam, že tako smo drugačni.

Neznanje jezika države bi mi predstavljalo veliko oviro u svakodnevnom življenju, jer uopće ne bi moglo komunicirati s neromskim prebivalištem.

Ja saj me civilni ne bi razumeli

Rabiš jezik - slovenščino povsod.

Ker se ne bi znala sporazumevat.

Ne bi se znal sporazumevat

Če imam slovensko državljanstvo moram znati i tako govoriti
ker znam slovenski jezik

Ne bi se mogao z drugimi pogovarjat.

ne bi znala pomena, niti ne bi se mogla pogovarjat z ostalimi

V trgovini ne znaš, povedat kaj hočeš.

zato, ker se ne bi mogla z nobenim ničim pogovarjat, osim z Romi

Ker se težko razumemo, razumeš tudi kaj želi.

Saj se ne bi mogli sporazumevati z drugimi ljudima.

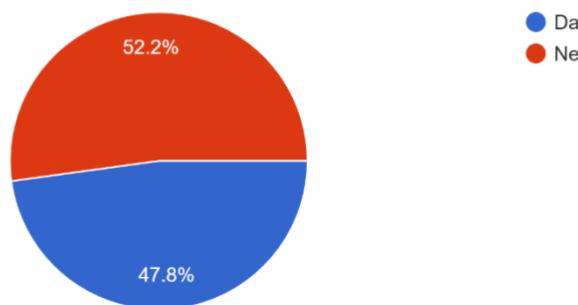
Sicer nimam tega problema. Međutim, što ga ne bi znala, bi to predstavljalo veliko oviro.

Ne bi razumeo niti me ne bi drugi

Da, saj ponekad ne razumijem vseh besed. Po navadi so to bolj strokovne besede. Na primer, kadar grem k liječniku in potem niti ne razumijem, kaj točno je z menoj narobe.

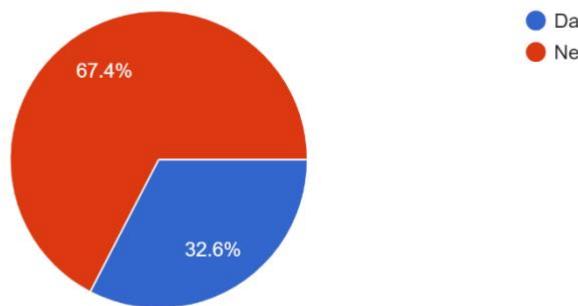
23. Menite, da bi spletna platforma za učenje jezikovnih kompetenc izboljšala kvaliteto vašega življenja?

46 responses

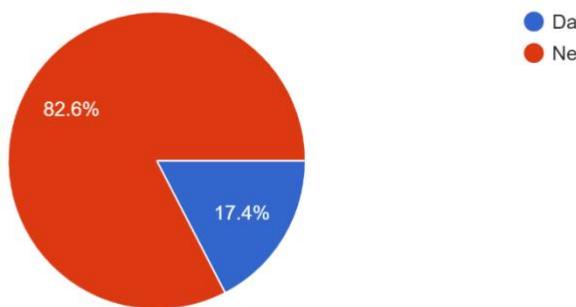
24. Menite, da ste zaradi jezikovne ovire izpostavljeni diskriminaciji?

46 responses

25. Menite, da boste zaradi učenja jezika države, v kateri živite, izgubili svojo identiteto?

46 responses

26. Molimo vas da nam u dva stavka pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. 41 odgovor

/

Ker, živim med ne romi

doma se pogovarjamо romskо in ne more biti drugačije

Ker se svjesno, kaj pomeni znati jezik države u kojem živimo
ni straha

ker, bi mi bili nevoščljivi, ne dobavljajo znanja
bili bi veseli

Ne pozajemo više jezika, kulture, sve je bolje slovensko.
bila bi ponosna

Ne, saj to nima nobene veze z mojom identitetom. Poleg tega pa z učenjem jezika države
lahko komuniciram z neromi in jim povem, kdo in kaj sem.

Mislim, da se name takoj vidi, kdo in kaj sem. Že po nošnji. Tako, da sigurno ne bom
nikoli izgubila svoj identitet.

Da, saj oni ljudi, ki me ne poznavajo, ne vedo neke narodnosti sem. Ipak je logično in
razumljivo, da moram z neromi komunicirati u slovenščini.

Prav je, da se zavedamo svojih korenina
Identiteto ne moreš kar tako izgubit.

Ker je ne izgubim.

Bilo bi mi čudno, gledali be me čudno.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Ne, saj to ni ovira. Poleg tega pa vemo, da brez učenja jezika države ne bi šlo.

se ne bojim. je veliko romov ki znajo slovenski jezik

Ostali Romi bi me isključili , bili bi mii nevoščljivi

se ne bojim. nas je dovoljno

Romi smo Romi, smo posebna skupina

vsi so se že navadili, da govorim slovensko

Pozabljamo jezik, kulturo.

Ne, saj to ni prepreka za izgubitev mog identiteta. Sama naime vsem povem, kakvoj narodnosti sem.

Če si Rom si za zmeraj Rom

Se trudimo ne zaboravit romski jezik, kulturu.

Navajeni smo tako i ništa drugačije

Če si Rom si Rom

se ne bojim, da bi izgubila identitet, če znam slovenščino

Se ne bi mogao z njimi nič pogovorit.

Bolje bi bilo da bi vsi govorili slovensko, če imaš to državljanstvo

Nekaj več znaš, in te ne gledaš grdo.

Bili bi ponosni na mene

Ker romsko govorиш doma, baština je ostala.

Če se naučim drugog jezika, sem še vedno jaz.

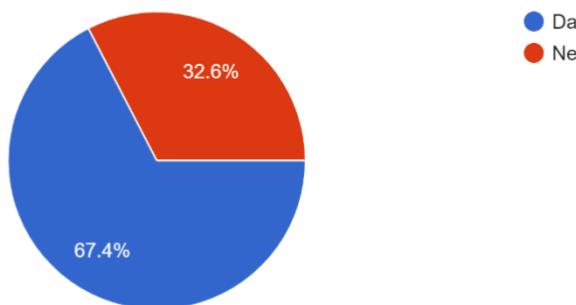
Ljudi uopće ne vedo, neke narodnosti sem, dok im sama ne povem, Zdi se mi, da se zapravo izgubila identitet.

Svi smo ljudi, gledat moramo kako se tko obnaša-če boš ti prijazna do mene bom jaz tudi

Doma ves čas govorimo samo romsko. Neromom pa povem kdo in kaj sem.

27. Menite, da boste z učenjem jezika države, v kateri živite, doprinesli k sprejemanju romske narodnostne manjšine?

46 responses

28. Molimo vas da nam u dva stavka pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. 43 odgovora

ne vem

da se še drugi romi naučijo slovensko

Se ne bi osjećala manjvredno

da še drugi članovi u družini znaju slovenski jezik

več znaš, več veljaš

/

ker bi se uključili v družbo

Civilni nas bodo bolje prihvatili i razumeli.

više bi razumjela i tako lakše komunicirala

Da, saj le tako lahko neromom povem, kdo in kaj sem. Pri tem lahko spoznajo, da nismo vsi Romi isti.

Tisti, ki želi prihvaćeni Rim, nas bodo prihvatili brez, da im sami povemo kaj smo. Tako, da učenje jezika države nikako ne utječe na prihvaćanje romske narodnosti manjine.

da se čimveč romov nauči slovenski jezik

čedalje više romov zna slovenski jezik

Mi imamo svoja pravila.

Ja, ker bodo videli, da tudi Romi govorimo slovensko.

Ker isto govorimo in se lahko pogovarjam.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Če bi svi Romi znali govoriti i razumjeti jezik države u kojoj živi, bi bili u družbi bolje prihvaćeni

Ne, saj to ništa ne utječe na to.

da se še otroci naučijo slovensko

Lahko bi im pomagala pri rješavanju obrazova, izvođenju vloga, pomagala pri učenju

Važno je, da to predamo našim otrokom, da su znali slovenski jezik

Meni, da ne, ker oni koji se hoče učiti in, koji hoče razumeti bo to iskoristil i pripomogel k prihvatanju

če bi svi Romi znali jezik države, u kojem živi i ga razumeli ne bi bilo toliko problema i bili bolje prihvaćeni

Više se ih nauči naš jezik, bolje se spoznamo.

Tisti, ki hočejo prihvaćeni Rim, nas bodo prihvatili brez, da jim razlagamo, kaj smo. Sami bodo naime vidjeli, da smo samo normalni ljudi i da nismo svi Romi isti.

Najbolje je, da govorиш oboje

Više nas razumijemo, jer izgledamo drugačije.

Ne vem zakaj.

Lahko bi jezik zaboravil

Vsako naselje ima svoje običaje , svoj jezik

še drugi se bodo naučili slovenščine

Težko odgovorim.

Ne vem

Ko se moji ne znajo pogovorit z liječnikom, jaz pokličem.

Mislim, da nas vsak razume

Ker neki civilni ne maraju Romov in z znanjem jezika se njima približamo.

Če nas ne prihvaca, nas pač ne.

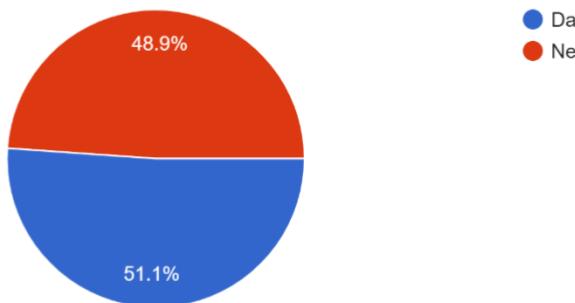
Da, saj le tako lahko neromom povem, da sem tudi jaz samo normalen človek.

Možda bi se tko norčeval

Tisti, koji žele prihvaćeni Rim, neće biti tako ili drugačije. Tako, da učenje jezika države ništa ne utječe na to.

29. Menite, da bo spletna platforma izboljšala položaj romske narodnosti manjšine v državah, v katerih živijo?

45 responses

30. Molimo vas da nam u dva stavka pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. 39 odgovora

/

ne vem

Ne vem

zato, ker se mogu drugi civili spoznali, da smo i mi Romi važni

Pomoč vedno prav ponos.

Da, saj bodo tako i drugi državljeni spoznali nove stvari o Romih.

Ne, saj druge državljanje to ne bo zanimalo in uopće ne bodo gledali. Vemo naime, da smo Romi, u tem smislu nepomembni za druge državljanje.

Da, saj se tako lahko sporazumevam z neromi. Na ta način mogu oni spoznaju mene u romskoj kulturi.

ker neke to uopće ne zanima

se bolje znajdemo sada ko je v slovenskem jeziku

Možda bi se mogao spoznati s drugim Romi.

Ne vem povedat.

Mislim, da drugi državljeni tega uopće ne bodo gledali. Dakle, ne utječe na položaj romske narodnosti manjine.

bolj nas bodo razumeli

Po moje bi bilo isto.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Ne, ker nekim Romom odgovaraju tak način življenja kakvoga imaju
ker se nisu pripremljeni učiti

Morda, ne vem - nekaj novoga, mladi tako veliko na internetu.

Tako će neromi dobiti više novih informacija o Romih.

Možda bi se osjećali bolje

Svaka pomoć je dobrodošla.

Ne vem zakaj.

Smo kar smo

Preveč je razlik že med Romi

Da bi romi kaj vedeli, svoju pamet.

Bolj bodo prepoznani

Eni bi se radi naučili jezika, jih kar zanima.

ker nas vse Rome mečejo v isti koš

Bolje bi se razumjeli, nas prihvatio.

Izboljšali bi jezik in kulturu.

Drugi tega ne bodo gledali, ker ih ne zanimalo.

moguće bi spoznali još bolje druge

Drugi tega uopće ne bodo opazili.

Anketu je zaključio ROMNI - APS

Uvod

Velika većina "ROMA" koji žive u Italiji starosjedioci su i nikada nisu prakticirali bilo kakav oblik nomadstva, unatoč ponavljanju stereotipu. Dvije su najraširenije skupine Roma: Romi (koji žive u svim talijanskim regijama) i Sinti (osobito na sjeveru i u središnjem dijelu) te postoji i manjina Caminanti (uglavnom sjedilački na Siciliji, blizu Nota).

Vijeće Europe je u rujnu 2010. procijenilo prosječnu brojku od oko 140.000 Roma u Italiji, a pravi pokazatelj prisutnosti je između 110.000 i 180.000 osoba što odgovara 0,23% ukupnog stanovništva. Ovu brojku potvrđuje i istraživačko istraživanje koje je provelo Izvanredno povjerenstvo Senata za zaštitu i promicanje ljudskih prava (1). 2010. godine, prema podacima Ministarstva rada, u Italiji je bilo približno 130.000 / 150.000 Roma i Sinta, od čega približno 70.000 Talijana (2).

27

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Prema nedavnoj studiji, iz komparativne analize podataka dostupnih 2010. godine, čini se da: Romi, Sinti i Caminanti svih dobnih skupina čine 0,22 - 0,25% ukupne talijanske populacije;

- Postotak maloljetnika RSC mlađih od 16 godina (45%) je tri puta veći od nacionalnog prosjeka (15%) za istu dobnu skupinu;
- Postotak RSC starijih od 60 godina (0,3%) odgovara otprilike jednoj desetini nacionalnog prosjeka za istu dobnu skupinu (25%)

Kao što je već istaknuto, danas u Italiji u prosjeku živi oko 140.000 ljudi uključujući Rome, Sinte i Caminante (oko 0,23% stanovništva), koji su uglavnom maloljetne osobe i mlađi, talijanskog državljanstva te uglavnom stalnog prebivališta. Mogu se podijeliti u tri glavne skupine u odnosu na državljanstvo i vrijeme useljavanja:

Prvu skupinu čini oko 70 tisuća ljudi (talijanskih državljana) koji su u Italiji prisutni više od 600 godina i raspoređeni po cijelom nacionalnom teritoriju;

Romi iz Abruzza, s talijanskim državljanstvom, stoga predstavljaju jednu od prvih romskih skupina koje su stigle u Italiju i zahvaljujući svom dugom boravku relativno su integrirani u društveni i ekonomski kontekst dominantne skupine nego druge skupine nedavne imigracije. U prošlosti su se uglavnom provodile aktivnosti koje su ostavljale prostor za postojanje i kreativnost te one koje su olakšavale međuljudske odnose. Odatle djelatnost svirača, kovača, trgovaca konjima, metalaca. Tehnološki napredak, gospodarski procvat, razvoj industrijskih djelatnosti istisnuli su tradicionalne djelatnosti i većina Roma morala je izvršiti ekonomsku preobrazbu, ali način nošenja sa životom, njegova internalizacija i prije svega socijalna struktura Roma su ostali gotovo nepromijenjeni tijekom stoljeća. Temeljna institucija na kojoj počivaju romsko društvo i obitelj, shvaćena u najširem smislu, jest skupina koja se prepoznaće po podrijetlu od zajedničkog pretka. Romi su oduvijek bili predmet nasilja i jačali su endogamne odnose i spone obiteljske solidarnosti, zadržavajući neprijateljski odnos prema vanjskom svijetu. U tome postoji dubok osjećaj nepovjerenja i intimna potreba za obranom. Njihov društveni sustav živi u dubokim ljudskim komponentama, u osnovi se temelji na strogom poštivanju etičko-moralnih normi koje reguliraju i discipliniraju romsku zajednicu kako bi se pojedincima zajamčila puna integracija. Oni štite dostojanstvo i čast Roma. Ne postoje društvene klase ili hijerarhije ako izuzmemmo pojednostavljenu

28

onu bogatih i siromašnih, tako da i najbogatiji u odnosu na naksiromašnije i obratno, dijele načela jednakosti koje odražavaju horizontalnu perspektivu života. U tom kontekstu, abruzski Romi osjećaju se dijelom jedinstvenog totaliteta koji ih navodi na razlikovanje od caggéa (neroma) i od drugih romskih skupina (strani Romi, Sinti, Kalé). To se prevodi u njihov vlastiti stil života s vlastitim načinima izražavanja i ponašanja. Neka pravila su obvezujuća, na primjer: Romniá Abruzzesi po romskoj etici apsolutno ne smiju pušiti, nositi hlače, šminkati se, nositi kupaće kostime na plaži, kockati.

Žene koje žele imati dobru reputaciju i namjeravaju biti poštivane od strane Roma prilagođavaju se poštivanju tih moralnih normi, da ih se ne brka s drugima. Rom se u svojoj zajednici, sastavljenoj od mnogih pojedinačnih srodničkih skupina, u kojima nema ni kraljica ni kraljeva, osjeća savršeno sigurnim, što nas nastoji uvjeriti novinarski senzacionalizam, koji svoje nedostatke prikriva fantazijom i maštom. Romskom svijet nam se stoga predstavlja kao mitološki ili kao kriminalistički, međutim oba oblika su iskrivljenja koja izobličuju romski svijet stvarajući negativne stereotipe i predrasude čije su žrtve Romi. Sigurnost Roma proizlazi iz tradicije koja ih čini sigurnima u budućnost, i od kohezije, koja ih čini samouvjerenima pred nepredvidljivim. Sve se to pretvara u snažnu psihološku ravnotežu. Bliski odnosi između obrazovanja, kohezije i psihološke ravnoteže ugroženi su sukobljenim vanjskim kontaktima. Zamislite romsko dijete koje pohađa javnu školu:

- dolazak u dodir sa stvarnošću koja predstavlja modele života koji su funkcionalni za većinsko društvo na koje se teško prilagođava, neizbjegno uzrokuje da se izgubi jer je prisiljeno činiti težak izbor što ga u većini slučajeva navodi na povratak putem obiteljskih naklonosti
- kao odrasla osoba pokazat će neprijateljski stav prema tom društvu koje ga još nije spremno dočekalo osim kroz asimilaciju.

Isto se može reći i za mješovite brakove u kojima vanjski pojedinac postaje smetnja ako se ne uspije integrirati. Kamen temeljac društvene strukture Roma je patrijarhalna obitelj, gdje je starac, smatran mudrim te je priznati predstavnik. Postoje Romi koji su isključeni zbog svojih loših moralnih kvaliteta, smatraju se "gavalé-ima" i ismijavani su. Česti kontakti unutar romskog svijeta oduvijek su aktivirali gustu mrežu interne komunikacije koja Rome navodi da budu svjesni što se događa s romskim obiteljima, čak i vrlo udaljenim. Masovni mediji danas

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

predstavljaju, zajedno s velikim brojem pseudoromskih organizacija, najveću prijetnju egzistenciji Roma jer usađuju modele života koji mlade ljude udaljuju od tradicije. Šireći mreže društvenih i obiteljskih odnosa, stvarajući nove ukuse i nove potrebe mijenjaju romsku etiku i Romima usađuju dolazak i potrebu posjedovanja suvišnog pod svaku cijenu. Otuda dolaze i nezakonite radnje. Romi koji nisu pripremljeni na caggé način upadaju u zamku. Pokušali smo sada razumjeti i upoznati neke temeljne aspekte kulture i života abruzskih Roma: jezik, pravni sustav, stranku (zaruke i brak), smrt. **Sinti** su posebno prisutni; Piemontákeri (Piemontesi), nedavno dijelom prebačeni u Liguriju, Lombardiju i Veneto.

Drugu grupu čini oko 90.000 (ne-EU) **Balkanskih Roma** koji su stigli 1990-ih, uglavnom nakon raspada bivše Jugoslavije i nastanili se uglavnom u sjevernoj Italiji;

Novija migracijska skupina sastavljena od Roma rumunske i bugarske nacionalnosti (europski državlјani) i prisutna uglavnom u velikim gradovima (Milano, Torino, Rim, Napulj, Bologna, Bari, Genova).¹

Naša organizacija radi na terenu s osnovnom zajednicom već 12 godina. Od početka našeg rada shvatili smo da je najveći problem za Rome koji su došli s Balkana (iz bivše Jugoslavije u posljednjih 50 godina i iz Rumunske u posljednjih 20 godina), tj. najveća je prepreka integraciji upravo jezik. Iako je većina njih čak i rođena ovdje i dalje imaju velikih jezičnih problema jer žive u zatvorenim zajednicama - getima (logorima ili privatnim terenima) i nemaju bliske kontakte s ne-Romima (ne uključujući kontakte koje imaju za svakodnevne potrebe kao što su: kupovina, posjet liječniku ili bolnici, ustanove,...).

Dakle, njihov naglasak i nedostatak znanja talijanskog umanjuje njihovu zapošljivost. Ta je prepreka vidljiva već tijekom njihovog razgovora s poslodavcem. Gdje su, primjerice, bijele puti i moderno (netradicionalno) odjeveni, nepoznavanje savršenog talijanskog i s romskim naglaskom i dalje dovodi do problema pri zapošljavanju.

¹Pogledajte : Strati F., "Italija – promicanje socijalne uključenosti Roma – studija nacionalnih politika", Studio Ricerche Sociali (SRS), 2011.

Pogledajte: laddove secondo la Comunità di Sant'Egidio, l'ANCI, l'UNIRSI e l'Opera Nomadi (queste ultime, quali Organizzazioni Non-Governative di settore) vi sarebbero all'incirca 160.000 presenze (al 222). Ibidem

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Što se tiče Roma Talijana koji su na talijanskom teritoriju već 600 godina, njihova situacija je drugačija. Nemaju problem s jezikom jer im je materinji jezik i talijanski i romski, ali im je problem i pri zapošljavanju, bez obzira na dobro poznавanje jezika. Najveći problem im je prezime (spada, casamonica, sarachella, bevilaqua,...) po kojem su lako prepoznatljivi i automatski odbijeni upravo iz razloga što su Romi.

U Italiji najčešći poslovi koje rade Romi i Sinti su: recikliranje sekundarnih materijala, prodaja automobila, prodaja pića, zabavni parkovi, vožnje za zabavu. Vrlo mali broj radi u poljoprivredom. Više vole samozapošljavanje.

Samozapošljavanje: reciklažne kooperative i drugo

Na kraju, predstavljamo ono što čini najrašireniju gospodarsku aktivnost romskih metropolskih zajednica, a to je recikliranje. Strani Romi većinski su koncentrirani u velikim gradovima kao što su Rim, Milano, Napulj i Torino. Ova koncentracija je posljedica aktivnosti recikliranja koje veliki broj Roma prakticira, a koje se mogu provoditi samo u urbanim sredinama.

Samozapošljavanje je svakako modalitet na koji su Romi prisiljeni zbog nedostatka drugih održivih mogućnosti za zapošljavanje. Tijekom godina, prikupljanje i reciklaža metala, odjevnih predmeta i drugih predmeta postala je specijalizacija Roma. Takve aktivnosti preživljavanja koje općenito provode pojedinačne obiteljske grupe, u nekim su se slučajevima strukturirale u obliku socijalnih radnih zadruga.

Unatoč činjenici da je reciklaža desetljećima predstavljala gotovo jedini oblik prihoda romskih zajednica u logorima, ona se i dalje odvija na neformalan način.

Poslovi kao što su brušenje noževa, vrtuljak, cirkuski izvođač, trgovac bakrom zapravo nisu etnički poslovi; međutim, s vremenom su postali naslijeđe naših Roma, vjerojatno rezultat kombinacije instinkta za preživljavanje i duha prilagodbe. Smatra se da su gospodarski sektori u koje se Romi mogu lakše uključiti i oni s niskom profesionalizacijom i visokim kapacetetom apsorpcije: poljoprivredni poslovi, neki oblici obrtništva, prerada željeza, održavanje javnih i privatnih zelenih površina, postavljanje alternativnih izvora energije, prikupljanje i prodaja rabljene odjeće, prikupljanje teškog otpada ili gospodarenje diferenciranim otpadom, čišćenje ulica i posjeda, krojenje, rad u restoranu, ugostiteljstvo itd. Čak i sudjelovanje Roma u integriranim socijalnim zadrugama može učinkovito pridonijeti olakšavanju zapošljavanja. Ova

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

vrsta udruživanja omogućuje normalizaciju neprijavljenog rada i rada na crno. Time se profesionalno uokviruje Rome i Sinte te im se omogućuje prilika za održavanjem pristojnog životnog standarda što im omogućuje snošenje sa troškovima stana, plaćanjem režija i školovanjem djece.

Identifikacija Roma/Sinta radnika kojima prijeti izgon s tržišta rada; stvaranje novih integracijskih putova za mlade i žene, uključujući i (samo)poduzetničke, potpomognute odgovarajućim stručnim usavršavanjem; podizanje svijesti o uslugama profesionalnog usmjeravanja radi traženja ciljanih metoda podrške kako bi se olakšao prijenos informacija u vezi s društvenim i radnim mogućnostima dostupnim u tom području; podizanje svijesti uslužnih djelatnika i trgovačkih udruga, kako bi se spriječili diskriminatori stavovi prema Romima i Sintima i jamčio im jednak tretman. U ovom smjeru, uz svaki napor za promicanje samozapošljavanja, značaj punog pristupa svim mogućnostima koje postoje na tržištu rada moraju se reafirmirati, kroz kanale od praćenja do zapošljavanja zaposlenika, koji omogućuju posredovanje između institucija, službe za orijentaciju na posao, socijalni partneri i treći sektor, zajednice, obitelji, pojedinci i svi akteri koji aktivno sudjeluju u svakoj fazi ospozobljavanja i zapošljavanja.

Romi i rad

Premda oni od krpa i starog metala predstavljaju glavne radne aktivnosti koje obavljaju mnogi Romi koji žive na "poljima" ta zanimanja nisu "etnička": tipična za rimsku nižu klasu do 1980-ih, njome se bave i danas kao i od strane neroma, kako stranih tako i talijanskih. Među Romima su uglavnom muškarci ti koji skupljaju željezo i druge metale; ti se materijali izdvajaju iz svih vrsta proizvoda i zatim preprodaju na "sfasci". Muškarci također vrše, za gage, čišćenje podruma i selidbe. S druge strane, žene se uglavnom bave kopanjem po "kantama" kako bi skupile proizvode koji se potom preprodaju na buvljacima. Taj posao obavljaju uglavnom žene. Neke dolaze na posao pješice, a neke dođu sa kombijem u pratnji svojih muževa ili očeva kako bi pokazali gdje posao počinje. U većini slučajeva, prodaju svoje posuđe u susjedstvima blizu ovlaštenih tržnica.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Opremljeni s djećjim kolicima, koja moraju imati široko podnožje i velike kotače te metalnim štapom (shifkom) dobivenim od valjka koji graditelji koriste za farbanje, romnià, koji obično rade pojedinačno kako bi posvetili manje pažnje i stoga izbjegli nestrpljivost gagé koji rade i žive u tim istim četvrtima, počinju istraživati sadržaj "kanti".

Kada je proizvod previše glomazan za prijevoz u invalidskim kolicima, romnià mogu odustati od njega ili nazvati svog muža ili rođaka da ga pokupe kombijem.

Interakcija romnià s "vlastitim" gagéom temelji se, u slučaju iskrenijih odnosa, na potaknutoj empatiji osobito kada sugovornici dijele slične biografije i socio-ekonomsku pozadinu. A temelji se i na utjelovljenju stereotipa koje gagé imaju o Romima i da se romnià u nekoliko slučajeva, čini se, znaju spretno snaći.

Kroz ove odnose, posebno ako su spontaniji i iskreniji, Romi mogu pristupiti i drugim prilikama zapošljavanja, kao što su čišćenje podruma i selidbe. Ali na taj način mogu pristupiti i stabilnjim poslovima, kao što su mehanička pomoć ili njegovatelji.

Posjećuju razne rabljene tržnice, koje policija i novinari povremeno "otkrivaju" i zatvaraju, da bi se nakon kratkog vremena ponovno otvorili u drugim područjima ili ponekad u istom. I u ovom slučaju zakonodavstvo je složeno, a ne postoji učinkovita mogućnost reguliranja vlastite djelatnosti. Ta mjesta zovu se "romske tržnice". No u nekoliko slučajeva tim prostorima upravljuju Talijani, kojima Romi, zajedno s ostalim prodavačima koji su također Talijani i stranci više nacionalnosti, plaćaju i godišnju propusnicu i dnevni trošak prostora u kojem izlažu svoju robu. Tržište je prilika za posao prodavačima i uslugama koju cijene talijanski i inozemni gageti, koji većinu slučajeva tamo odlaze u potrazi za proizvodima svih vrsta, uglavnom iz "kanti", ili u rjeđim slučajevima od krađe koju čak i čine Romi.

Dijeleći ih s Talijanima i inozemnim gageom, oni predstavljaju važnu priliku za poboljšanje životnih uvjeta i za miran suživot. Ulaganje protagonista mog istraživanja u ove aktivnosti je značajno, u radu je središnji element njihova ideje "integracije" i prioritetna normativna očekivanja. Kroz "kante" i "tržnice" Romi u prosjeku zarađuju oko 100 eura tjedno. Te zarade, kroz koje se suočavaju s dnevnim troškovima, nadopunjaju se subvencijama koje većina prima.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Ponukani zamišljanjem alternativnog zanimanja, Romi često ističu koliko je naporan posao čeprkanja "po kantama" i objašnjavaju da bi radije radili kao kuvari, barmeni, blagajnici, pizza majstori, čistači, tajnice, zidari i mehaničari.

Rijetki to uspiju na neke periode i na crno, ali nadomešta tako zarađene plaće sa obilaženjem "kanti" i "tržnica". Ponekad, u kontekstu obiteljske jedinice, dok muž radi na periodima mehaničke pomoći, žena i dalje ide "po kante". Malo ljudi u "kampu" imaju redoviti ugovor o radu.

Djelatnost pretraživanja "kanti" i prodaje tih proizvoda na tržnicama, stoga često ne odgovara poslovima koje ti ljudi žele.

Metodologija

Metoda koju smo koristili za izradu upitnika je sljedeća:

- Postavili smo upitnik putem naše Facebook stranice. Međutim, posjet članku bio je vrlo mali, samo je 47 ljudi kliknulo na link. Što je normalno za Rome koji posjećuju našu stranicu i koji više kliknu na objavu koja ima lijepu sliku, a zatim se posvete tekstu i informacijama koje on sadrži.
- Poslali smo našeg posrednika na teren da radi direktnе upitnike s romskom populacijom.
- Što se tiče Roma, Talijani su sami znali napraviti upitnik, dok su Romi s Balkana imali poteškoća s korištenjem Google obrasca i mi smo to morali napraviti umjesto njih.
- Stoga smo morali staviti određeni broj upitnika koje smo ručno ispunjavali u obrazac Google diska.

Rezultati

U Italiji vrlo mali postotak Roma i Sinta završava srednju školu, a da ne govorimo o fakultetu.

	br	%
Završena osnovna škola od 1. do 4.	4	20
razreda		
Završena osnovna škola od 1do 8	7	35
razreda		
Napustio/la srednju školu	1	5
Završena srednja škola	5	25
Završena visoka škola ili fakultet	2	10
Niti jedan ponuđeni odgovor	1	5

Iako Romi, Talijani i Sinti žive na talijanskom teritoriju već 600 godina u Italiji vrlo mali postotak Roma i Sinta završava srednju školu, a da ne spominjemo fakultet. Iako Romi, Talijani i Sinti žive na talijanskom teritoriju 600 godina, ni oni se zbog kapitalističkog režima nisu uspjeli obrazovati i integrirati.

Talijanski Romi iz antičkih naselja (14.-15. st.): Romi iz Abruzza, kršćanske vjeroispovijesti, potječu iz Abrusa i Molisea; stigao morem u južnu Italiju između kraja četrnaestog i početka petnaestog stoljeća s obala helenofonskih i slavenskih teritorija (Roma Harvati, iz Istre i Hrvatske, u Italiji od 1920-ih).

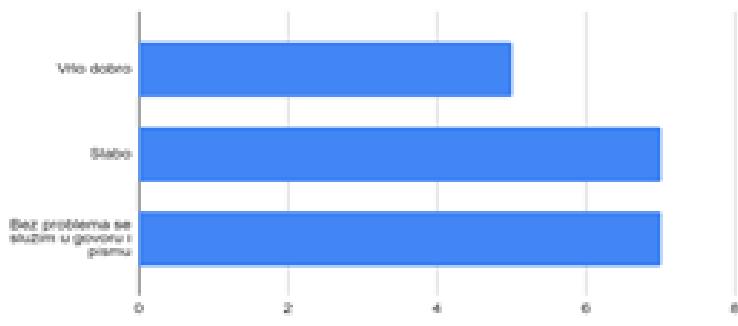
Nažalost, podaci govore da smo mi kao organizacija već utvrdili da se romski jezik gubi (nestaje). Mlađe generacije prestaju koristiti svoj materinji jezik, a neki ga nikad ne uče. Starije generacije su te koje koriste romski jezik i kod kuće i izvan kuće. Koji imaju problema s integracijom i imaju poteškoća u učenju gramatičkog govora talijanskog (jer nikada nisu pohađali talijanski školski sustav).

Broj: 6. U vašem kućanstvu govori se sljedeći romski jezik:

Broj: 6. U vašem kućanstvu govori se sljedeći romski jezik:

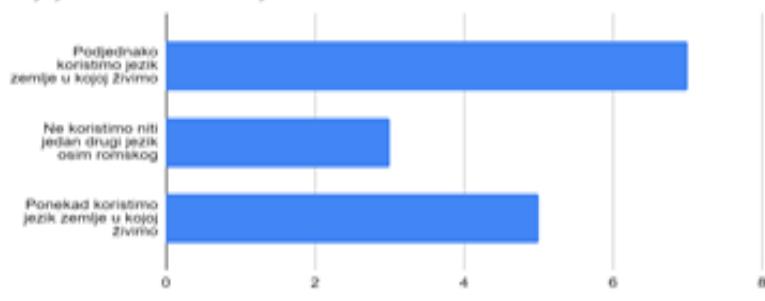
Broj: 8. Ocijenite Vaše znanje jezika zemlje u kojoj živite:

Broj: 8. Ocijenite Vaše znanje jezika zemlje u kojoj živite:

Gotovo polovica stanovništva nema problema s korištenjem jezika, u svakom slučaju postotak osoba koje nemaju problem je mali.

Broj: 9. Koliko se u vašem kućanstvu govori jezik zemlje u kojoj živite uz romski jezik?

Broj: 9. Koliko se u vašem kućanstvu govori jezik zemlje u kojoj živite uz romski j...

Podaci pokazuju da se polovica ispitanika uspjela integrirati kada je u pitanju jezik. Iako moramo imati na umu da je većina romske i sinte populacije vrlo mlada kada je riječ o dobi.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Postotak maloljetnika RSC mlađih od 16 godina je 45%, od 16 do 60 godina 52% i postotak RSC starijih od 60 godina je 0,3%.

45% ispitanika odgovorilo je da svakodnevno komunicira s neromskom populacijom. Za vrijeme posla, kupovine, odlaska liječniku ili u školi s učiteljima, pri pronalaženju posla, s prijateljima, pri radu na pultu itd.

50% je odgovorilo da povremeno komuniciraju u sličnim prilikama.

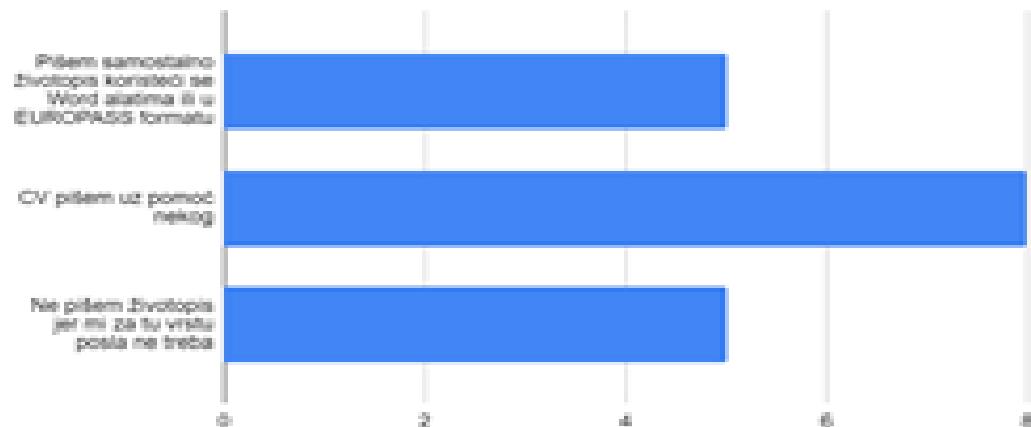
Ali imamo i ljudi koji žive u getu (posebno starije ili pridošlice) koji ne govore talijanski uopće jer nemaju kontakta s Talijanima, ili su u slučaju nužde u pravnji prevoditelja (osoba koja je možda iz obitelji) koji prevodi.

Vrlo je mali postotak Roma koji rade, uglavnom su nezaposleni i žive od socijalne pomoći (reddito di cittadinaza). Međutim, većina Roma na Balkanu reciklira sekundarne materijale i prodaju rabljenu robu na tržnicama. Dok talijanski Romi jako dugo prodaju na tržnicama i imaju svoje tvrtke za prodaju automobila, Sinti imaju svoje zabavne parkove, cirkuse itd. Također, većina njih živi od socijalne pomoći, pogotovo sada za vrijeme Covida -19.

Većina Roma i Sinta (iznad 30 godina) ne traže posao već su samozaposleni. Mladi radije rade u strukama kao što su: bar, restoran, soberice, frizerski saloni, trgovine. Lakše ih je zaposliti zbog boljeg poznавanja jezika i velike volje za integracijom u talijansku zajednicu.

Romkinje se udaju vrlo mlade, a školu napuštaju nakon 4. razreda ili najviše 8. razreda. Dakle, do 30. godine su zauzete rađanjem i odgojem djece i vođenjem kućanstva. Tek nakon 30. godine (kada neke od njih postanu bake) imaju želju dobiti posao, ali malo njih uspije naći stalni posao zbog manjka radnog staža.

Broj: 14. Ukoliko tražite posao svoj CV pišete:

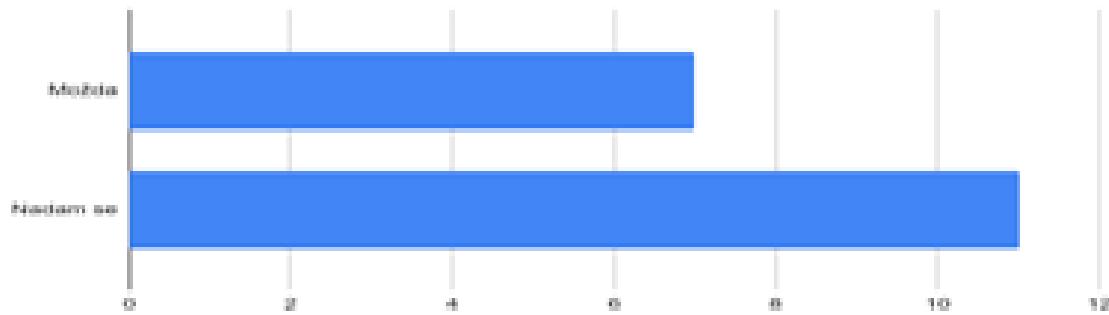

Broj: 14. Ukoliko tražite posao svoj CV pišete:

Vrlo je malo Roma i Sinta koji znaju sami napisati životopis. Ovo je jedan od većih problema pri traženju posla, a također i nužnost pisanja on-line životopisa. 30% koji su to rekli u analizi su sigurno oni koji su završili srednju školu ili fakultet, a to je jako mali broj. Vrlo često Romi traže od naše organizacije da im pomogne u pisanju životopisa. Mali je broj onih koji to znaju sami napisati, s izuzetkom ljudi koji su završili srednju školu ili fakultet. Bez životopisa ne možete pronaći neki ozbiljniji posao. Životopis im ne treba samo za rad na crno gdje je važno samo vaše osobno iskustvo.

Iz analize se vidi da su Romi vrlo samouvjereni i da većina nema straha izaći pred poslodavca što je s jedne strane vrlo pozitivno. Zasigurno je njihova stalna borba za opstanak ojačala njihov karakter i samopouzdanje.

Broj: 17. Može li web stranica u romskim jezicima i jezikom zemlje u kojoj živate pomoci?

Broj: 17. Može li web stranica u romskim jezicima i jezikom zemlje u kojoj živate pomoci?

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Neki su rekli da ne razumiju pitanje jer jednostavno ne poznaju pojama platforma (što je svakako veći broj). Neki sumnjuju kada je u pitanju platforma na romskom jer smatraju da ne postoji romski standardni jezik koji svi Romi na svijetu mogu razumjeti. Neki se nadaju da će platforma pomoći njihovim najmilijima jer oni osobno savršeno znaju talijanski, ali obitelj ne. Neki vide platformu kao vrstu oglasa za posao.

Rezultat je vrlo pozitivan jer to znači da 50% ispitanika želi ići u školu jer se nuda da će lakše pronaći posao i integrirati se. 80% ispitanika reklo je da im je to jako važno jer su svjesni da je znanje jezika glavni instrument integracije, a time i boljeg života. 80% je pozitivno odgovorilo da nedostatak znanja jezika vidi kao jednu od prepreka u životu i postizanju životnih ciljeva. Neki to vide i kao osobni nedostatak kvalitete. Neki to vide kao način da se zaštite od diskriminacije u društvu jer postajete nevidljivi. Puno njih koji osobno nemaju problema s talijanskim jezikom, ali njihova obitelj ima, vide ga kao izlaz iz tunela, te spas od pratnje kroz institucije i prijevode. Stariji to vide kao spas u slučaju posjeta liječniku. Mnogi vjeruju da bi im to olakšalo kod pronalaženja posla, ali i pomoći oko posla koji trenutno obavljaju.

Gotovo svi ispitanici imaju isto mišljenje kada je u pitanju diskriminacija. Smatraju da je to glavni problem jer: Nepoznavanje jezika dovodi do loše komunikacije s neromima, a time i stvaranja predrasuda. Jer sve što je ljudima strano kada su Romi u pitanju ne može se pitati, a s druge strane Romi ne mogu objasniti. Diskriminacija je uvijek bila prisutna u prošlosti te je prisutna u sadašnjosti. Europska komisija objavila je u dokumentu "tackling documentation 2015" da se u Italiji čak 85% Talijana pokazalo netolerantnim prema Romima. To je izuzetno visok postotak. Da ne govorimo o napadima na Rome koji su se dogodili 2019. godine, gdje im grupa desničara nije dopustila da uđu u socijalne stanove koje im je država dodijelila. Političar Bonani (desničarska stranka Lega Nord), zastupnik u Europskom parlamentu, 2015. je rekao da su Romi "ološ društva".

Većina vjeruje da poznavanje jezika zemlje u kojoj živate doprinosi prihvaćanju. Morate znati jezik zemlje u kojoj živate jer tako poštujete tu državu i želite se u nju integrirati. Ako znate jezik uvijek se lakše možete braniti od svakog napada ili uvrede. Nekima je jezik važan da bi mogli voditi lijep život s okolinom. Manje ste upadljivi i možete se asimilirati s okolinom, što znači i manje diskriminirani. Poznavanje jezika pridonosi lakšem snalaženju u svakodnevnom životu.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Mnogi od njih imaju i negativno mišljenje: ako jezik nije važan kada je u pitanju diskriminacija, uvijek ćemo biti diskriminirani od strane okoline jer Romi i ljudi i dalje imaju predrasude prema manjinskoj skupini.

90% Roma vjeruje u inovacije i da im one mogu promijeniti život na bolje, da je mogućnost korištenja platforme oblik osnaživanja. Da, poznavanje savršenog talijanskog svakako znači i lakše pronalaženje posla, jer okolina ne može napraviti razliku "tko je tko" u multietničkom okruženju ako to ne vidi u poznavanju jezika. U Italiji je 92% Talijana, a 8% stranaca (uglavnom Rumunja, Arapa, Albanaca, Kineza...). No, u svakom slučaju postoji postotak onih koji misle da će Romi i Sinti, bez obzira na znanje jezika, uvijek biti diskriminirani. Čak kada prilagode stil odijevanja modernim trendovima, još uvijek postoji diskriminacija na temelju prezimena po kojima su prepoznatljivi.

Zaključak

Odnosi između Roma i društva u okruženju oduvijek su bili teški, a vrhunci sukoba su ponekad bili gorki. Sigurno je da su Romi na prisilnu asimilaciju odgovorili samomarginalizacijom i tajnošću.

Problem ispravne integracije u smislu uključivanja, a ne asimilacije manjinskih zajednica unutar hegemonijske većine uvijek je bio teško rješiv. U osnovi, romski problem mora biti uokviren u granicama pravog znanja i točnih informacija. Unatoč šest stoljeća suživota, što caggé (neromi) zapravo znaju o romskoj kulturi? Sigurno ne puno, da ne kažem ništa. Romski se svijet filtrira samo kroz negativne stereotipe s vrlo štetnim iskrivljenjima, čiji su Romi vrlo često žrtve.

Štoviše, izvori informacija ne pomažu u razjašnjavanju te stoga povijest, običaji, tradicija, umjetnost i jezik ovog planetarnog naroda ne znaju puno o javnom mnijenju. Prečesto se jednostavne društvene činjenice uzimaju kao kulturni uzori, a pogreška jedne osobe dovode do osude cijelog naroda. Ne uzimajući u obzir ogromnu zbrku koja postoji između različitih romskih skupina. Sada se trebamo zapitati: koliko Rom ima šansi da se pozitivno istakne u javnom mnijenju? Ista škola koja bi trebala favorizirati pravedno socijalno uključivanje, koliko razderotina uzrokuje romskom djetetu? Što javne ustanove čine za očuvanje goleme ljudske i

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

kulturene baštine? U usporedbi s tim pitanjima, bogato, građansko i demokratsko društvo tetura, radije ignorira ili prikriva događaje ili, u najboljem slučaju problemu pristupa epizodično i kada se drugačije ne može. U svakom slučaju, privremena rješenja uvijek se traže postupcima odgađanja. Romi su se, da ne bi izgubili svoju kulturu, svoju egzistenciju, što je sloboda svakog od nas, radije isključili iz "gluhog" i opresivnog društva koje ostavlja malo prostora za postojanje, umjesto da pokušaju doći do ogorčenog protagonizma, do hijerarhija, do društvenih diferencijacija. Ostati usidren svojim vrijednostima i ostati svoj unatoč bijedi i brutalnim represijama okolnog svijeta pokazao je sav ponos i volju ovog neslomivog naroda. To su vrijednosti vrhunske hrabrosti, čistog herojstva, apsolutne slobode!

Zaključak na temelju odgovora iz upitnika je da dobro poznавање језика доводи до лакше комуникације с остатком становништва и аутоматски лакшег запошљавања. Добро познавање језика доводи до веће интеграције у заједницу (комуникација са сусједима).

Romi Talijani manje су дискриминирани од Roma stranaca jer добро znaju talijanski, али проблем им је презиме по којем су препознатљиви и често их у медijima називају криминалцима.

Diskriminације ће увјек бити колико god se trudili.

Važno je znati језик земље у којој живите, jer se на тај начин лакше branite и suprotstavljate свакој врсти дискриминације.

Ako језик матичне државе nije poznat, onda se stvara distanca s neromskim stanovništvom. Ako želimo da nas околина prihvati, moramo прихватити и окolinu.

Nepoznavanje savršenog talijanskog језика је својеврсни osobni недостатак и неsigurnost. Bolje познавање talijanskog језика значи да ste bolje integrirani i manje je очito da ste Romi.

Emancipacija Roma dolazi са познавањем језика земље у којој живите.

Интеграција Roma dolazi са познавањем технике (treba pratiti vrijeme i tehnička postignuća), tj. korištenjem aparata i platformi за комуникацију и за rješavanje животних problema.

Nekima je svejedno jer живе у logoru и nemaju kontakt с neromskom populacijom (možda су trenutno na teritoriju).

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Mlađi naraštaji zabrinuti su za članove svojih obitelji, jer što su članovi stariji, to imaju više poteškoća u razini znanja jezika.

Za pronalaženje odgovarajućeg posla potrebno je određeno poznavanje (stupanj) jezičnih vještina.

O važnosti nove platforme za lakše traženje posla dobili smo sljedeće odgovore:

- "Ne vjerujem da postoji velika diskriminacija u Italiji."
- "Više instrumenata za pronalaženje posla bolje je za zajednicu."
- "Možda je Romima lakše naći posao."
- "Možda će lakše pronaći posao i imati veće samopouzdanje u ponašanju."
- "Lakše će nam biti tražiti posao."

"To bi nam to puno pomoglo u komunikaciji vezanoj uz posao i mnogim drugim stvarima."
- "Mislim da hoće jer nam može pomoći u traženju posla, a to mi je najvažnije u životu."
- "Nadam se lakšem traženju posla."
- "Ne znam što je, uopće ne razumijem."
- "Ne znam što je, ne razumijem što znači (platforma)."
- "Ovisi o dostupnosti, nemaju sve obitelji mogućnost korištenja računala."
- **Ali kao zaključak možemo reći da veliki broj vjeruje u platformu.**

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Anketu je zaključila Romkinja

Uvod

Glavni problem identificiran u obrazovanju romske populacije bio je nedostatak višejezičnih obrazovnih sadržaja u obrazovnim ustanovama kojima bi romska manjina trebala imati pristup u svojim zemljama. Projekt "Bolje sutra" razvijaju partneri iz 4 europske zemlje (Hrvatska, Italija, Slovenija i Srbija) koji se bave obrazovanjem odraslih i Roma s ciljem omogućavanja stjecanja znanja i vještina za integraciju u lokalnu zajednicu, sa krajnjim ishodom zapošljavanja i izrade metoda i sadržaja za podučavanje Roma u području jezičnih kompetencija izradom višejezične web platforme koja će nastati kroz suradnju svih partnera na projektu.

Romi čine najveću skupinu manjinskih naroda u Europi, s populacijom koja se procjenjuje na 10 do 12 milijuna. Iako su prisutni u gotovo svim europskim zemljama, Romi su koncentrirani u srednjoj i istočnoj Europi - s više od 3 milijuna samo u Rumunjskoj, Bugarskoj i Mađarskoj - te na zapadnom Balkanu, gdje ih ima i do 600.000 u Srbiji. Osim njihovog broja, nekoliko drugih aspekata demografije Roma čini njihovu situaciju specifičnom. Romi nisu samo najveća skupina manjinskih naroda u Europi; njihov broj premašuje populaciju polovice europskih zemalja. Međutim, za razliku od mnogih drugih skupina naroda, Romi nemaju vlastitu zemlju podrijetla, u kojoj pretežno žive njihovi sunarodnjaci i koja bi kao takva predstavljala njihove kulturne, jezične i političke korijene. Visoka razina decentralizacije i geografsko nejedinstvo Roma unutar europskih zemalja otežava i čini skupim svaki oblik suradnje. Za razliku od drugih manjinskih naroda u Europi ili drugdje u svijetu koji su se uspjeli organizirati kako bi napredovali u svojoj borbi za priznanje i socijalnu pravdu, zemljopisna nejednakost romske populacije čini ga kolektivnim djelovanjem Roma usmjerenim na suzbijanje diskriminacije i marginalizacije.

Prema opsežnom istraživanju provedenom 2011. u 11 država članica EU, samo je svaki treći Rom imao plaćeni posao, 9 od 10 Roma živjelo je ispod nacionalne granice siromaštva, a otprilike 5 od 10 Roma izjavilo je da je doživjelo diskriminaciju na temelju etničke pripadnosti. Također, za razliku od opće starije populacije Europe, romska populacija je mlada; radno sposobni Romi u prosjeku su stari 25 godina, u usporedbi s prosjekom EU od 40, dok mladi Romi čine 10-20% novouključenih na tržište rada. No, prema podacima iz 2011. godine, samo 15% mlade romske populacije ima završenu srednju školu, a gotovo 60% onih u dobi od 16 do 24 godine nije zaposleno, u obrazovnom sustavu ili na nekom od oblika usavršavanja. Ovi nedostaci, zajedno s nedostacima u pogledu dostojanstvenog rada s kojima se suočava romska populacija u cjelini, čine izazov integracije mladih Roma na tržište rada značajnim i hitnim.

Situacija u Srbiji

Prema rezultatima popisa stanovništva Srbije 2011. godine, u zemlji živi 147.604 Roma, što predstavlja približno 2,1% ukupnog stanovništva zemlje. Najveći broj pripadnika romske populacije Srbije (38,8%) živi u južnom dijelu Srbije i istočnim dijelovima zemlje, nakon čega slijedi regija Vojvodina u kojoj živi 28,8% ukupne romske populacije.

Dok neslužbene procjene romske populacije u Srbiji dosežu 800.000, raspon od 450.000 do 500.000 općenito prihvaćaju i vladini i nevladini akteri. Ako je ta procjena točna, onda Romi čine oko šest posto ukupnog stanovništva Srbije. Preciznu procjenu veličine romske populacije onemogućuje veliki broj romskih izbjeglica i interno raseljenih osoba. Postoje i druge prepreke za točnu procjenu – djeca i roditelji iz romske zajednice često izbjegavaju govoriti zbog straha od diskriminacije i popratnih negativnih stereotipa o njima ili zbog neznanja i straha da će podaci prikupljeni o njima biti neadekvatno korišteni. Često nemaju potrebnu osobnu dokumentaciju,

Istraživanje životnog standarda provedeno u Srbiji 2007. pokazalo je da je gotovo polovica Roma koji žive izvan romskih naselja siromašna. Prema posljednjim procjenama, Romi su znatno siromašniji od ukupnog stanovništva Srbije. Na temelju nedavnih indeksa Svjetske banke, oko 60,5% romske populacije smatra se “vrlo siromašnim”, u usporedbi sa 6,1% ukupnog stanovništva. Kada se ovi brojevi prilagode da predstavljaju dubinu siromaštva, jaz postaje još veći. Među siromašnim Romima, žene i djeca su posebno ugroženi, a siromaštvo je znatno veće u većim kućanstvima i kućanstvima koja vode žene. Siromaštvo je također u

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

snažnoj korelaciji sa obrazovnim statusom i zaposlenošću "glave" kućanstva. Romi imaju značajno višu stopu nezaposlenosti od neroma u svim dobnim skupinama i na svim razinama obrazovanja, sa stopama do 2,5 puta višim od općeg prosjeka u dobnoj skupini 35-44 godine. Čak su i zaposleni Romi ranjiviji, sa samo 20% stalno zaposlenih nositelja romskih kućanstava, u usporedbi sa 60% u općoj populaciji.

Romi su nerazmjerne prisutniji na nekvalificiranim poslovima (koje obavlja 90% zaposlenih Roma), kao i na sezonskim poslovima i poslovima s nepunim radnim vremenom. O ekonomskoj nemoći govore i podaci koji govore da više od četvrtine (27,6%) od ukupnog broja romskih kućanstava prihod ostvaruje putem socijalnih naknada; poslovi u građevinskim tvrtkama, dok Romkinje odnedavno rade preko privatnih agencija za zapošljavanje, uglavnom na poslovima čistačice, te na ugovorima o radu na određeno vrijeme. S takvim ugovorima nemaju prava iz radnog odnosa, odnosno ugovora o radu na neodređeno vrijeme.

Kada je riječ o poslovima u neformalnoj ekonomiji, najčešće rade kao sakupljači sekundarnih sirovina. Oko 40.000 Roma bavi se sekundarnim sirovinama, koji uglavnom žive u neformalnim naseljima, odnosno bez osnovnih životnih uvjeta: struje, vode, kanalizacije. Ovakva situacija usko je povezana s nemogućnošću ostvarivanja osnovnih prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu, ali i pravo na primjereni stanovanje. Osim vrlo loših životnih uvjeta, stanovnici ovih naselja u stalnom su strahu od prisilnog iseljenja, jer se radi o objektima u kojima žive izgrađeni na javnoj površini bez popratnih dozvola i suglasnosti.

Upravo činjenica da se radi o neformalnim naseljima postavlja pitanje prijave prebivališta, bez koje Romi ne mogu ostvariti pravo na socijalnu zaštitu, jer se taj uvjet ispunjava isključivo prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva. Kako Romi koji su interni raseljeni sa Kosova i žive u neformalnim naseljima, u pravilu nemaju prijavljeno prebivalište jer ne postoji adresa naselja u kojem žive, izvan su sustava socijalne zaštite, odnosno bez mogućnosti da primaju socijalnu potporu unatoč teškom siromaštvu. Ista je situacija i s ostvarivanjem prava na zdravstvenu zaštitu koje je uvjetovano posjedovanjem osobnih dokumenata koji se ne mogu iznijeti radi prijave prebivališta. Poseban problem nastao je zbog iseljavanja neformalnih romskih naselja u Beogradu, kada su Romi iseljeni iz svojih neformalnih naselja i smješteni u kontejnerska naselja na periferiji Beograda. U tim slučajevima izgubili su mogućnost daljnog prikupljanja sekundarnih sirovina, kako zbog udaljenosti naselja u kojima žive, tako i zbog

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

činjenice da skladištenje materijala nije dopušteno u kontejnerskim naseljima. Iako su vrlo važna karika u lancu recikliranja, najviše su diskriminirani. U cijeloj Europi Romi koji žive u neformalnim naseljima ili na zemljишtu koje nije njihovo, kao i Romi koji žive ilegalno u zakonski priznatim stambenim objektima, nemaju stambenu sigurnost. Nedostatak ispravnog priznavanja stambenih prava izravno dovodi do prijetnji da će oni biti prisilno deložirani.

Za vrijeme izvanrednog stanja nisu mogli izlaziti, uopće nisu mogli raditi svoj posao. A kad bi netko izašao, izašao je na vlastitu odgovornost. Zato ljudi nisu imali od čega živjeti. Također, značajno je smanjena otkupna cijena sekundarnih sirovina, a to je bio veliki udarac. S druge strane, imamo ljude koji se generacijama bave trgovinom, prodaju na tržnicama, ne rade dva i pol mjeseca, a nemaju nikakve državne subvencije, iako doprinose popunjavanju gradskog proračuna. Tim ljudima je bila potrebna pomoć. Nitko nije razmišljao o tim grupama.

Postoje i mjere koje otežavaju život Romima – primjerice zapošljavanje Roma u javnim radovima: tamo su plaćeni puno manje od socijalne pomoći, a kad počnu raditi gube pravo na socijalnu pomoć. A ti poslovi traju najviše 6 mjeseci.

Nezaposlenost je također značajno viša među Romima svih razina obrazovanja, što ukazuje da se Romi suočavaju s ozbiljnim preprekama u ostvarivanju obrazovnih beneficija, čak i u relativno malom broju slučajeva srednjeg i visokog obrazovanja.

Romi imaju četiri puta veći rizik od kroničnih bolesti i bolesti od opće populacije. (REF). Prema nalazima Regionalnog istraživanja UNDP-a, Svjetske banke i Europske komisije iz 2011., predstavljeni pristup zdravstvenom osiguranju i cijepljenju nije se značajno razlikovao između Roma i njihovih susjeda koji nisu Romi. Ipak, UNICEF-ova studija iz 2006. sugerira da su stope smrtnosti dojenčadi i djece među Romima gotovo tri puta veće nego u općoj populaciji. Najčešći zdravstveni problemi romske populacije su tuberkuloza, kožne bolesti i kronične bolesti dišnog sustava.

Istraživanjem provedenim 2002. godine na kartu su stavljena 593 romska naselja u Srbiji. Osim toga, istraživanje je pokazalo da je većina tih naselja neformalne prirode i da im nedostaje odgovarajuća infrastruktura i pristup institucijama. Osim toga, 38% stambenih jedinica u kojima žive Romi ocijenjeno je nesigurnim u regionalnom istraživanju UNDP-a, Svjetske banke i Europske komisije iz 2011.; odgovarajuća stopa među neromima iznosila je 10%.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

U Srbiji postoji oko 50 aktivnih romskih nevladinih organizacija. Srbija je sudionica Dekade inkluzije Roma od njenog početka 2005. godine. Izvještaj Europske komisije o napretku Srbije za 2012. navodi "određena poboljšanja položaja romske populacije", a istovremeno ukazuje da nema formalno usvojenih akcijskih planova za implementaciju Strategije za unapređenje položaja Roma u Srbiji i da Romi i dalje ostaju jedna od grupa najviše izloženih diskriminaciji.

Parlamentarni izbori 2007. donijeli su dva mesta u parlamentu predstavnicima romskih političkih stranaka. Unatoč zakonskoj odredbi kojom se političke stranke koje predstavljaju nacionalne manjine izuzimaju od dobivanja minimalno pet posto važećih glasova za sudjelovanje u raspodjeli mandata, nije bilo predstavnika romskih političkih stranaka izabralih u Sabor 2008. i 2012. godine, iako je jedan Rom izabran s liste stranke koja predstavlja većinsko stanovništvo. Na lokalnoj razini, Romi su bili izabrani kao vijećnici u nekoliko jedinica lokalne samouprave, uključujući dvije koje su bile cilj projekta BPRI: Kruševac i Novi Sad.

Romi imaju vrlo nizak stupanj obrazovanja: čak 55% Roma nema završenu osnovnu školu, 33% ima osnovno obrazovanje, 11% srednje obrazovanje, a manje od 1% više ili više (Drugo nacionalno izvješće o socijalnoj uključenosti i siromaštvu Redukcija, 2014: 287). Prema posljednjim podacima UNICEF-ovog Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS 5, 2014.), samo 69% romske djece upisuje osnovnu školu, a samo 64% upisane završava ovu školu. Sliku loše obrazovne strukture dodatno ilustrira podatak da je 15% Roma nepismeno, što je oko 8 puta više od nacionalnog prosjeka (Spremnost za školu, pismenost i informatička pismenost, 2013.).

Na temelju istraživanja u zemlji strategije rada REF 2004, Romi u Srbiji se suočavaju s nizom administrativnih prepreka u pristupu obrazovanju, koje spadaju u sljedeće kategorije:

Postoje ozbiljne prepreke za upis u predškolski i osnovni odgoj i obrazovanje:

- Neobavezni predškolski odgoj dijelom podržavaju općine, dijelom plaćaju roditelji, a u slučaju nedostatka prostora prednost imaju djeca čija oba roditelja su zaposleni. Tako da Romi, čak i kada bi mogli platiti troškove pohađanja, obično ne ispunjavaju ovaj uvjet i u najčešćem slučaju nedostatka prostora ne mogu se upisati u predškolu, osim u četverosatni pripremni program.

Upis u osnovnu školu (kao i pripremnu predškolu) vrši se prema prijavljenom prebivalištu na području okolne škole. Mnogi Romi koji žive u naseljima nemaju boravišnu

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

dozvolu jer romska naselja nisu službeno registrirana, pa ih okolne škole (ili bilo koja druga škola) ne moraju upisivati. Škole se još uvijek ne suočavaju s drastičnim padom broja stanovnika i ne financiraju se po učeniku, pa njihov interes za upisom "dodatnih učenika" nije velik. Tek 2005. godine započele su aktivnosti Ministarstva unutarnjih poslova u prevladavanju prepreka u obliku registracije.

Isti problem postoji u još ozbiljnijem obliku za desetke tisuća interna raseljenih Roma s Kosova, kao i za Rome povratnike (više desetaka tisuća), koji u značajnom broju slučajeva nemaju boravišnu dozvolu, neki od njih imaju još ozbiljnije probleme s krštenjem. U većini slučajeva ne govore jezike na kojima se održava nastava u Srbiji.

Upis u osnovno obrazovanje uvjetovan je liječničkim pregledom i ocjenom spremnosti za polazak u školu. Kako nezaposleni i neregistrirani Romi imaju poteškoća u pristupu zdravstvenoj zaštiti, organizacija liječničkih pregleda često im je dodatna prepreka. Procjena spremnosti za školu vrši se na jezicima na kojima postoji kompletna nastava i zahtijeva rukovanje papirom i olovkom, kao i druge vještine vezane uz dominantnu kulturu. Romska djeca često pokazuju loše rezultate i potiču se na upis u specijalne škole. Ukidanje ovog uvjeta započelo je 2002. godine, ali ova inicijativa nije nastavljena nakon 2004. Akcijski plan Desetljeća zdravlja uključuje aktivnosti za prevladavanje prepreka pristupu zdravstvenoj zaštiti, ali provedba još uvijek izostaje.

Ne postoji sustavna podrška za ovladavanje jezicima potrebnim za nastavu u obrazovnom sustavu Srbije - što rezultira Romima koji govore romski ili jezik EU na svom materinjem jeziku kao povratnici, ili koji govore albanski, ali žive u sredinama u kojima se govori albanski (nastava na albanskom se nudi samo u južnoj Srbiji) ne mogu pohađati nastavu. 5 % romske djece rođene tijekom rata i neposredno nakon toga, zbog čestih migracija, nije upisano u matične knjige rođenih.

Postoji sustavni nedostatak u pružanju obrazovanja koji pogoda Rome. Upis u osnovne škole je dobno vezan: djeca ostvaruju pravo na kasni upis do 8,5 godina života, nakon čega upis u odgovarajući razred treba ocjenjivati komisija koju osniva škola, a tek nakon navršenih 16 godina ispunjavaju uvjete za upis u škole za odrasle. Mnoga romska djeca imaju između 8,5 i 16 godina, a školska povjerenstva nisu ni funkcionalna ni zainteresirana za upis učenika koji bi zahtijevali dodatno radno vrijeme osoblja (umjesto da stvaraju dodatni prihod). Kako ne postoji

48

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

zakonska niti finansijska osnova za organiziranje školovanja u toj dobi, ova djeca ostaju potpuno izostavljena. Vlada trenutno nema strategiju za prevladavanje ovog problema, a samo nekoliko škola nudi pomoć na polulegalne načine.

Nakon napuštanja obrazovanja (osnovnog ili srednjeg), ne postoji legalan način za ponovni upis:

- Nakon napuštanja osnovnog obrazovanja, jedina mogućnost je upis u osnovnu školu za odrasle nakon 16. godine života, u prvi sljedeći razred. Ovo obrazovanje trenutno ne vodi do diploma ili kvalifikacija osim završene osnovne škole za odrasle.
- Nakon napuštanja srednjeg obrazovanja jedino dostupno strukovno osposobljavanje organizira Nacionalna služba za zapošljavanje, što ne dovodi do nacionalne stručne kvalifikacije, a obično ima određene troškove.

Postoji natječaj za upis u srednje i visoko obrazovanje, na temelju prosjeka ocjena i prijemnih ispita, a pripreme obično uključuju privatne sate, tako da učenici romske nacionalnosti najčešće završe u neutraktivnim, nekonkurentnim školama koje nude obrazovanje za zanimanja u kojima nema mogućnosti zaposlenja, ili potpuno odustati. Upis u više i visoko obrazovanje uvjetovan je završetkom četverogodišnjeg srednjeg obrazovanja, a za mjesta koja se financiraju iz državnog proračuna velika je konkurencija, temeljem prijamnog ispita. Manja je konkurencija za upis samofinancirajućih studenata, ali su školarine visoke. Nacionalno vijeće za romsku nacionalnu manjinu obično uspijeva na temelju afirmativne akcije upisati dodatne studente na liste studenata koji se financiraju iz proračuna. Godine 2015. Vlada i Ministarstvo bitno su promijenili bit mjera afirmativne akcije. Prve godine financiraju se iz proračuna, odnosno ostvaruju pravo na smještaj i hranu u studentskim domovima.

Ukratko, Romi u Srbiji suočavaju se sa zastrašujućim preprekama u obrazovanju, a njihovo je sudjelovanje u obrazovanju među najnižima u jugoistočnoj Europi. Zbog slabog pohađanja, segregacija obrazovanja u sustavu još uvijek nije izražen problem, osim u rijetkim nesustavnim slučajevima i u specijalnim školama, gdje je nerazmjerno velik broj romske djece.²

²U suradnji s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, MZO-om i Nacionalnim vijećem za romsku nacionalnu manjinu, školske 2003./04., 2004./05. i 2005./06. godine provedene su mjere afirmativne akcije za upis u

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

U periodu od 2009. do 2015. godine postignuti su određeni rezultati na polju poboljšanja položaja Roma u Srbiji:

- Promijenjen je Zakon o izvanparničnom postupku koji je omogućio naknadni upis činjenice rođenja u maticu rođenih, što je za mnoge Romkinje i Romkinje prvi korak u ostvarivanju prava u području socijalne i zdravstvene zaštite.
- Povećan je obuhvat romske djece obveznim pripremnim predškolskim programom i osnovnim obrazovanjem, a afirmativnim mjerama povećan je i broj Roma i Romkinja upisanih u srednje škole i fakultete.
- Romi i Romkinje su uvedeni u proces provođenja javnih politika (pedagoški asistenti, zdravstveni posrednici, romski koordinatori u jedinicama lokalne samouprave), čime je olakšano ostvarivanje određenih prava.

Unatoč ovim goleim pozitivnim rezultatima, prema mišljenju romske zajednice, stručnjaci smatraju da Strategija za 2009.-2015. nije u potpunosti ispunila postavljene ciljeve. Naime, smatra se da glavne prepreke socio-ekonomskoj integraciji romske zajednice nisu otklonjene.³

Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti u svom redovitom godišnjem izvješću navodi da su Romi „diskriminirani“ u gotovo svim područjima, posebice u zapošljavanju, obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i stanovanju“ (RGI PZR 2013.). Iako usvojene, Vladine politike za poboljšanje položaja Roma i brojne mјere koje se poduzimaju za poboljšanje ostvarivanja osnovnih romskih prava u Srbiji ne čine se dovoljnim, a predviđeni rezultati nisu postignuti. Značajan broj aktivnosti predviđenih ovim javnim politikama odnosi se na zapošljavanje Roma. i njihov pristup tržištu rada. Zbog izrazitog siromaštva, socijalne isključenosti, diskriminacije, ali često niskih kvalifikacija, položaj Roma na tržištu rada izrazito je nepovoljan. da je „većina Roma izvan sustava zapošljavanja, nisu legalno ni ekonomski aktivni, te je većina zabilježena kao nezaposlena.“ Sakupljači sekundarnih sirovina jedni su od najviše iskorištenih grupa

srednje škole i fakultete.. Pravna osnova Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (članak 4.) i Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (članak 4.) predstavljali su mјere afirmativne akcije u području obrazovanja, kriterije, metodologiju i Obim ovih aktivnosti bio je predmet pregovora između ovih institucija.

³Izvještaj o provedbi politika prema Romima u Srbiji za razdoblje 2016-17 SKRUG

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

radnika sa jednim od najmanjih primanja. Međutim, unatoč ovim procjenama, malo je napravljeno da se situacija promijeni.

U svrhu provedbe programa i mjera aktivne politike zapošljavanja, predviđenih programom rada za 2020. godinu, Nacionalna služba za zapošljavanje raspisala je javne pozive i natječaje za tekuću godinu kao i prethodnih godina:

- Program za nezaposlene je samozapošljavanje Roma, odnosno subvencija za pokretanje vlastitog posla za pripadnike romske nacionalnosti (u 2016. godini pravo na subvenciju ostvarilo je 65 pripadnika romske populacije).
- Kao i javni poziv za dodjelu subvencija za zapošljavanje nezaposlenih osoba iz kategorije teže zapošljivih na novootvorenim radnim mjestima za 2020. godinu gdje poduzeće ostvaruje pravo na subvenciju ako zapošljava pripadnika romske nacionalnosti .

Prema podacima NSZ-a, nepovoljna obrazovna struktura registriranog zapošljavanja Roma i Romkinja, gdje 90% čine Romi bez kvalifikacija, odnosno s niskim stupnjem kvalifikacije, značajno je otežavajuća za njihovo uključivanje u programe dodatnog obrazovanja i usavršavanja te konkurentnosti na tržištu. Mnogi Romi su odbijeni jer nisu ispravno ispunili obrasce ili nisu dostavili potrebnu dokumentaciju. Romi nisu bili dovoljno informirani o uvjetima, obvezama i mogućnostima.

Pojedinci su se zbog subvencije lažno predstavljali kao Romi, kako bi dobili novac na natječaju Nacionalne službe za zapošljavanje koji je bio namijenjen Romima za pokretanje vlastitog posla ili za zapošljavanje ili dodatne bodove za srednju školu ili proračunsko mjesto na fakultetu, dok su tvrtke prijavljene da primaju Rome subvencije za rad, a zapošljavaju svoje prijatelje i rodbinu.

Ustav RS jamči slobodno izražavanje nacionalne pripadnosti, koje ovisi isključivo o jednostranim, osobnim i uvijek opozivim izjavama građana. Ukoliko je podnositelj zahtjeva za subvenciju za samozapošljavanje pripadnik romske nacionalnosti, potrebno je dostaviti pisano izjavu koja se čuva u predmetu”, navode u NSZ-u i dodaju da su osobe romske nacionalnosti provjerene u internu dokumentaciju tražitelja posla.

Metodologija

Analiza i preporuke temelje se na anketnom upitniku dizajniranom za tu svrhu.

Početna faza ovog istraživanja uključivala je sastavljanje upitnika u suradnji s partnerima na temelju prethodnih istraživanja o potrebama Roma.

Upitnik je izrađen u elektroničkom obliku i postavljen na portal.

Druga faza je diseminacija projekta, odnosno na našoj Facebook stranici objavili smo link s upitnikom i sažetkom projekta koji je bio vrlo uspješan, dosegli smo 1659 ljudi, 112 interakcija i 13 dijeljenja. Objavili smo sažetak projekta i upitnik na 10 Facebook postaja drugih romskih skupina.

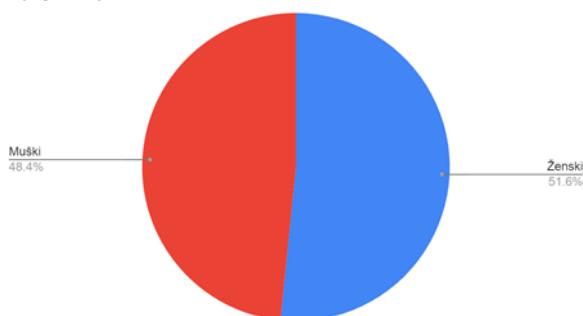
Direktno smo kontaktirali ljude putem e-maila i Facebook stranica te ih upoznali s projektom i upitnikom.

Treća faza je prikupljanje informacija tijekom posjeta romskim obiteljima, gdje smo tijekom razgovora prezentirali projekt i upitnike. Za one koji nisu znali koristiti google obrazac ili nisu imali priliku ispuniti upitnik online, naknadno smo ih ubacili.

Rezultati

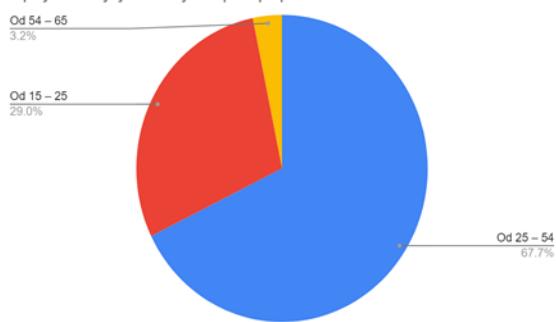
Osobe koje su ispunile upitnike su proporcionalno 15 muškaraca i 16 žena

Što je:

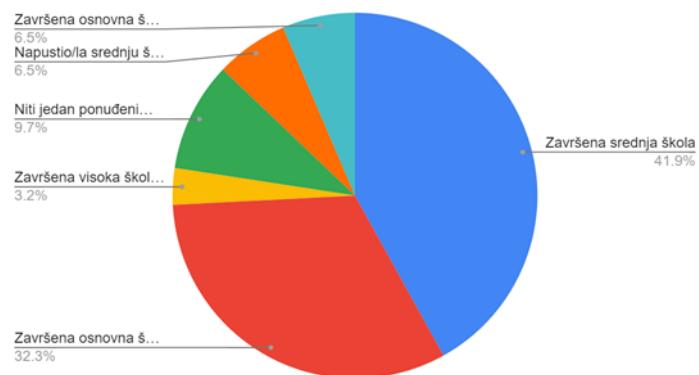
Najveći postotak čine osobe koje su po dobi radno sposobne.

Број: 3. Којој добној скупини припадате:

Kao što graf pokazuje, 41,9% ispitanika ima završenu srednju školu, što nije mali broj u odnosu na Drugo izvješće o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva, 2014.: 287, u kojem se navodi da samo 11% romske populacije ima završenu srednju školu, ali bi trebao imati dok se Izvješće odnosi na cijelokupnu romsku populaciju koja uključuje veliki broj osoba iz neformalnih naselja.

Број: 4. Molimo Vas odaberite ponuđen odgovor:

	Br	%
Završena osnovna škola od 1. do 4. razreda	2	6,5
Završena osnovna škola od 1do 8 razreda	10	32,3
Napustio/la srednju školu	2	6,5
Završena srednja škola	13	41,9

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Završena visoka škola ili fakultet	1	3,2
Niti jedan ponuđeni odgovor	3	9,7

Drugi ispitanici u izravnom razgovoru kao razlog napuštanja škole navode:

- veliko uz nemiravanje i diskriminacija od strane nastavnika i učenika, nemogućnost nošenja s tim i nastavljanja školovanja
- rani brak
- nedovoljna podrška roditelja za nastavak školovanja
- kretanje, uglavnom odlazak na rad u inozemstvo, ili u azil
- ponavljanje razreda
- materijalne nemogućnosti
- pritisak i stav obitelji da je osnovna škola dovoljna za početak rada i pomaganja obitelji
- patrijarhalni stav u obitelji, da djevojčicama ne treba velika škola, da se brinu o kući i obitelji
- raseljene osobe s Kosova, koje su tamo pohađale školu na albanskom jeziku i koje se ovdje nisu mogle uklopiti i nastaviti školovanje.

13 ispitanika (41,9%) završilo je srednju školu: ekonomski, prometna, turistička, informatički programer, tehnička škola, obrt. Iako imaju završenu srednju školu ili fakultet, vrlo malo njih radi u struci.

Uz romski jezik, preko 50% obitelji paralelno govori srpski, 20% govori albanski, 13,3% romsko-rumunjski, 6,7% vlaški i 13,3% engleski.

Činjenica da čak 20% ispitanika govori albanski govori o velikom doseljavanju Roma s Kosova, gdje grupa Aškali-Egipćana ne koristi romski nego albanski kao maternji jezik, ali se izjašnjava da pripadaju romskoj manjini.

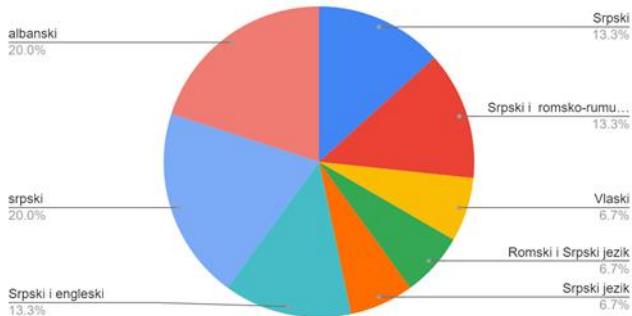

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

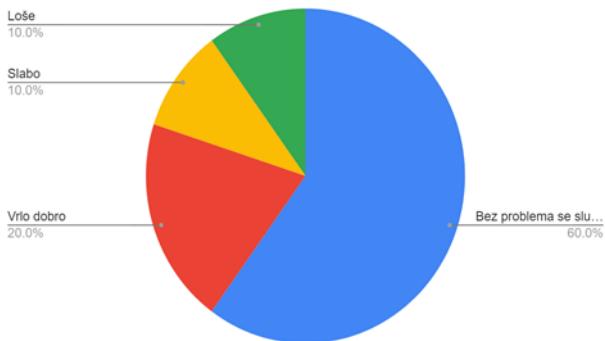

Erasmus+

Број: 7. Уколико се у ваšem kućanstvu govori neki drugi jezik molimo Vas dopišete koji?

Број: 8. Ocijenite Vaše znanje jezika zemlje u kojoj živate:

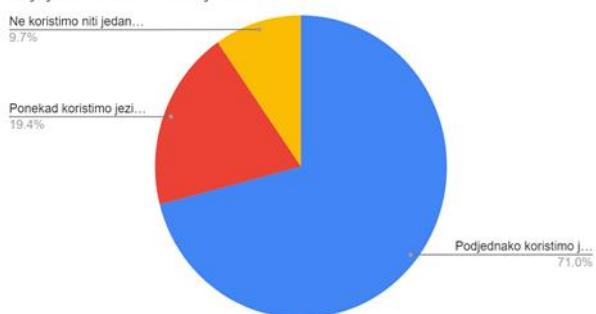
18 (60%) је одговорило да нema проблема с говором и писањем; 6 (20%) да говоре vrlo dobro, то су uglavnom ljudi који су или напустили srednju školu ili су završili 8 razreda škole; 3 ispitanika (10%) odgovorila su da imaju slabo znanje, а 3 (10%) da imaju vrlo slabo znanje.

Poseban problem predstavljaju interno raseljeni Romi s Kosova i Metohije koji često говоре само albanski (osobito Aškalije i Egipćani) ili djeca iz obitelji koje se vraćaju po sporazumu. O readmisiji i koji su započeli školovanje na jeziku zemlje iz koje su враћeni, prema službenim podacima iz 2002. godine, 76% građana koji su se izjasnili kao Romi говори матерњим jezikom, istraživanja pokazuju да 37% romske djece ne говори Srpski uopće prije školske dobi, а 46% има само ограничено znanje srpskog jezika.

3 ispitanika (29%) odgovorila su da u kući ne говоре други jezik osim romskog. 6 ispitanika (19,4%) је одговорило да код kuće ponekad koriste srpski. 22 ispitanika (71%) одговорило је

da podjednako koristi oba jezika. Veliki postotak Roma u svakodnevnom životu koristi oba jezika. No, trećina ispitanika i kod kuće govori romski.

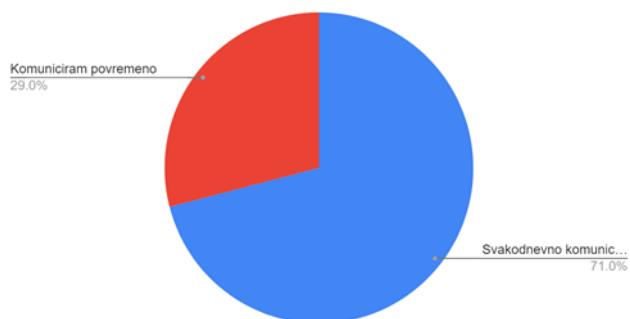
Broj: 9. Koliko se u vašem kućanstvu govori jezik zemlje u kojoj živate uz romski jezik?

Ocijenite svoju komunikaciju s neromskom populacijom:

- 9 ispitanika (29%) odgovorilo je da povremeno komunicira
- 22 ispitanika (71%) odgovorilo je da komunicira svaki dan.

Broj: 10. Ocijenite svoju komunikaciju s ne – Romskom populacijom:

Većina ispitanika, njih 71%, odgovorilo je da svakodnevno komunicira s neromskom populacijom. Tijekom posla, kupovine, odlaska liječniku ili školi s učiteljima, traženja posla, s prijateljima, rada na šalteru i sl. 29% je odgovorilo da povremeno komunicira u sličnim prilikama.

Zbog velike diskriminacije i predrasuda neromske populacije, poslodavcima je vrlo teško zaposliti Roma. Primjerice, u Nišu, gradu s brojnom romskom populacijom, poslodavac koji posjeduje trgovine, pekare i sl. zaposlit će Rome samo ako je osoba svijetle puti, jasno govori

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

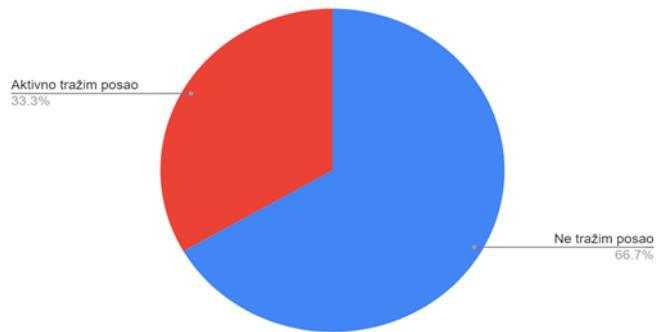

Erasmus+

srpski i ne kaže što je. Romi su se uglavnom bavili nekom vrstom obrta ili ako su radili u javnom sektoru to je uglavnom bila urbana čistoća ili su ovisili o socijalnoj pomoći. Velik broj Roma tamo se zaposlio iako nemaju srednju stručnu spremu, iako se za bolji posao i napredovanje trebaju školovati kako kažu. Posao je težak, ali barem imaju stalna primanja.

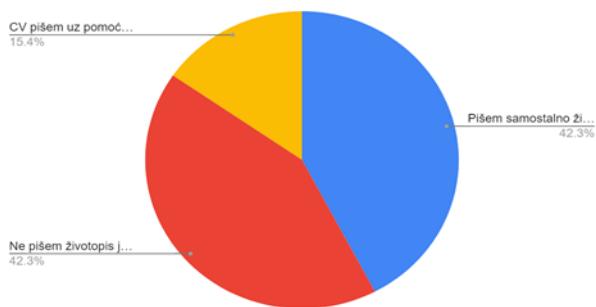
U struci je stanje još jako loše. Oni koji rade na crno uglavnom su građevinski radnici, čiste kuće ili rade u kineskim trgovackim centrima (jer su među jedinima koji zapošljavaju Rome).

Број: 13. Posao tražite:

Među onima koji ne traže posao spadaju i radnici na crno, no najviše su žene s djecom koje su ili nisu plaćene da nađu slabo plaćeni posao jer gube pravo na dječji doplatak i socijalna davanja, čiji iznos prelazi tu plaću; ili ljudi koji bi htjeli raditi, a ne mogu raditi zbog djece (ne mogu ih upisati u vrtić, nema se tko brinuti o njima), pogotovo sada u vrijeme korone.

Број: 14. Ukoliko tražite posao svoj CV pišete:

11 ispitanika (42,3%) odgovorilo je da ne pišu životopis jer im nije potreban za ovu vrstu posla, 4 ispitanika (15,4%) odgovorilo je da svoj životopis piše uz pomoć nekoga, 11 ispitanika (42,3%) odgovorili da sami pišu životopis.

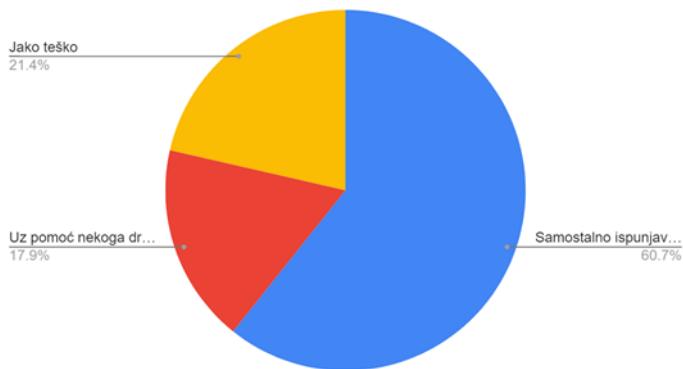

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

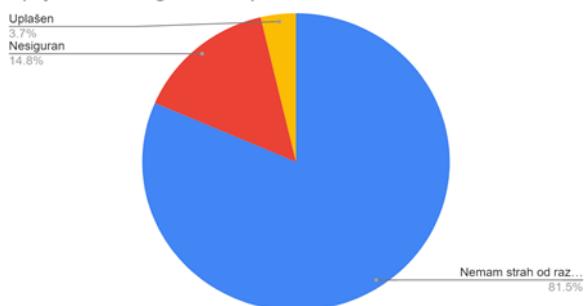
Erasmus+

Broj: 15. Koliko Vam je teško ispuniti CV?

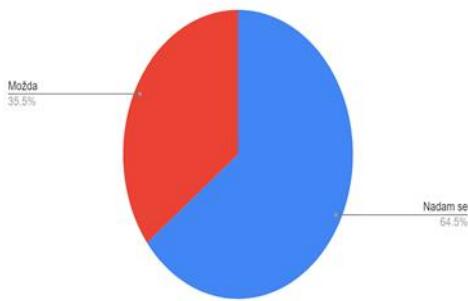
Oko 50% ispitanika reklo je da samo popunjava životopis, uglavnom oni koji su završili srednju školu, 42,3% ne napiše životopis jer rade na crno, gotovo 18% da im uz nečiju pomoć nije teško, dok čak 21,4% odgovorilo je vrlo teško, što je jako velik broj, jer je danas pisanje životopisa preduvjet za pronalazak posla.

Broj: 16. Na razgovoru za posao sam:

Većina ispitanika 81,5% nema straha od razgovora za posao, dok je 20% nesigurno ili uplašeno. Činjenice govore da su obrazovаниji Romi sigurniji jer nemaju jezičnih problema u razgovoru za posao ili u svakodnevnom životu.

Broj: 17. Može li web stranica s romskim jezicima i jezikom zemlje u kojoj živite pomoći?

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

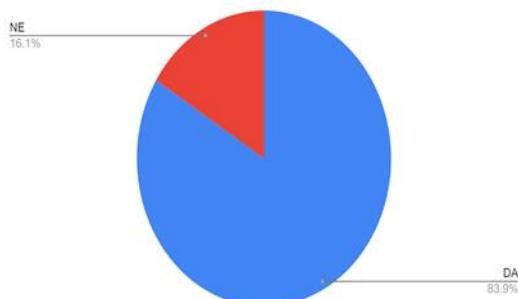
Erasmus+

Većina je odgovorila da se nadaju da će im pomoći;

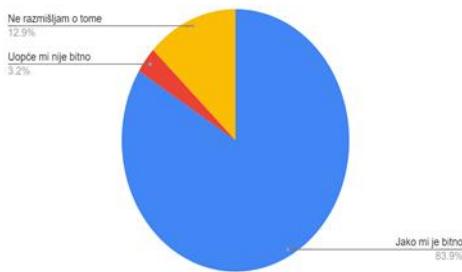
- ako je jednostavan i jasan za korištenje,
- pomoći im da napišu životopis i lakše pronađu posao itd.
- neki su malo skeptičniji jer im je poznavanje računala i interneta slabije, koriste ga uglavnom za komunikaciju s prijateljima, korištenje Facebooka itd. Manje traže posao ili informacije.
- ali i kao instrument za stjecanje sigurnosti samopouzdanja
- Imamo odgovor da je stvaranje platforme samo za Rome svojevrsna pozitivna diskriminacija, što u našem slučaju nije točno jer će platforma biti na srpskom jeziku, a ne samo na Romima, pa je mogu koristiti i neromi.

To je odgovorilo 83,9% ispitanika, što je vrlo pozitivno, imajući u vidu da je gotovo 70% ispitanika starije od 25 godina i da su spremni nastaviti neku vrstu obrazovanja, iako rade, imaju obitelj i obaveze.

Broj: 19. Prihvaćate li nastavak daljnog školovanja kako bi povećali svoje šanse na tržištu rada?

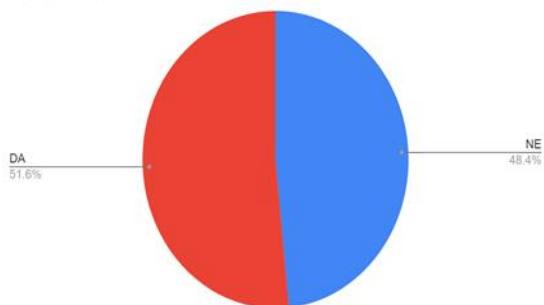
Broj: 20. Koliko Vam je važno korištenje jezika zemlje u kojoj živate?

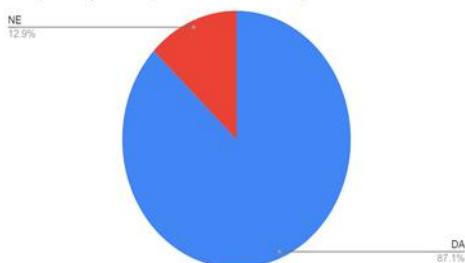
Gotovo 84% (26) ispitanika je važno koristiti jezik zemlje u kojoj žive, 12,9% (4) ne razmišlja o tome, a 3,2% (1) uopće nije važno. Ljudi kojima nije stalo su uglavnom oni koji žive u romskim zajednicama i koji slabo komuniciraju s neromima.

Više od 50% ispitanika odgovorilo je da im je nedovoljno poznавање језика препрека у свакодневном животу, што је jako velik број. На темељу одговора и разговора лако се закључује да недоволјна едукација, чак и за one који немају проблема с језичним вјештинама, доводи до проблема од помaganja дететима око школских обавеза, разговора с учителјима, литељима, писања молби и сл. до интервјуа за посао.

Број: 21. Сматрате ли да Вам је непознавање језика земље у којој живите препрека у свакодневном животу?

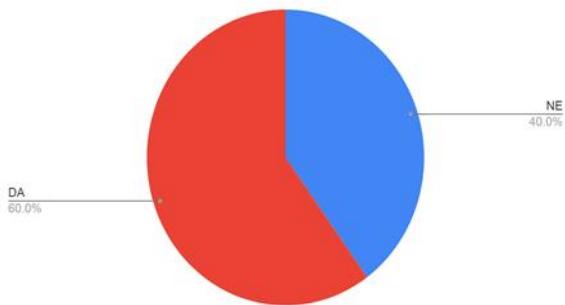
Број: 23. Мислите ли да веб платформа за учење језичких компетенција може подстићи квалитету Вашег живота?

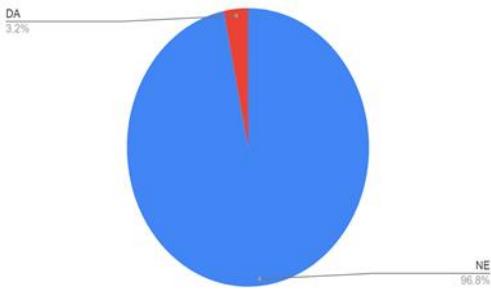
87,1% сматра да им веб платформа може побољшати живот, јер је виде као својеврсни online рјечник, помаже им у свакодневном животу (с литељима, учителјима...), при писању ђивотописа и проналацају поса, што ће им дати већу сигурност, док 12,9% сматра да им то не може помоћи (углавном има људи који су образованы и који немају проблема с српским језиком).

18 испитаника (60%) сматра да доживљавају дискриминацију због језика, док 12 испитаника (40%) каže да не.

Број: 24. Сматрате ли да zbog jezičnih barijera doživljavate diskriminaciju?

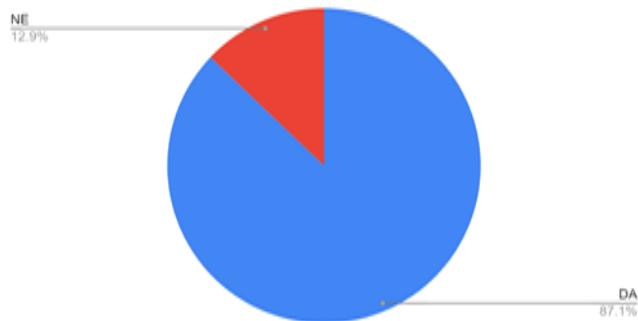

Број: 25. Мислите da ћете učenjem jezika države u kojoj živate izgubiti svoj identitet?

Većina ispitanika 97% smatra da se identitet ne može izgubiti učenjem drugog jezika, već da on dolazi iz obitelji te da je važno da se njeguju romski jezik i kultura jer će u suprotnom biti izgubljeni. To znanje jezika je bitno i neophodno za bolji život.

Број: 27. Сматрате ли da ћете učenjem jezika zemlje u kojoj živate doprinijeti prihvaćanju romske nacionalne manjine?

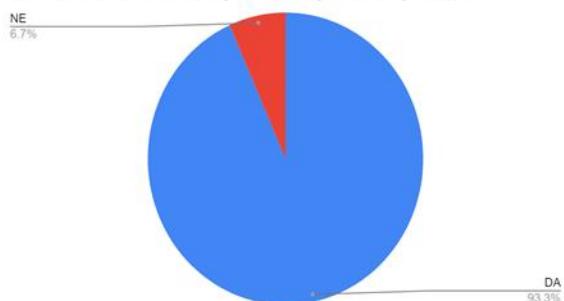
AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

27 ispitanika (87,1%) odgovorilo je da vjeruje da će znanje jezika Romima olakšati život, a time i smanjiti lošu sliku i razbiti predrasude koje imaju o Romima u svakodnevnoj komunikaciji. 4 ispitanika (12,9%) smatra da neće, jer smatraju da su diskriminacija i predrasude duboko ukorijenjene.

Broj: 29. Mislite li da će web platforma za poboljšati položaj Romske nacionalne manjine u zemljama u kojima žive?

28 ispitanika (93,3%) odgovorilo je da misli da će web platforma pomoći, dok je 2 (6,7%) odgovorilo da ne misli da platforma može pomoći.

Zaključak

Većina naših ispitanika pripada mlađoj dobnoj skupini s osnovnim ili srednjim obrazovanjem, koji ili rade ili aktivno traže posao.

Oni koji nemaju problema s jezikom, školu su pohađali na srpskom jeziku i aktivno se njime služe i kod kuće i na poslu, u svakodnevnom životu s prijateljima i to je jedan od razloga zašto su više integrirani u društvo.

Dok ljudi nižeg obrazovanja, uključujući raseljene osobe s Kosova i povratnike, imaju problema (od vrlo slabog znanja srpskog jezika do nedovoljno bogatog rječnika).

U većini kućanstava se još uvijek koristi i njeguje romski jezik, što je vrlo važno za očuvanje romske tradicije i kulture, jer je dovoljno da samo jedna generacija ne govori romski, pa se izgubi.

Iako većina njih svakodnevno komunicira s neromskom populacijom (trgovina, trgovina, škola, posao, prijatelji, razgovori za posao...), ipak čak 51,6% ispitanika smatra da im je prepreka

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

nedovoljno poznavanje jezika u svakodnevnom životu te da su doživjeli neku vrstu diskriminacije, te im se ne sviđa osjećaj koji u ovom trenutku imaju kada nisu u mogućnosti zbog nepotpunog znanja jezika ili nedovoljne naobrazbe pomoći svojoj djeci oko školskih obaveza ili dogоворити se s učiteljima, liječnicima, da čak moraju povesti nekoga sa sobom da im prevede ili da napiše službenu molbu, ili životopis za posao.

40% ispitanika ne piše životopis jer uglavnom radi na crno, gdje su posao našli na preporuku ili su samozaposleni. Dok više od 40% ispitanika popunjava životopis uz pomoć nekog drugog.

Dobar je podatak da više od 80% želi nastaviti neku vrstu obrazovanja radi boljeg zapošljavanja.

To znači da su današnji Romi ambiciozni i da žele napredovati u karijeri.

Iako su ispitanici u razgovoru licem u lice naveli sljedeće razloge za napuštanje škole:

- veliko uznemiravanje i diskriminacija od strane nastavnika i učenika, da se nisu mogli nositi s tim i nastaviti školovanje
- rani brak
- nedovoljna podrška roditelja za nastavak školovanja
- kretanje, uglavnom odlazak na rad u inozemstvo, ili u azil
- ponavljanje razreda
- materijalne nemogućnosti
- pritisak i stav obitelji da je osnovna škola dovoljna za početak rada i pomaganja obitelji
- patrijarhalni stav u obitelji, da djevojčicama ne treba velika škola, da se brinu o kući i obitelji
- raseljene osobe s Kosova, koje su tamo pohađale školu na albanskom jeziku i koje se ovdje nisu mogle uklopiti i nastaviti školovanje.

Rezultat koji se također pokazao vrlo je zanimljiv da je gotovo 100% ispitanika uvjereni da je romska tradicija nešto što se ne može izgubiti sa sigurnošću poznavanja drugog jezika osim materinskog. I to je sigurno dokazano u prošlosti jer je većina Roma poliglota i vrlo brzo nauči

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

jezik zemlje u kojoj se nalazi, ali ne savršeno jer za to nemaju uvjete (osim druge ili treće generacije).

Više od 87% vjeruje da će web platforma biti korisna i da će učenje jezika doprinijeti većoj sigurnosti i kvaliteti života romske zajednice.

Ovo istraživanje dovelo je do zaključka da je ključ integracije i emancipacije Roma prije svega u poznavanju jezika u zemlji u kojoj žive te u obrazovanju, koje bi ih dovelo do izlaska iz začaranog kruga siromaštva, što je vrlo teško i važno za razvoj društva i ojačavanje njihove sposobnosti ostvarivanja svojih ljudskih i građanskih prava. Jačanje povezanosti znači i razbijanje vidljivih i nevidljivih mehanizama diskriminacije koji se javljaju na sustavni način.

Obrazovanje doprinosi integraciji romske populacije i rješavanju većine navedenih problema s kojima se susreću. Imajući u vidu ekonomsku stranu obrazovanja općenito, jedan od glavnih pozitivnih ishoda obrazovanja, gledano iz šire društvene perspektive, je povećanje novčanih prihoda. To znači da će obrazovani ljudi biti više na poslovima koji donose više prihoda, da će stvoriti takvo okruženje koje će moći otvoriti prostor i uključiti druge aktere u razne poslovne aktivnosti.

Prema Svjetskoj banci, obrazovaniji Romi mogu očekivati i inkluziju romske djece u obrazovanje i puno veću zaradu. U usporedbi s Romima koji imaju osnovnu školu, Romi u Srbiji koji završe srednju školu mogu očekivati veću zaradu za 52% (Svjetska banka, 2010.). Činjenica je da je demografski romska populacija mlada i može činiti sve veći udio radno sposobnog stanovništva. mogu se, kao što smo rekli, integrirati (ne asimilirati) u društvo i pomoći si kroz obrazovanje i emancipaciju, a time i novčanu neovisnost.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Izvori:

- UNICEF (2007a). Stanje dece u Srbiji 2006. Beograd,
- UNICEF. UNICEF (2007b). Raskinuti lanac isključenosti: romska deca u jugoistočnoj Evropi, Unicef Srbija, Beograd
- Obrazovna inkluzija dece romske nacionalnosti-Izveštaj o sprovedenom monitoringu u osnovnoškolskom obrazovanju 2013 -Vitomir Jovanović -CEPU
- Istraživanje višestrukih pokazatelja klastera 2010. (2011.). Istraživanje višestrukih indikatora u Srbiji 2010: Praćenje položaja djece i žena, Unicef, Republički zavod za statistiku, Republika Srbija, Beograd

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

- Situacija u zemlji ui radna strategija REF 2004 *
- <http://www.inkluzijaroma.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2015/03/Informator-Mere-afirmativne-akcije-2015-2016.pdf>
- Podaci su dobijeni iz Popisa stanovništva u Srbiji bez Kosova 2002. godine:<https://www.021.rs/story/Info/Srbija/120276/Lazu-da-su-Romi-da-bi-dobili-novac-od-Sluzbe-za-zapošljavanje.html>
- file:///inkluzivna-mobilnost-sakupljaca-sekundarnih-sirovina.pdf
- <http://www.minrzs.gov.rs/cir/dokumenti/medjunarodnasaradnja/strategija-za-socijalno-uključivanje-roma-i-romkinjau-republikisrbiji-za-period-od-2016-do-2025->

5. Istraživanje provedeno od strane Sportske škole PESG i Društva romskog prijateljstva "LUNA"

Romska populacija u Republici Hrvatskoj znatno je mlađa od opće populacije - prosječna starost je 22 godine, oko 50% Roma i Romkinja su maloljetne osobe, a 50% punoljetne osobe.

66

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

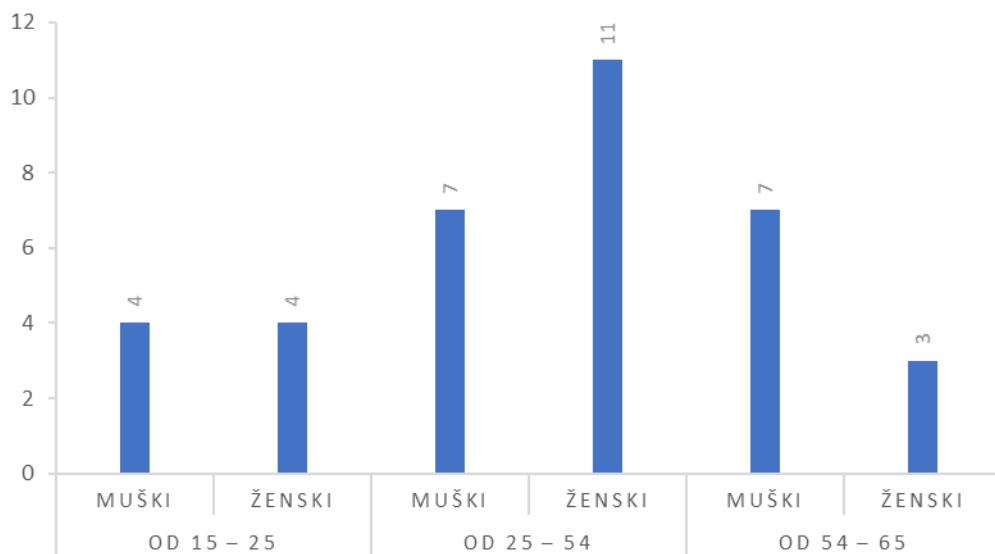

Romi i Romkinje u Hrvatskoj uglavnom su niskog obrazovnog statusa, a gotovo u svim regijama najviše je onih s nezavršenom osnovnom školom. Romkinje su znatno slabije obrazovane od Roma, a u svim regijama postoji velika razlika u obrazovnom statusu muškaraca i žena, pri čemu je udio žena u većini regija gotovo dvostruko veći od udjela muškaraca u kategoriji "bez škole".

Romska kućanstva znatno su veća od onih u općoj populaciji, s prosjekom od 5,2 člana, većina romskih kućanstava su obitelji s djecom, najčešće dvoroditeljske obitelji. Svi pokazatelji siromaštva i materijalne oskudice ukazuju na vrlo lošu ekonomsku situaciju većine romskih kućanstava.

Kada govorimo o romskoj nacionalnoj manjini, trebamo staviti jasan fokus na višestruku diskriminaciju i povijesno ukorijenjene predrasude. Mnogi Romi još uvijek su žrtve predrasuda, socijalne isključenosti, unatoč zakonskim zabranama diskriminacije u državama članicama EU.

Upitnik je rađen s Romima u Osječko-baranjskoj županiji. Jedan dio upitnika je popunjavan online, a drugi dio je proveden na terenu te su ispitanici fizički ispunili upitnik, a odgovori su naknadno upisani u Google obrazac.

Osječko-baranjska županija teritorijalno obuhvaća 263 naselja smještena u 42 jedinice lokalne samouprave, od kojih 7 ima status grada: Beli Manastir, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek i Valpovo, te 35 jedinica lokalne samouprave sa statusom općine.

Osječko-baranjska županija je dom jedne od najbrojnijih romskih zajednica u Republici Hrvatskoj. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, broj osoba koje se izjašnjavaju kao pripadnici romske nacionalne manjine je 1874, od čega u Dardi 650, u Belom Manastiru 301, u Belišću 218, u Jagodnjaku 154 i u Osijeku 136.

Na području Darde, Vardarca i Torjanaca u Baranji postoji nekoliko segregiranih romskih naselja s ukupno više od 500 Roma, a u Bistrincima u tako izdvojenom naselju živi oko 200 Roma.

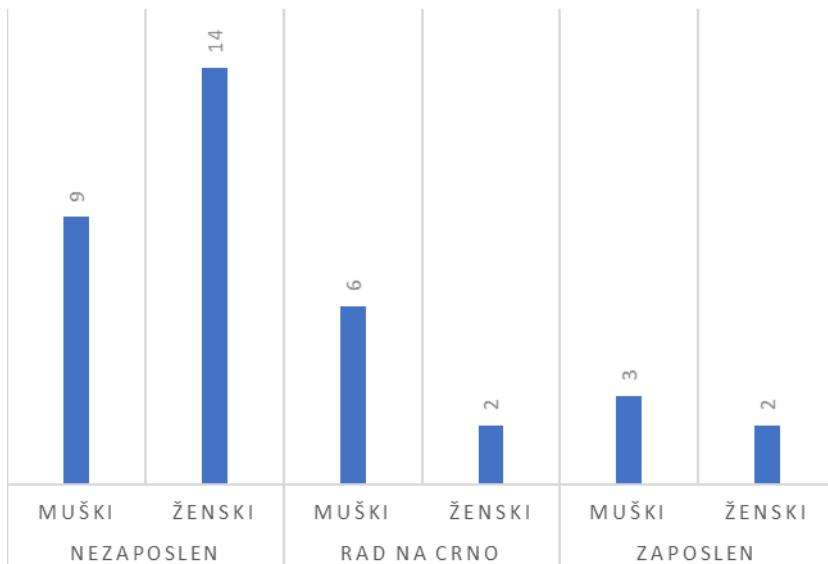
Većina Roma u županiji živi u naseljima koja se nalaze na rubnim dijelovima gradova i općina. Uvjeti života u naseljima u kojima žive Romi nisu zadovoljavajući, a infrastruktura je minimalno potrebna. Diljem županije izdvojena romska naselja nemaju uvjete za legalizaciju, a time i za izgradnju osnovne infrastrukturne mreže. Romska nacionalna manjina nije pošteđena opće krize u Osječko-baranjskoj županiji, pa je suočena s još većim problemima i težim životnim uvjetima.

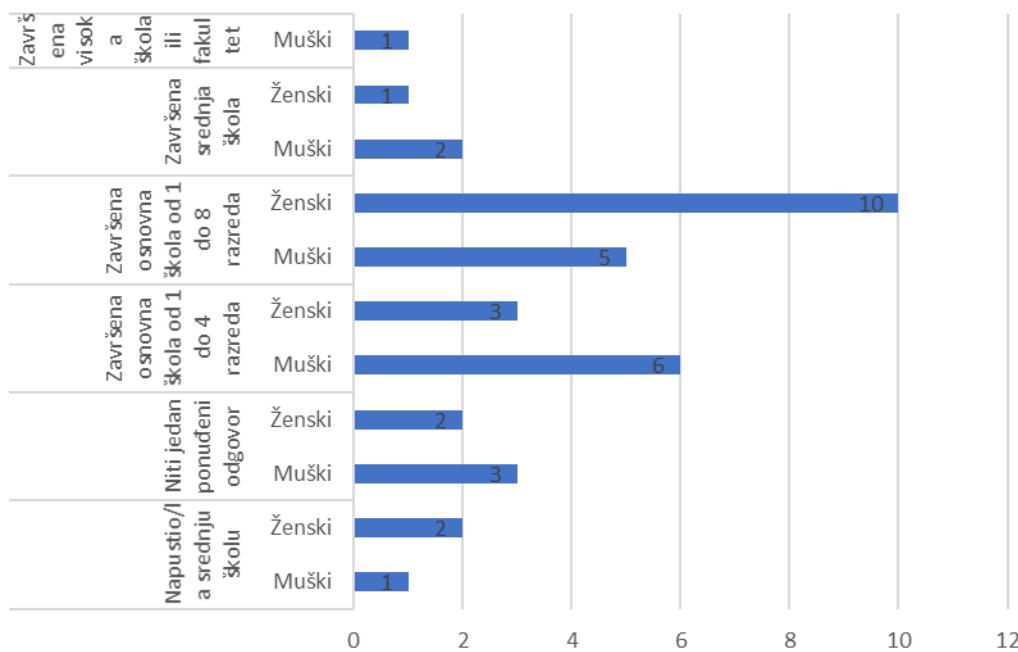
AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Važno je napomenuti da i sami Romi imaju osjećaj i percepciju da su diskriminirani od strane manjina i da im je teško normalno sudjelovati u lokalnoj zajednici.

Obrazovna struktura stanovništva Osječko-baranjske županije: 84,6% stanovništva završilo je ili je trebalo završiti obvezno školovanje u skladu sa zakonom. 2,1% stanovništva županije nema završenu osnovnu školu. Najveći udio u obrazovnoj strukturi stanovništva županije ima završenu srednju školu (51,2%). Visokoobrazovanih je 32.878 stanovnika ili 12,7%, od kojih je 60,5% završilo sveučilišni studij, 3,1% stručni studij, a 2% doktorski studij. Nepismeno je 2.783 stanovnika Županije (1%), a najveći je broj nepismenih (45,2%) starijih od 75 godina. Udio žena u nepismenoj populaciji iznosi 81,4%.

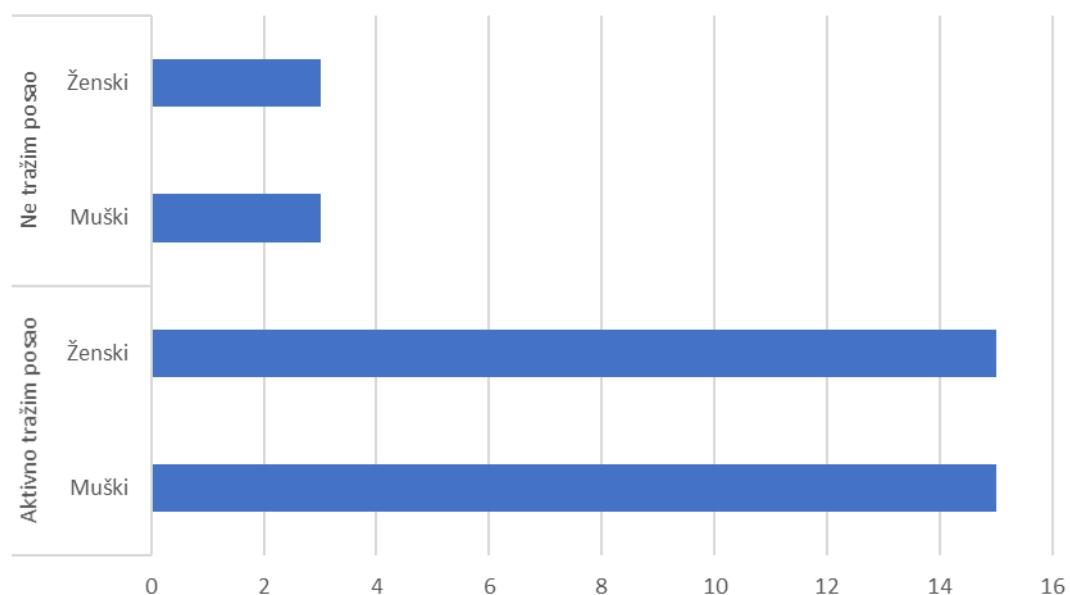
Prema dostupnim podacima, Romi u Osječko-baranjskoj županiji su prilično dobro organizirani jer je registrirano 16 romskih udruga ili udruga civilnog društva. No, situacija je sasvim drugačija, jer prema informacijama romske zajednice aktivno je samo pet udruga ili organizacija, samo pet udruga ima aktivne e-mail adrese. Od toga su dvije udruge isključivo udruge žena. Ovi podaci mogu biti pokazatelj nedovoljne kompetencije i digitalne pismenosti kako bi predstavnici romske manjine mogli kvalitetno zastupati interes romske nacionalne manjine i promicati njihova prava u javnom i političkom životu.

Upitnikom su obuhvaćene različite strukture Roma na pitanja u upitniku, a rezultati se jasno vide pojedinačno u svim segmentima njihovih stavova, razmišljanja, kompetencija, poznavanja hrvatskog, materinskog jezika i nekog dijalekta i drugih vrlo važnih segmenata njihovog obrazovanja i kontinuiranog obrazovanja, što bi zasigurno unaprijedilo njihov dosadašnji život i kako i na koji način uz pomoć kompetentnih ljudi u projektu i ljudi iz raznih institucija koji su zaposleni na pomoći i pozitivnim promjenama svih, pa tako i Roma u našoj županiji, državi i Europskoj uniji.

Svaki ispunjeni upitnik bio je specifičan na svoj način u pogledu osoba koje smo anketirali. Vrlo je važno napomenuti da je bilo vrlo teško motivirati i dobiti njihovu volju i pristanak da s

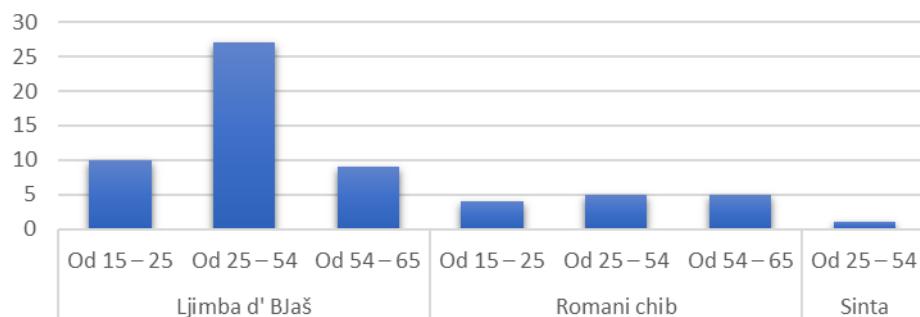
njima popune upitnik i dobiju relevantne odgovore od Roma, koji još nisu dovoljno integrirani u društvo u kojem su rođeni, žive i stoljećima su dio zajednice.

Bilo je potrebno puno vremena i truda da se ispitanike motivira da ispune upitnik s njima jer su to uglavnom neobrazovani i nezaposleni Romi, koji svakodnevno teško žive i trude se pomoći svojoj djeci da barem bolje žive. Romi su marginalizirana skupina ne samo u Hrvatskoj i Europskoj uniji nego i diljem svijeta, koji nemaju svoju domovinu.

Većina mladih koji su ispunili upitnik jako je zainteresirana za bilo kakvu edukaciju koja bi im pomogla da ne žive život kakav danas žive, već da imaju posao i prijatelje s kojima se mogu družiti, učiti jedni od drugih i pomagati jedni drugima u svakodnevnom životu, što je trenutno svima teško zbog pandemije, a još teže Romima.

Jezik

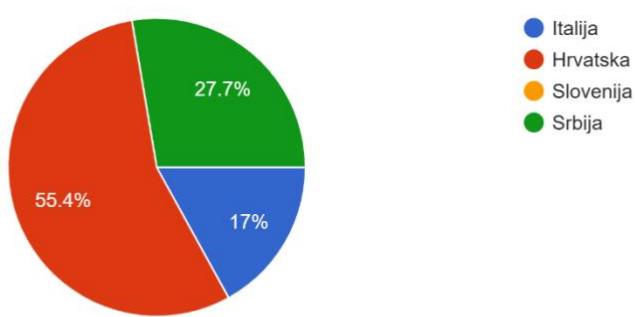
Svi odgovori na pitanja u upitniku mogu se detaljno vidjeti na grafikonima pojedinačno za svako područje, odnosno postavljeno pitanje.

DODATAK 2:

Upitnik za provjeru jezičnih kompetencija te ključne kompetencije Romske nacionalne manjine

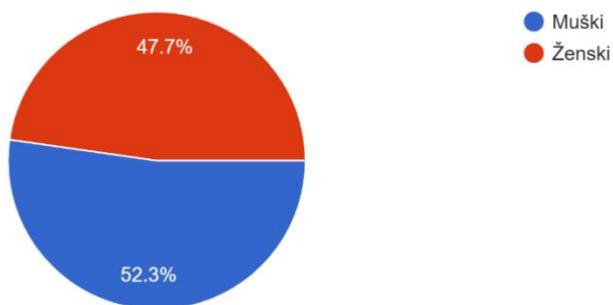
1. Koja je Vaša matična država:

112 responses

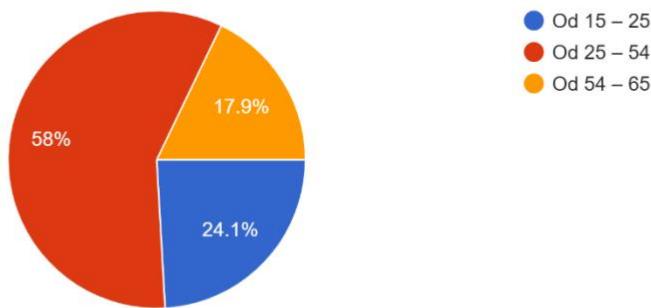
2. Spol:

111 responses

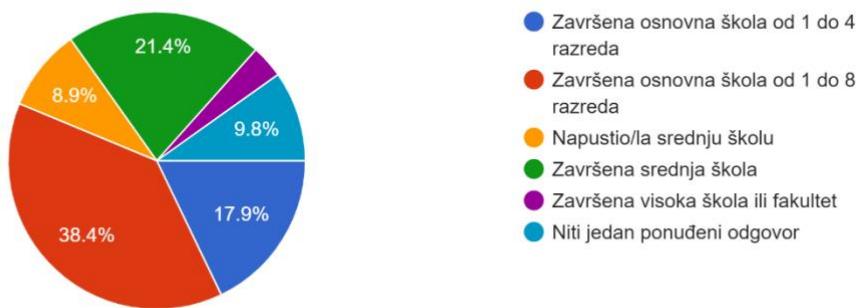
3. Kojoj dobnoj skupini pripadate:

112 responses

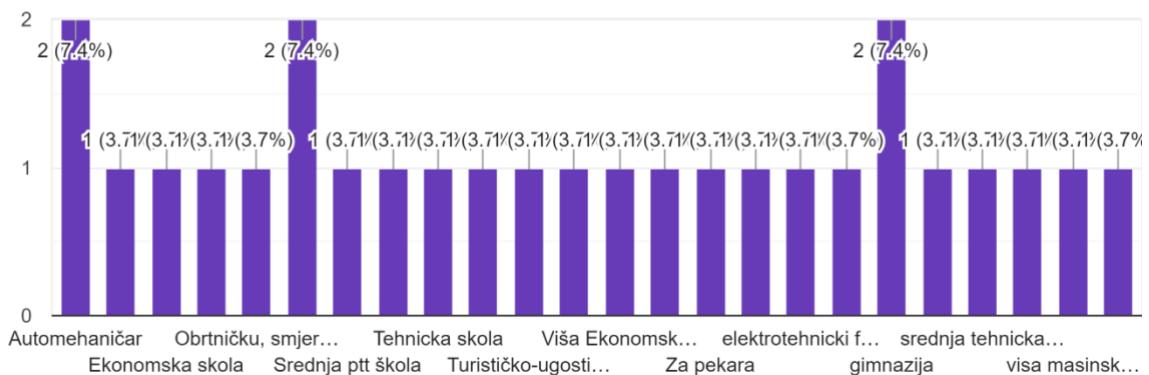
4. Molimo Vas odaberite ponuđen odgovor:

112 responses

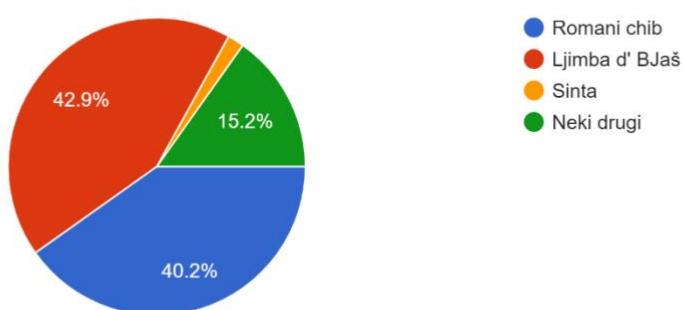
5. Ukoliko imate završenu srednju školu/visoku/fakultet/ molimo Vas napišete koju?

27 responses

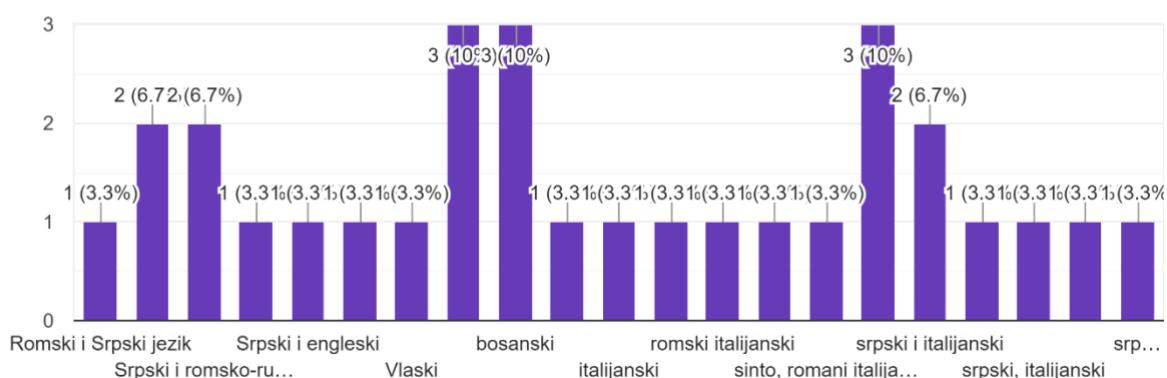
6. U vašem kućanstvu govori se sljedeći romski jezik:

112 responses

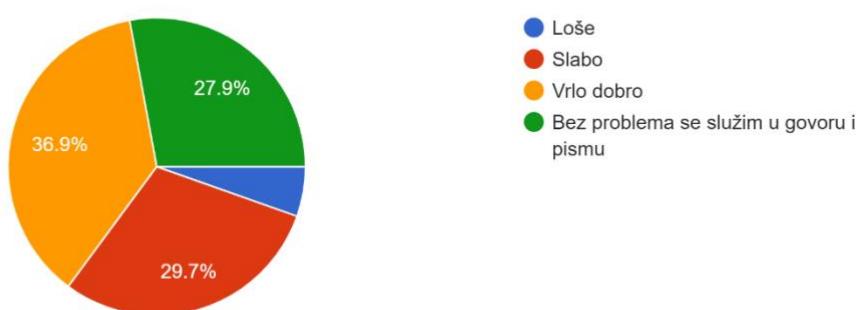
7. Ukoliko se u vašem kućanstvu govori neki drugi jezik molimo Vas dopišete koji?

30 responses

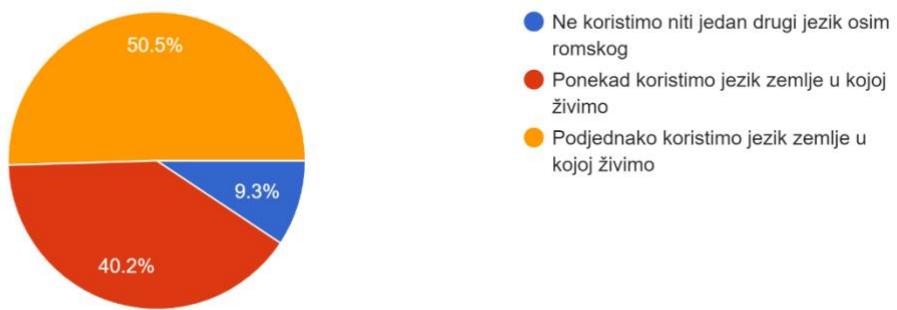
8. Ocijenite Vaše znanje jezika zemlje u kojoj živate:

111 responses

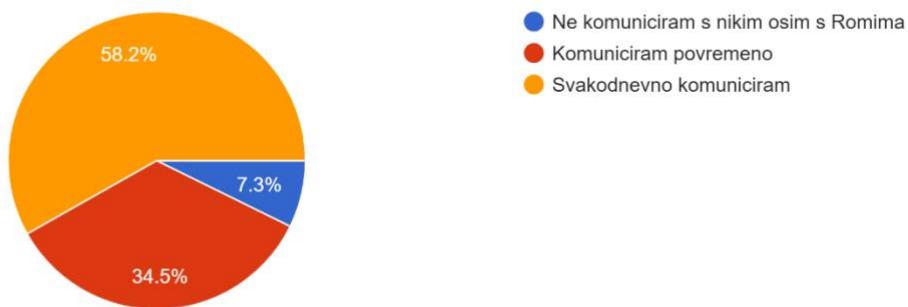
9. Koliko se u vašem kućanstvu govori jezik zemlje u kojoj živate uz romski jezik?

107 responses

10. Ocijenite svoju komunikaciju s ne – Romskom populacijom:

110 responses

11. Molimo vas navedite kada povremeno komunicirate i svrhu. (72 odgovora)

Na poslu.

Kod doktora.

zbog posla , komsiluk, kupovina

komsiluk i kupovina

radi posla , komsiluk, prijatelji, kupovina

Veselja

U biloj kojoj državi

Uvek .Svakog dana .

Posao i prijatelji

Škola, posao, privatno

za kupovinu ili kada idemo u opštinu

poslavno

poslovno

poslovno iu kupovinu, opstini kod doktora,...

škola, svakodnevni život, prijateljstvo, devojka,...

kod doktora ili kupovina

posao-kuca-drustvo

kupovina-doktor

posao -skola-kupovina

svaki dan iu skoli iu privatnom zivotu

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

u toku rada, imam svoju tezgu na pijaci

pri nalaženju posla, sa ne romskim prijateljima

u kupovini, pri nalaženju posla

U državnim ustanovama i prijateljima.

Kod doktora, sa susjedima i prijateljima.

Komuniciram s kolegama na poslu i susjedima.

Povremeno s prijateljima i zdravstvenim ustanovama.

U trgovini, posjet doktoru ili državnim ustanovama.

Kad mi je potrebna pomoć za ispunjavanje raznih dokumenata i pri posjetu liječniku.

Komuniciramo povremeno s nastavnicima zbog djece u školi i u zdravstvenim ustanovama.

Kod doktora i ustanova.

U školi i raznim ustanovama.

Teško mi je komunicirati jer ne razumijem hrvatski.

Kad idem s djecom kod doktora. Pri posjeti državnim ustanovama.

U raznim državnim ustanovama. S prijateljima.

U trgovinama, ulicama i javnim ustanovama.

Teško mi je komunicirati jer se sramim.

Komuniciram s prijateljima jer ne razumiju romski jezik.

Kad idem kod doktora.

U zdravstvenim ustanovama.

S ljudima pričam svugdje gdje trebam.

Na poslu

Kod liječnika.

S prijateljima.

S prijateljima i kod doktora.

Kod doktora i državnim ustanovama.

U trgovini i na ulicama.

Svakodnevno pričam s ljudima.

pijaca, trgovina, doktor

Uvijek se komunicira u trgovinama i susjedstvu.

trgovina, škola, doktor,..

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Ja komuniciram kada izađem iz kuće.

trgovina, pijaca, škola, posao, doktor

prodavnica, škola

Ne komuniciram jer mi je jako teško.

prodavnica, škola,,

Komuniciram s ljudima u naselju i gradu.

Na poslu. S prijateljima i ukućanima.

U državnim ustanovama is prijateljima.

u svakodnevni život, kupovina, doktor, škola

U zdravstvenim ustanovama je prijateljima.

svakodnevni život ali retko

S prijateljima, državnim ustanovama.

Kod doktora, u državnim ustanovama is prijateljima.

u vezi posla

imam puno prijatelja italijana tako da svakodnevno komuniciram sa njima.

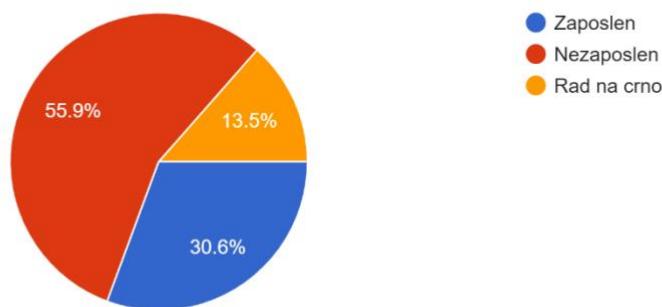
samo ako idem kod doktora ili za dokumente

koristimo samo bosanski

Trgovina, susjedi i ustanove.

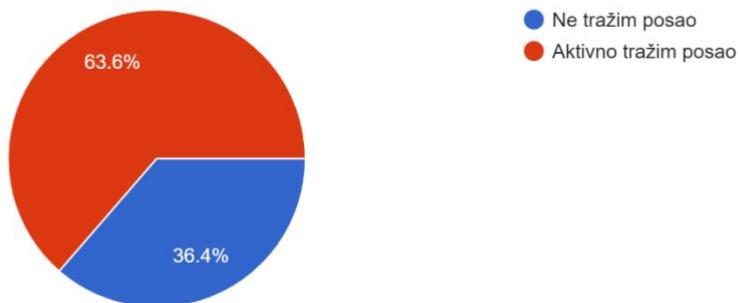
12. Vaš status na tržištu rada:

111 responses

13. Posao tražite:

110 responses

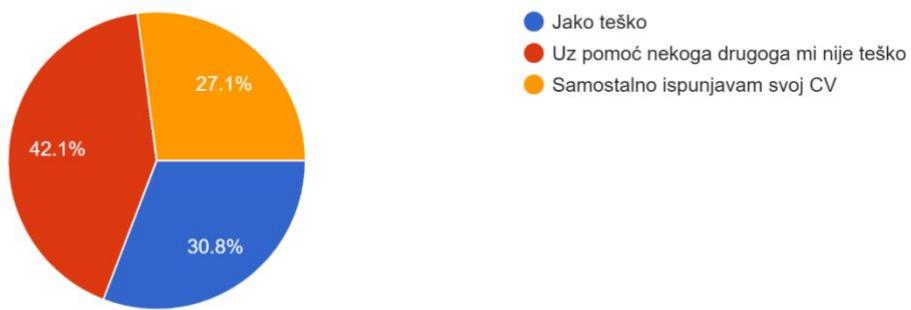
14. Ukoliko tražite posao svoj CV pišete:

105 responses

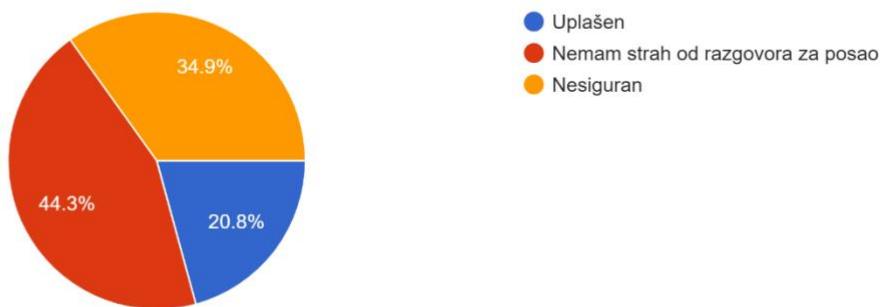
15. Koliko Vam je teško ispuniti CV?

107 responses

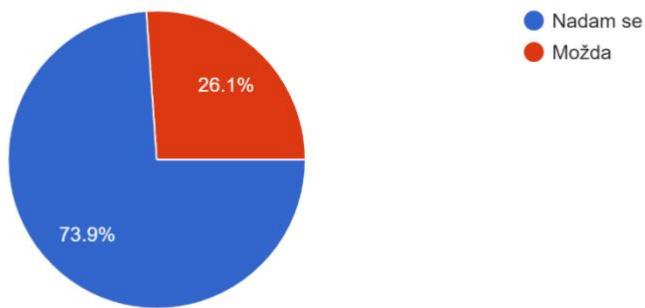
16. Na razgovoru za posao sam:

106 responses

17. Može li web stranica s romskim jezicima i jezikom zemlje u kojoj živite pomoći?

111 responses

18. Molimo Vas u dvije rečenice pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. (99 odgovora)

Ako bude jasna i jednostavna za korištenje

ne znam

Bolje bi shvatili hrvatski jezik.

za ponasanje prilikom kolokvijuma

lakše da razumem sta treba da radim

nisam suguran dok je ne vidim

Nadam se da će pomoći romima u lakšoj komunikaciji pri nalaženju posla.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Može pomoći u smislu da tu web stranicu mogu posjećivati svi Romi bilo gdje u svijetu da se nalaze tj sa bilo kog jezičkog područja da dolaze ukoliko znaju naravno svoj maternji jezik. Mada nisam siguran iskreno da je Romski univerzalan tj isti u svakom delu sveta Tako bi mogle i romske populacije koje ne razumiju srpski jezik na romski bolje razumjeti sta pise na web stranici.

Mozda

Za ljude koji nisu dovoljno pismeni, ili ne znaju dovoljno jezika zemlje u kojoj žive, može im pomoći po pitanju škole, posla, raznih socijalnih pitanja i sl. u vidu savjeta

Pomoći ljudima po pitanju posla, škole i sl.

Nema potrebe za separacijom.

neznam nikada nisam to koristila

emancipacija roma dolazi sa poznavanjem jezika u zemlji koju živi

integracija roma dolazi sa poznavanjem tehnike

lakše ako mozemo da dodjemo do posla onda je to super stvar

nadam se ja nemam problema

neznam jer nisam dovoljno pismen

mozda je lakše da nadjes posao

Nema puno web stranica te romski jezici nisu standardizirani u Hrvatskoj i ne mogu mladi učiti romske jezike osim u obiteljskom okruženju sa roditeljima, rodbinom, prijateljima i drugima.

nadam se da će direktori to vidjeti i da će se zapošljavati Rome.

Da će mi neko pomoći da se zaposlim i pomognem ako budem nešto trebao predati i poslati.

Nadam se da ću uz podršku i pomoći naći posao.

Da i ostali mogu vidjeti nešto novo i korisno.

Da svi vide što i tko nam može pomoći i kako.

U svakom pogledu bit će od velike pomoći.

Svaka pomoći je dobro došla a za nas mlađe sve što može da se vidi i pita za pomoći preko interneta je velika pomoći.

Nadam se da će mi pomoći pri pisanju cv ili kao priprema za razgovor
ako može pomoći pri traženju posla

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

možda pomogne mladima da lakše popune cv na srpskom ili na nekom drugom jeziku koji će biti na platformi

nadam se da će pomoći mladima da dopune svoje znanje i lakše se započne doskolavanje,predsolavanje

može pomoći osobama koje ne poznaju dovoljno srpski jezik da lakše nadju riječi koje su im nepoznate

ako mi neko pokaze kako se koristi,možda nesto naucim preko nje

Lakše bih se snalazila za posao. Bolje bih znala značenje hrvatskog jezika.

Lakše bi se snalazili. Naučio bih se koristiti internetom.

Lakše bi se snalazili na poslu. Lako bi sviđali jezične barijere.

Bolje bih naučio hrvatski jezik. Znao bih se snalaziti u razgovoru.

Stranica bi pomogla da naučimo jezik. Druge nacije bi također mogle učiti.

Može pomoći. Osigurala bi svima pristup različitim kulturama i svi bi puno naučili.

Olakšala bi nam komunikaciju.

Olakšala bi mi komunikaciju s ljudima i osjećao bih se sigurnije.

Mogla bih se sama snalaziti u ispunjavanju dokumentacije i lakše bih se sporazumijevala.

Može jer bi bolje shvatili značenje hrvatskog jezika i više bi naučili.

Naučio bih se koristiti internetom i lakše bih pisao i govorio hrvatski jezik.

Imali bi bolje pojašnjenje. Znali bi odgovarati na postavljena pitanja.

Olakšalo bi mi da naučim bolje govoriti. Mogao bih komunicirati hrvatskim jezikom.

Lakše bih razumjela što znači razna pitanja. Mogla bih se sporazumjevati s ljudima bez straha.

Pomoglo bi razjasniti nejasnoće. Lakše bih se služila hrvatskim jezikom.

Lakše bi ispunjavali dokumentaciju.

Imali bi bolje objašnjenje.

Može pomoći s time što ljudi mogu puno naučiti iz toga.

Lakše bih shvatila pitanja.

Lakše bih shvatio pitanja ljudi.

Ne znam se koristiti kompjutorom.

Više bih razumio da je na romskom jeziku.

Imali bi pojašnjenje i shvatili bi bolje značenje traženih pitanja.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Olakšala bi nam da bolje razunijemo postavljena pitanja.

Imali bi veću pojašnjenost.

Lakše bih odgovarao na postavljena pitanja.

Nadam se da strancu može pomoći jednim djelom.

Lakše bi se snalazili u razgovoru.

Lakše bi razumjeli.

Teško se koristim internetom.

Ljudi bi bolje shvatili jezik države i imali bi bolju komunikaciju.

Olakšalo bi mi razjašnjenje hrvatskog jezika.

Nadam se da web stranica može pomoći.

Možda nam može pomoći u prihvaćanju manjina.

Može pomoći u tome da se ljudi prihvate.

Može ako se ljudi potrude. Ljudi puno osuđuju i ne znam da li išta pomoglo.

da miu pomognem da naučim srpskida mogu tražiti neki posao

Može pomoći mladima i onima koji se služe internetom.

mozda mi pomogne da najem bolji posao

Jako želim da se nešto u zemljizi Rome poboljša.

da steknem vecu sigurnost

nada se da ce mi pomoci u svakodnevnoj komunikaciji

Ne znam jer se ne razumijem u to.

mozda mi pomogne eda steknem vecu sigurnost

da ce mi pomoci da se lakse sporazumem u svakodnevnom zivotu

Može pomoći sigurno više nego što sada pomaže.

Bolja komunikacija s neromima. Lakše korištenje interneta.

Stranica će pomoći ako će više ljudi pristupiti njoj.

Olakšalo bi nam razumijevanje hrvatskog jezika.

mislim da bbi bilo zanimljivo i da bi dosta mojih drugarica naslo posao

Olakšalo bi nam razumijevanje hrvatskog jezika.

ne moze jer ja ne govorim romski samo bosanski

Olakšalo bi nam razumjevanje jezika.

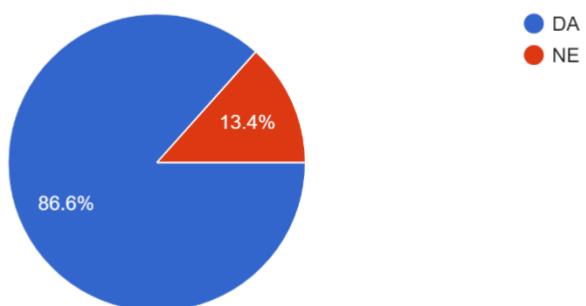
Lakše bi razumjeli jezik.

vrlo dobro je uvesti nešto tako jer veliki broj priča i razume samo romski
 za mene lično neznam dali bi mi pomoglo jer već znam italijanski
 neznam sta je to ne razumem
 neznam ja sta je to i ne koristim romski jezik , samo bosanski
 Nadam se da će pripomoći svima pa i meni i da naš jezik bude živ, ako ga se ne govori i ne
 piše neće ga biti.
 Da će naći posao.
 Moći će koristiti vaše edukacije i informacije.

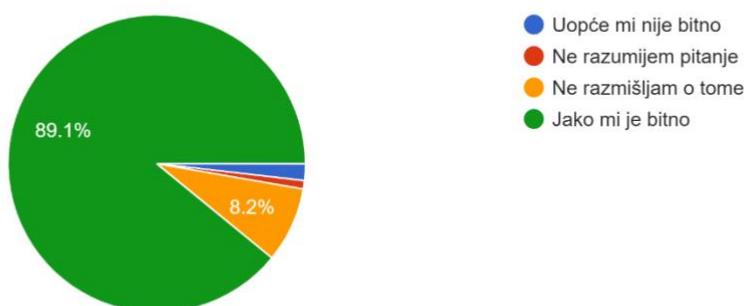
19. Prihvaćate li nastavak daljnog školovanja kako bi povećali svoje šanse na tržištu rada?

112 responses

20. Koliko Vam je važno korištenje jezika zemlje u kojoj živate?

110 responses

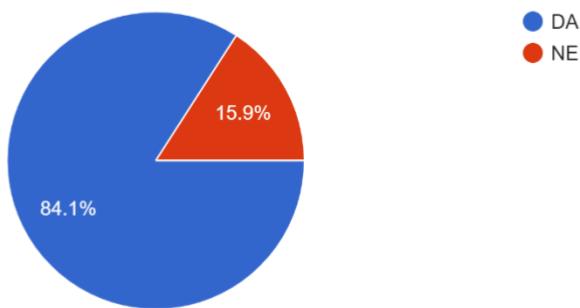
AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

21. Smatrate li da Vam je nepoznavanje jezika zemlje u kojoj živite prepreka u svakodnevnom životu?

107 responses

DA 15,9% NE 84,1%

DA 90

NE 17

22. Molimo Vas da u dvije rečenice postavite svoj odgovor na prethodno pitanje (98 odgovora)

Zato sto mi je srpski kao maternji jezik,dok rumunski veoma slabo koristim nepoznavanje savršenog talijanskog jezika jedna je vrsta ličnog nedostatka nesigurnost i neznanje za veliki broj reci

normalno je da ako neznas jezik nemozes da se integrises

Zato sto od malena koristim srpski jezik kao maternji, poznavanje romskog jezika mi je slabo

Mora se znati jezik zemlje u kojoj se živi i to je najbitnije a Romski jezik neki Romi uopste ne govore i ne sluze se njime

Nije

Da bi se sporazume sa drugim ljudima moras znati njihov jezik.

Meni ne smeta uopće taj uopste romski jezik

Živim u Srbiji i svakako da moram da govorim Srpskim jezikom

Rade i oni koji neznaaju dobro Srpski jezik

Znam jezik. Nemam problem

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Znam jezik

Emancipacija je ključ USPEHA.

bolje znaš italijanski bolje si integriran i manje znaju da si rom
nisi siguran u svoje sposobnosti ako ne znas dobro jezik
njije živim u kampu

ja sam romki9nja rođena u italiji i nemam problem sa jezikom
bolje poznavanje jezika lakše se uklapa u sredinu

Od polaska u vrtiću pa sve do zapošljavanja i svakidašnjem životu treba i nužan je jezik
države u kojoj živate da biste mogli da se integrirate i osigurate egzistenciju. Romski se
jezici mogu govoriti sa svojim ukućanima i ostalima koji ga znaju i koriste. Romi se
trebaju integrirati a ne asimilirati.

Teško će me netko zaposliti ako ne govorim dovoljno dobro hrvatski jezik. Isto tako na
razgovoru za posao ako ne govorim dobro Hrvatski nemam velike šanse da me netko
zaposli.

Ljudi inače izbjegavaju kontakt s Romima jer misle da su svi lopovi i neradnici a još ako
ne govorite dobro onda tek neće.

ako budem bolje pričala nadam se da će se prije i lakše zaposliti.

Ako ne govorite dobro niko vas neće zaposliti.

Svakako zbog posla i suživota s ostalima.

Zbog nedovoljnog poznavanja reči se uvijek osjećam nesigurnim i neprihvaćenim.

Nisam dobro prihvaćen i misle da smo neradnici

Da i to velika jer nisam dobro prihvaćena u društvu u svakodnevnom životu.

nedovoljno bogat srpski rečnik

iako sam pismena i govorim srpski, moj jezik -rečnik nije dovoljno bogat

pri pisanju molbi, zahteva i dr službenih stvari mi treba pomoći

slaba komunikacija dovodi do loseg života

od komunikacija sa sefovima, pa do pomoći deci u skolskim obavezama

Ne mogu naći posao. Nemam samopouzdanja.

Ne mogu naći posao. Osjećam se odbačeno.

Kada ne razumiješ pitanja ljudi se osjećaju odbačeno a to loše utječe na naš život.

Tesko razumijem ljude, ne govorim dobro hrvatski jezik.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Hrvatski jezik je obavezan u javnim ustanovama.

Razumijem jezik ali nedovoljno dobro.

Hrvatski jezik se koristi u svim ustanovama, jezična barijera nam to onemogućava.

Teško se sporazumjevam s ljudima i nerazumijem o čemu ljudi pričaju.

Jezik mi je prepreka u traženju posla i nemam završenu srednju školu.

Teško se sporazumjevam s ljudima i odbačeni smo od strane nekih ljudi.

Teško razumijem hrvatski i ne znam čitati.

Ljudi nas odbacuju, ne razumiju nas.

Ne mogu tražiti posao zbog jezika. Trbao bih naučio hrvatski jezik.

Željela bih naći posao, zbog jezika mi je to jako tečko. Ne mogu razgovarati s ljudima.

Teško komuniciram s ljudima.

Pravilno bi govorili. Lakše bi našli posao.

Ljudi me teško razumiju jer ne govorim pravilno. Teško se snalazim bez hrvatskog jezika.

Prepreka je što se ljudi teže razumiju.

Slabo koristim hrvatski jezik jer ga ne izgovaram pravilno.

Teško se sporazumjevam, neke riječi ne razumijem.

Teško mi se sporazumjevati s ljudima.

Ljudi me teško shvaćaju jer ne izgovaram sve točno. Misle da ne želimo naučiti hrvatski jezik.

Hrvatski jezik se koristi u svim ustanovama te bi nam bilo lakše komunicirati.

Teško se sporazumjevamo.

Ne govorim pravilno.

Teško mi je govoriti i pisati.

Jako se teško zaposliti na dobrom položaju ako se jezik ne zna.

Osjećam se odbačeno. Nepoželjna sam među neromskom populacijom.

Smanjena komunikacija s ljudima. Osjećamo se odbačeno.

Nesporazumjevanje između Roma i ostalih.

Teško govorim hrvatski jezik. Ne razumijem sva pitanja.

Ne govorim pravilno. Sram me kada ne znam izgovoriti riječ pravilno.

Teško mi je naći bolji posao. Osjećam se odbačeno.

Ne mogu naći posao, ljudi me odbacuju.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Teško je živjeti u zemlji čiji jezik ne znam. Želim se sporazumjeti s ljudima što bolje.

Sramota je kada ne razumiješ ljudi.

Razumijem jezik ali puno ljudi ne razumije ili osuđuje što ne znam pravilno govoriti.

Poznam jezik. Puno ljudi ima koji ne i njima je jako teško.

ne mogu tražiti posao jer jako lose govorim srpski

Ljudi me ismijavaju i teško je naći posao.

Teško će naći posao koji želim ako ne znam jezik.

dovoljno dobro govorim srpski

najviše u razgovoru sa nastavnicima u vezi djece

Ne razgovaram s drugim ljudima. Osjećam se odbačeno.

Prepreka je pri razgovoru za posao

tesko mi je da potpuno razumijem doktore ili nastanike

da. Zato što je teško naći posao.

Romi su većinom nepismeni. Teško govore hrvatski jezik.

da. Prepreka mi je zato što se teško mogu razumjeti s ljudima.

Teško mi je pronaći posao. Osjećam se odbačeno.

da ali ne za mene direktno vec za moju porodicu koji ne znaju dobro da pricaju italijanski

Teško mi je naći posao. Ne osjećam se prihvaćeno.

jer nemogu da komunikaram u vezi posla i dokumentacije

Osjećam se ne prihvaćeno.

Romi su većinom nepismeni.

naravno da mi predstavlja jer radi jezika ne mogu da nadjem posao koji želim

ja licno nemam taj problem ali moja rodbina ima jer ne pricaju dobro italijanski

Nepoznavanje jezika je problematično za život i zapošljavanje.

nije zato sto uvijek ide neko samnon da mi prevodi

pa kada idem kod doktora neznam da mu objasnim sta mi je

teško je naći posao-

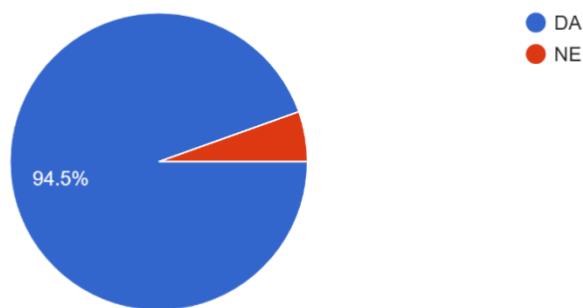
Teško je dobiti posao.

Neprtihvanje u društvu i samim tim teško se zaposliti.

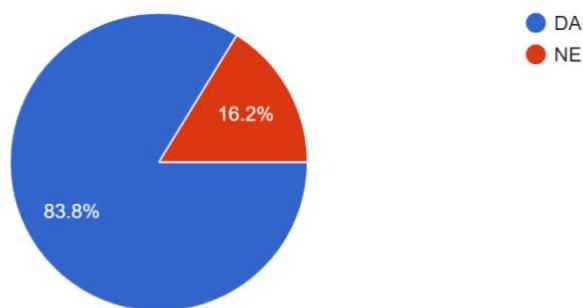
Ljudi teško mogu očekivati da ga netko zaposli ako ne govorи dovoljno dobrog jezika

države u kojoj živi a samim tim ima i drugih problema koji se nadovezuju.

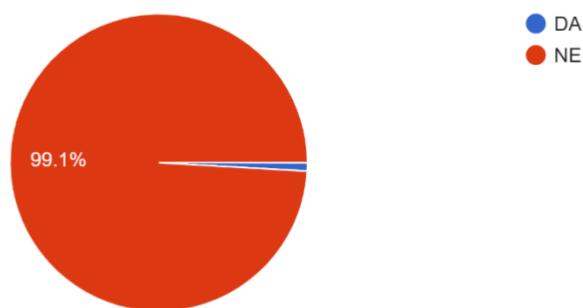
23. Mislite li da web platforma za učenje jezičnih kompetencija može podići kvalitetu Vašeg života?
110 responses

24. Smatrate li da zbog jezičnih barijera doživljavate diskriminaciju?
111 responses

25. Mislite da će učenjem jezika države u kojoj živate izgubiti svoj identitet?
111 responses

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

26. Molimo Vas u dvije rečenice pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. (104 odgovora)

Dok god ne krijemo ko smo i sta smo naš identitet ce se očuvati jezik maternji ostaje ako roditelji ga sami lično koriste svakodnevno u kući. nema potrebe niko nemoze da mi oduzme indentite , snjim se rađas i dobijas ga od roditelja očuvanje romskog jezika i kulture zavisi od porodice ,da li će se insistirati na korištenju dva jezika od početka ili ne.

Mora se znati jezik maticne drzave jer se ne zivi u plemenu vec u civilizovanom drustvu Nemogu izgubi ti svoj inditet Ne nikako jer svoj vlaški jezik nebi izbacila nikako.

Ne bi Identitet nemogu da gubim Znanjem jezika ruše se barijere u komunikaciji. Bolje šanse za pronađak boljeg posla kao i upoznavanja drugih narodnosti Školovala sam se u ovoj zemlji i dalje znam ko sam, tj. Nisam izgubila svoj identitet Svaki pojedinac ima pravo da sacuva kulturu i tradiciju porodice. nema to veze moja familija živi zadnjih 100 godina u Italiji i nije izgubila svoj indentitet to nema veze ,ja sam iz bosne i znam bosanski ali moj indentitet nisam izgubila niti moja familija nema veze ja sam rom i svestan sam toga ne razumijem zašto da izgubim nismo ga izgubili zadnjih 500 godina ne vjerujem dacemo i buducnosti mi pričamo italijanski nema to veze sa indentitetom neznam jer nme pričam romski Paralelno govorenje jezika zemlje u kojoj živite i maternjeg romskog jezika nikako se ne može izgubiti identitet kao ni kultura i tradicija jer je to dodatna edukacija koja može puno pomoći u životu.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

pošto svakodnevno koristimo svoj maternji jezik, ne možemo izgubiti svoj identitet. Ako to prenesemo na svoju djecu onda se nemoramo bojati da će se to desiti.

ja kući slavim i govorim kako želim a na ulici i ustanovama treba da govorim hrvatski.

Ja kući govorim romski i slušam romsku muziku a kada izadjem na ulicu pričam hrvatski i kažem mojoj djeci da i oni tako uče svoju djecu da se ne izgubi naša kultura i jezik.

u svojoj kući čuvamo tradiciju i kulturu naših predaka.

Redovno u kući održavamo slavlja i tradiciju naših Roma.

Svaki dan pričamo romski u kući i održavamo sve praznike koje su i moji preci držali.

Mi u kući pričamo romski i slušamo muziku na romskom tako da svoj identitet sigurno nećemo izgubiti.

Moji roditelji me stalo uče o našoj tradiciji i kulturi.

jezik samo može da poboljša život

to zavisi od vaspitanja

dok god vaspitavamo decu da su ponosni na svoje poreklo ne može se izgubiti identitet to potiče iz porodice uči se od malena ,bitno je da se koristi i romski da se ne bi izgubio jezik nema veze sa identitetom

znanje jezika samo olakšava i unapređuje život

samo ce poboljsati i olaksati zivot

Bila bih prihvaćenija. Identitetbi bi mi porastao.

Identitet bi mi bio veći. Bio bih sretniji.

Pomoći će nam u razgovoru s ljudima. Više bi nas prihvatili.

Pomoći će mi da budem pismeniji i znat će mi pravilnije govoriti.

Mogu poboljšati svoj identitet.

Svoj identitet ostaje isti. Znanje se nadopunjuje i pomaže u životu.

Poboljšao bi nam se identitet i imali bi viši rang samopoštovanja.

Bio bih bogatiji izražavanjem. Ne bih se stidio što sam Rom.

Znala bih se izboriti za svoja prava i lakše bih pronašla posao.

Lakše bi se uklopili u društvo. Poboljšali bi svoj identitet.

Naučio bih čitati i pisati.

Poboljšao bi mi se identitet i ne bih se osjećala odbačenom.

Mogao bih poboljšati identitet. Imao bih veću sigurnost u razgovoru.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Mogla bih tražiti neki posao.

Ne bih se osjećala odbačeno. Imala bih bolje razmišljanje o sebi.

Može nam samo podići identitet. Ljudi bi nas više poštivali.

Bit će prihvaćen među ljudima i više će me poštivati.

Učenje jezika bi poboljšalo identitet.

Poboljšao bi mi se život, bila bih prihvaćena.

Mogu samo poboljšati svoj život. Identitet ne bi izgubio već bih bio shvaćeniji.

Bit će shvaćenija i znat će pravilno govoriti jezik države u kojoj živim. Razumjet će ostale ljudе.

Svakako je lijepo govoriti jezik države u kojoj živimo.

Identitet bi nam bio viši.

Bio bih pismeniji. Znao bih se pravilno koristiti hrvatskim jezikom.

Podiglo bi nam identitet, bili bi pismeniji.

Poboljšao bi se identitet Roma. Znali bi tražiti posao.

Sve se može samo treba volja.

Identitet bi mi porastao. Ne bih se osjećala odbačenom.

Identitet bi nam porastao.

Ne bi izgubili identitet već bi ga podigli. Lakše bi se sporazumijevali.

Porastao bi mi identitet. Ljudi bi nas prihvatali.

Identitet bi mi se poboljšao. Bio bih samopouzdaniji.

Identitet bi mi se podigao, bili bi prihvaćeniji.

Bila bih prihvaćenija, poraslo bi mi samopouzdanje.

Neću izgubiti identitet, poboljšati će se.

Moj identitet će uvijek ostati isti.

Identitet ostaje isti.

Ne, porapraviti će identitet.

to nema veze sa identitetom

Mogu bolje naći neki posao.

to potice od kuće

Puno bolji identitet će dobiti ako budem bolje pričao.

to potice iz porodice

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

to potice iz porodice i vaspitanja

Identitet bi mi porastao. Bila bih sretnija.

dok god se romski jezik neguje i prenosi ne može se izgubiti identitet
moze mi samo pomoci u zivotu

Ne. Ja ču svoj identitet nadograditi.

Bili bi prihvaćeniji. Ne bi se stidjeli.

Moj identitet će ostati isti.

Identitet bi nam porastao, osjećali bi se prihváceoi.

jer to nema veze sa svojim indetitetom

Bila bih prihváčena. Vratilo bi mi se samopouzdanje.

mislim da ne jer uvijek ostajem bosanac

Osjećali bi se samopouzdanije i identitet bi nam porastao.

Osjećali bi se prihváčeno, identitet bi nam porastao.

jer svugde gdje god da odem predstavljam se kao rom bosanac.

zauvek ostajem romkinja

Ne. Nemoguće je izgubiti identitet zbog poznavanja jezika zemlje u kojoj živim.

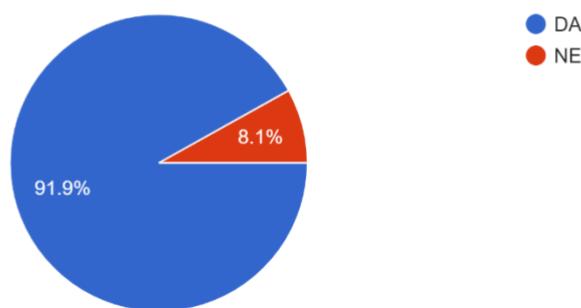
nemislim ai neznam. previse sam star da nbih o tome razmišljao

ne jer uvijek ostajem romkinja

U svom domu održavam kulturu i tradiciju.

27. Smatrate li da će učenjem jezika zemlje u kojoj živate doprinijeti prihváčanju romske nacionalne manjine?

111 responses

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

28. Molimo Vas u dvije rečenice pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. (102 odgovora)

Mozda ce utjecati malo pri nalazu posla

Znali bi bolje komunicirati.

odgovor je logika, poznavanje jezika dovodi do lakse komunikacije sa ostalim stanovništvom i automatski laksim zapošljavanjem.

dobro pricanje italijanskog znaci veca integracija

ako znaš jezik mozes da pricas sa komsijama i stvaras prijateljstva.

Na samom početku razgovora ako sagovornik pri tom Rom loše govori srpski stvara se još veći jaz i sve predrasude koja je ta osoba imala prema romima još se više pojačavaju.

Ukoliko se ne zna jezik maticne drzave onda se pravi distanca sa neRomskim stanovnistvom. Ako hocemo da nas sredina prihvati moramo i mi priхватити sredinu Da jer ce vidjeti da se trudimo ba ih prihvatimo. U bilo kojoj državi da smo.

To bi uradio

Jezik mora da se zna

Mogućnost komunikacije i rušenje njihovih stereotipa

Razbijanje predrasuda kroz komunikaciju

Emancipacija + uključenje = Ravnopravnost

manje smo upadljivi

integracija dolazi sa jezikom

romi italijani su manje diskriminisani od roma stranaca jer znaju dobro italijanski normalno jer možemo lakse da komuniciramo sa italijanima

bolje poznavanje jezika manje diskriminacija

ne vjerujem , u Italiji ima velika diskriminacija

veca integracija

uvijek ce da postoji diskriminacija

uvijek ce postojati diskriminacija

Da bi smanjili predrasude i stereotipe prema Romima učenjem i prisustvom u zajednici i šire neromska populacija ima mogućnost da upozna romski jezik, kulturu i tradiciju te i odlazak u romska naselja i domove. to je najbolji i najbrži način da neromi to uvidi i

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

mijenjaju svoja mišljenja i stavove, koji su do sada imali iz priča i drugih iskustava koji su im to prepričavali.

Ljudi oko mene vidjet će da se trudim i pokušavam nakon toga se zaposliti da sam se promjenila.

Naravno jer ljudi te izbjegavaju kada govoris i ubacujes romske riječi i pogotovo u javnosti.

Nadam se da će biti bolje prihvaćena i da će me drugacije gledati ostali.

Nadam se da će uz učenje upoznati nove ljude i nove prijatelje koji bi mi mogli pomoći u životu.

Nadam se da će biti prihvaćeniji u društvu.

Zato jer želim da se mijenjam i sudjelujem u promeni na bolje za nas Rome.

Svaka promjena na bolje puno znači a pogotovo jezik.

To će drugi vidjeti i čuti pa se nadam da će se i oni mijenjati.

nadam se da će smanjiti predrasude bar malo

možda smanji diskriminaciju bar što se tiče pismenosti

bolje poznavanje jezika će smanjiti lošu sliku o nama u svakodnevnom životu

znanje jezika u bilo kojoj državi dovodi do lakšeg sporazumevanja i prihvatanja

kada znaš jezik lakše je objasniti i tražiti sta ti treba

možda smanji stereotipe koje imaju o nama

lakše cemo se uklopiti

Mogla bih se zauzeti za svoja prava. Lakše bih pronašla posao.

Romi bi mogli tražiti bolji posao. Ne romi bi ih bolje prihvatili.

Romi bi bili prihvaćeniji. Ljudi bi vidjeli da se Romi trude uklopiti u društvo.

Bolje bi komunicirali s ljudima i bili bi prihvaćeni.

Ostvarili bi bolju komunikaciju s ljudima

Puno bi bilo lakše kada bi se svi mogli međusobno razumijeti.

Povećale bi nam se šanse za posao.

Bio bih pismeniovi. Razumio bih o čemu drugi pričaju.

Ne bih se sramotila pri izgovaranju hrvatskog jezika i znala bih pravilno govoriti hrvatski jezik.

Mogli bi tražiti posao bez srama. Ne bi se stidjeli svoje nacionalnosti.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Imali bi veće izglede za posao.

Bili bi prihvaćeniji. Znali bi govoriti hrvatski jezik pravilno.

Dosta smo odbačeni u društvu jer ne govorimo hrvatski jezik. Teško se sporazumjevamo.

Bili bi prihvaćeniji u društvu. Bili bi pismeniji.

Ljudi bi se bolje odnosili prema nama jer bi vidjeli da se trudimo.

Bili bi školovaniji. Mogli bi raditi na boljim mjestima.

Romi bi bili prihvaćeni zbog pismenosti i ne bi se stidjeli svoga jezika.

Znanjem jezika mogli bi objasniti i naučiti ljude o našoj kulturi.

Romi bi bili pismeniji. Imali bi veće šanse da se započne.

Bio bih prihvaćeniji zbog svog truda.

Ljudi će vidjeti da se trudimo govoriti hrvatski jezik. Bit ćemo prihvaćeniji u društvu.

Romi će tada biti pismeniji i prihvaćeniji od drugih ljudi.

Mogli bi tražiti posao bez srama.

Ljudi bi vidjeli da se trudimo živjeti kao i svi drugi.

Nebi bili odbačeni, povećale bi nam se šanse za posao.

Imali bi veće šanse za posao.

Znanjem jezika pričao bih o svojoj kulturi.

Ljudi bi nas bolje prihvatili. Mogli bi tražiti bolji posao.

Ljudi bi vidjeli da se trudimo.

Lakše bi pronalazili posao.

Bili bi pismeniji. Mogli bi se bolje sporazumjevati.

Ne bi bili odbačeni.

Romi bi bili pismeniji. Znali bi pravilnije govoriti.

Neće biti teško pričati s ljudima. Ljudi će postati prijatelji.

Manjine će se možda bolje prihvatići.

Možda, no ljudi sami po sebi vole osuđivati i kada nemaju razloga za to.

Možda i ne potpuno ali sigurno će nešto popraviti.

veca pismenost smanjuje lose misljenje o nama

Može pomoći u nekim slučajevima.

veca pismenost smanjuje diskriminaciju

Naravno da ću poboljšati prihvaćanje ako me ljudi razumiju.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

možda malo, jer diskriminacija je velika

okolina će me bolje prihvati kada vide da se trudim da naucim srpski sto bolje

Mogla bih tražiti posao. Pričala bih je neromskom populacijom.

smanjice predrasude da smo svi nepismeni

možda smanji lose misljenje o romima

Ljudi će boljeprihvatać Rim.

Lakše bi se sporazumjevali. Bili bi pismeniji.

Mislim da hoće. Znat ću bolje pričati.

mislim da je uvijek bitno poznavati jezik zemlje u kojoj živi

Pravilno bi govorili hrvatski.

jer ako znaš jezik možes se odbraniti od nobile kakve diskriminacije

Lakše bi komunicirali.

Lakše ćemo naći posao.

da jer kada znate dA Objasnite neku stvar koja se dogadja oko vas javno bitno je jer ljudi onda mogu i da vas razumu.

jako vazno , lakse je ziveti i snalaziti se u životu

Lako je ako poznajem jezik. Mogu se prije zaposliti.

nece nam nikada biti bolje jer nema nikoga da nam pomogne

mislim da ne , jer tolike godine nije moglo da pomogne da dođe do toga

Lakše bi bilo tražiti posao i kontaktirati s institucijama.

Jezik je osnova u društvu.

Više znaš više vrijediš.

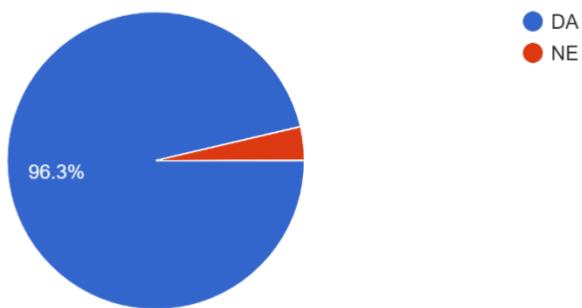
AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

29. Mislite li da će web platforma za poboljšati položaj Romske nacionalne manjine u zemljama u kojima žive?

109 responses

30. Molimo Vas u dvije rečenice pojasnite svoj odgovor na prethodno pitanje. (100 odgovora)

Mozda ce steci vecu sigurnost sa informacijama koje ce dobiti empowerment za romsku zajednicu učenjem na vlastitom jeziku veća sigurnost u životu nadam se da ce biti tako.

To ovisi od dostupnosti, nemaju sve porodice mogućnost da koriste kompjuter Polozaj Roma se nikad nece promeniti, uvek su nacionalna manjina, imaju sva prava kao drzavljeni ali su diskriminisani u smislu zaposlenja i svega ostalog Naravno sve treba pokusati da svi budu jednako postovani.

Ako moguce

Da mislim

Savjeti za bolju adaptaciju, bolji život

Opisivanje

Obrazovanje i interesovanje za sve sto radimo u životu. Romima/Romkinjama treba volja i karakter da žele uspjeh, a ne projekti, ili WEB stranica...

nadam se da hoće

posao znaci integraciju i to je jedna od osnova strategije za ukljucivanje Roma

naci posao je najvažnija stvar za integraciju

pomoći ljudima da naučiš kako da pričaju je najbitnije kada tražiš posao

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

nadam se da da

vise instrumenata da se nadje posao bolje je za zajednicu

mozda lakse romi nadju posao

mozda ce lakse da nadju posao i vecu sigurnost u ponasanju

Svakako jer će biti uključeni u ovaj projekt te dobiti dodatne informacije što i kako se mogu poboljšati u svom životu uz pomoć projektnog tima i koordinatora jer se i Romi moraju mijenjati da bi bili prihvaćeni u društvu i da oni mogu priхватiti nerome. Također ih treba uključiti u naredne projekte koje će biti dostupne za Rim u ove četiri države.

Moći će i drugi da pročitaju i čuju da se i mi educiramo i mjenjamo.

Svakako jer ču nešto novo naučiti i upoznati nove ljude.

Netko će mi pomoći kada budem nešto trebalo službeno napisati i poslati i podržati me u traženju posla.

Ostali će moći čuti i znati više o Romima.

Nadam se da ču nekome moći da se obratim za pomoć u traženju posla i ostalih sličnih problema.

Moći ču nekome da se obratim kada budem trebao pomoći.

Taka vrsta pomoći puno će znači za sve Rome uključene u projekt i sve ostalo što će se organizirati za nas.

nadam se da ce pomoci da se stekne veca sigurnost pri nalazu posla

ako pomognem romima da nešto nauči i lakše nadju posao

mozda ce ih podstaci da prosire svoje znanje

ako se romi potrude da unaprijede svoje znanje da

sve zavisi kako će biti uradjena

mozda steknu vecu sigurnost

Ljudi bi ih prihvatali zbog njihova postignuća i zalaganja.

Olakšala bi nam traženje posla. Bili bi prihvaćeni od drugih.

Bili bi prihvaćeniji u školi i društvu i lakše se sporazumjevali s ljudima.

Znanje bi nam se poboljšalo i lakše bi tražili posao.

Moglo bi poboljšati znanje ljudi da bi lakše učili.

Platforma će olakšati pristup reformama.

Lakše bi se koristili internetom i mogli bi sami pisati svoje zamolbe.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Poboljšat će položaj romske nacionalne manjine. Znali bi izraziti svoje mišljenje.

Ne bi bili odbačeni od drugih ljudi i ljudi bi vidjeli naš trud.

Mislim da hoće jer će ljudi shvatiti da se trudimo i naš život bi bio poboljšan.

Olakšala bi nam način života.

Olakšala bi nam život. Mogli bi se samostalno koristiti.

Naučili bi se izražavati. Znali bi iznositi svoja mišljenja.

Naučili bi se sporazumjevati. Olakšali bi si način života.

Lakše bi se koristili jezikom države u kojoj živimo.

Ljudi bi vidjeli da smo pismeni, prihvatali bi nas.

Više bi koristili pomoć internetskih stranica. Ljudi bi prepoznali sposobnost romske populacije.

Ovisi kako će ljudi gledati na platformi.

Hrvatski jezik i ne bi bio prepreka. Lakše bi se sporazumjevali s ljudima.

Znao bih se snalatiti u pisanju i izgovaranju.

Naučila bih se koristiti internetom.

Naravno, više će shvatiti i razumjeti o čemu se radi.

Podigla bi se romska popularnost. Romi bi imali veća prava.

Imali bi veću popularnost u državi.

Povećala bi naše obrazovanje.

Platforma bi poboljšala ugled Roma. Lakše bi se snalazili za posao.

Svi bi imali pristup i puno bi naučili iz platforme.

Imali bi pouzdanje objašnjenje. Lakše bi shvatili tražene pojmove.

Imali bi bolje pojašnjenje. Znali bi komunicirati s drugim ljudima.

Bili bi prihvaćeniji kao državljeni te države.

Sve bi bilo lakše uz hrvatski jezik jer bi znali kako odgovarati i pisati putem interneta.

Bilo bi nam bolje pojašnjeno značenje. Lakše bi se koristili internetom.

Bolje pojašnjenje jezika.

Bolje korištenje internetom.

Više bi se koristili internetom.

Ovisi o tome koliko će ljudi vidjeti i razumjeti platformu

Pomogla bi onima koji imaju pristup internetu,

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Pomoći će malo, nekima da nekima ne.

mozda ce biti voljni da nas zaposle kad vide da tecno govorimo srpski

Mislim da će poboljšati život malo bolje nego sad.

lakse ce popuniti cv i biti sigurniji na razgovoru za posao

Web platforma će sigurno pomoći. Ljudi će imati znanja i informacije.

mozda pri pisanju cv i nalaženju posla

moci cu da trazim pomoc kad mi zatreba sama,da ne moram uvek da vucem nekog sa

sobom da mi prevodi

Možda bih lakše naučila hrvatski jezik.

pomoći ce romima da steknu vecu sigurnost pri nalazu posla

lakse ce da nadju neke reci koje neznaju

Pomoći će ako ljudi budu koristili platformu.

Olakšalo bi nam traženje posla.

Platforma će poboljšati život. Ljudi će biti informirani.

Bolje bi razumjeli hrvatski jezik.

jer ce nam biti lakse u traženju posla

Znala bih bolje komunicirati.

jer bi nam mnogo pomoglo oko komunikacije vezane za posao i još mnoge stvari

Lakše bi nalazili posao, bolje bi znali hrvatski jezik.

Lakše ćemo komunicirati i znati bolji jezik.

mislim da hoće jer nam može pomoci u traženju posla , a to je za mene najbitnija stvar u životu-.

nadam se radi lakseg traženja posla

da. Smatram da bih trebala pomoći.

neznam ja sta je to nikako ne razumijem

neznam sta je to ne razumem

Pomoć koja će mi olakšati svakodnevnicu.

Imati ćemo više informacija i ljudi koji će pripomoći.

Pomoć stručnih ljudi.

Imati će provjerene informacije i stručnu pomoć.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Zaključak i preporuke za izradu platforme

Upitnikom se pokušalo saznati obrazovanje i status na tržištu rada. Ispitanicima su ponuđeni odgovori kako vide položaj Roma u zemljama u kojima žive, koliko je jezičnih barijera i koliko ih sve to sprječava u integraciji i interkulturalnosti. Pitanja su davala informacije o tome koliko su angažirani u pronalaženju posla u skladu sa svojim obrazovanjem.

Istraživanje u Sloveniji među onim ispitanicima koji dobro govore slovenski pokazalo je da imaju više straha i nelagode oko toga kako započeti razgovor.

Istraživanjima, primjerice na primjeru Slovenije, jasno je da su Romi zbog postojanja snažnih stereotipa ponekad nemotivirani i nespremni promijeniti svoj status. Zanimljivo je da velik broj njih vjeruje da će web stranica koja će nastati kao glavni rezultat projekta pomoći lokalnom stanovništvu da ih razumije kroz pitanje identiteta, tradicije. Romskoj nacionalnoj manjini identitet je iznimno važan, što se može vidjeti u mekim istraživanjima poput ovog.

Ponekad motivaciju za rad nađu u novcu, ali čim shvate da zbog statusa primaju mnogo manje novca (u plaći) od onoga što dobivaju od države, gubi se motivacija i motivacija za rad.

Svjesni su da će im plaća ovisiti o obrazovanju i iskustvu, ali zbog vrlo jake tradicije i bez potpore obitelji i roditelja ne odlučuju se ulagati u obrazovanje.

Najčešće imaju poteškoća s ispunjavanjem uvjeta za prijavu na posao, poput slanja životopisa. Bez pomoći je nemoguće prijaviti se za posao. 26% ispitanika se osjeća samopouzdano na razgovoru za posao, dok se svi ostali suočavaju s poteškoćama, osjećaju se nelagodno i boje se toga.

Konačno, svi ispitanici smatraju da bi im web stranica ili aplikacija na vlastitom romskom jeziku pomogla da očuvaju bolji društveni status i da im pomognu u potrazi za poslom. Postotak ispitanika koji bolje razumiju slovenski od romskog pokazuje da su posredno prisiljeni svakodnevno se služiti domaćim jezikom te stoga svjesni važnosti lokalnog jezika za njihovo aktivno, učinkovito i korisno uključivanje u društvo s lokalnim stanovništvom.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

To je tako, jer oni većinom čitaju i pišu nečitko. Znaju samo čitati i govoriti lokalni jezik, i to je tako, jer su to naučili u školi ili u aktivnostima u nevladinoj organizaciji. Većina njih ne zna čitati niti jedan romski jezik i lakše bi im bilo da imaju audio ili video materijal, a ne tekst.

U Italiji je istraživanje provela udruga ROMNI - APS o Romima s područja bivše Jugoslavije i romskoj skupini Sinti. Između romske nacionalne manjine i lokalnog stanovništva postoje posebni odnosi koji su rezultirali potpunom odvojeniču. I ovdje se problematizira pitanje prisilne asimilacije, umjesto da se radi na integraciji i međusobnom uvažavanju. I sami Romi se pitaju koliko lokalno stanovništvo zna o njihovoj kulturi, žele li i oni učiti o njima? Zaključak na temelju odgovora iz upitnika je da poznavanje jezika dovodi do lakše komunikacije s ostatkom stanovništva i automatski lakšeg zapošljavanja te pozitivnoj integraciji u lokalnu zajednicu. Problem u Italiji je i s Romima Sintima, koji odlično govore talijanski. Međutim, većina vjeruje da poznavanje jezika zemlje u kojoj živate pridonosi prihvaćanju. Morate znati jezik zemlje u kojoj živate jer tako poštujete tu državu i želite se u nju integrirati. Ako znate jezik, uvijek se lakše možete obraniti od bilo kakvih loših situacija. Neki misle da biste mogli voditi lijep život s okolinom. Manje ste upadljivi i možete se asimilirati s okolinom, što znači da ćete biti manje diskriminirani. Poznavanje jezika je bolje i stanovništvo se lakše snalazi u svakodnevnom životu. Zato vjerujemo da im je najbolji način pomoći upoznavanje s osnovama lokalnog jezika, a mi ćemo to imati na umu pri izradi plana rada platforme.

U Udrizi Romkinja (Romkinja) iz Niša smatraju da je ovo istraživanje jasan pokazatelj da je poznavanje jezika zemlje u kojoj se živi i obrazovanje ključno za uključivanje u društvo. Uključivanje u društvo kroz obrazovanje, a kasnije i sudjelovanje na tržištu rada rezultiralo bi izlaskom iz začaranog kruga siromaštva. Problem u Srbiji su mnoga nelegalna romska naselja i nepostojanje bilo kakve infrastrukture, što dodatno otežava ionako tešku situaciju. Obrazovanje je ključ integracije romske nacionalne manjine, zaključak je istraživanja Udruge Romkinja. Smatraju da je razlika između ovog istraživanja i prethodnih u tome što se jasno komunicira integracija, a ne asimilacija. Romi će integracijom zadržati svoj identitet,

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

U Srbiji su imali jezičnih poteškoća s Romima s Kosova jer uglavnom govore albanski. U Srbiji je jezična situacija među Romima prilično specifična zbog njihovog porijekla; Albanski govori 20% ispitanika, dok 13,3% govori rumunjski - rumunjski u kombinaciji sa srpskim.

U izradi plana rada usredotočit ćemo se na donošenje specifičnosti lokalnog jezika Romima, kao i na kreiranje lekcija sa srpskim partnerom koji će djelomično biti na albanskoj varijanti romskog jezika za pokrivanje grupe s Kosova.

Udruga prijateljstva Roma "LUNA" i Sportska učilište PESG smatraju da se ovo istraživanje razlikuje s obzirom na strukturu pitanja i odgovora dobivenih neposrednim kontaktom. Upravo će ti podaci biti nova referentna točka na kojoj će udruga i škola temeljiti svoj rad, posebice na jačanju jezičnih kompetencija i digitalne pismenosti te poticanju inkluzije i interkulturnalnosti. Uz pomoć svoje mreže volontera proveli su istraživanje u Osječko-baranjskoj županiji sukladno epidemiološkim mjerama. Poteškoće koje smo susreli na terenu su kako ciljnoj skupini objasniti zašto je projekt važan i koji su rezultati projekta za poboljšanje integracije Roma na globalnoj razini.

Zaključno, iz prikupljenih podataka jasno je vidljivo da je Romima iz svih partnerskih zemalja potrebna pomoć u razumijevanju osnovnih uvjeta za izlazak na tržište rada.

To znanje naravno treba prilagoditi lokalnoj razini (razini temeljne kompetencije).

Potrebna im je pomoć u onome što nisu mogli naučiti drugdje kao što su osnovni pojmovi socijalnog prava i temeljni pojmovi radnog prava. Ovo su dobre kategorije koje se mogu koristiti u nastavnom planu za izradu platforme.

Pod tim podrazumijevamo da će učiti o temama kao što su naknade za nezaposlene, rodiljni dopust, zdravstveno osiguranje, socijalna skrb kao i kako se sklapaju ugovori o radu, kako prestaju te koji su uvjeti vezani uz plaće i godišnji odmor.

To će im pomoći u pronalaženju posla i pripremi životopisa, koji se može koristiti i kao vlastiti modul nastavnog plana, gdje će moći naučiti različite načine na koje mogu prezentirati svoje kompetencije na tržištu rada.

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Erasmus+

Uzimajući sve u obzir, plan lekcije također će se izraditi imajući na umu interaktivnost i dostupnost korisnika. U tom smislu bit će interaktivan, ali će zahtijevati minimalno informatičko znanje od strane korisnika.

